

umran

iki aylık araştırma ve kültür dergisi

MODERN KİRLİLİK

Ekolojik ve sosyal fesad
Abdullah Yıldız

Toplumsal kirlenmeye Kur'anî bakışlar
Burhanettin Can

Hangi kirlenme?
Ekrem Özkaya

Modernizm: Daha çok tüket, daha çok kirlen!
Savaş Yaylı

Rüşvet: Toplumsal çöküşün habercisi
M. Hanefi Mahitapoğlu

Gümrük Birliği'nde hedef İslam
Mustafa Özel

Bosna'dan Çeçenistan'a..
Cevat Özkaya

23 ■ mart - nisan 1995 ■ 30.000 TL

Recep Yazıcıoğlu
Sistemin yeniden yapılanması

**ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR
VAKFI
YAYIN ORGANIDIR**

**AKV Adına
SAHİBİ
Şefik DURSUN**

**İŞLETME
Araştırma ve Kültür Vakfı
Bilgi-İletişim Merkezi (AKBİM)**

**AKV Yayın Koordinatörü
Mustafa ERTEKİN**

**Yazı İşleri Müdürü
Abdullah YILDIZ**

**Yazışma Adresi
Kızıtaşı Cad. Kuriş Ap. 51/4
Fatih - İSTANBUL
Tel : 532 51 76
Fax: 631 46 41**

**İdare Merkezi
Horhor Cad. Ragıpbey
Sk. No: 2/10 Fatih/İSTANBUL
Tel: 534 88 88**

**AKV Merkez ve Şube Adresleri
Merkez: Akbıyık Cad.
Sultanahmet Camii Yanı
(Eski Sıbyan Mektebi)
Tel: 517 44 44**

**Ankara: Kültükesat Cad.
(Akay Yokuşu)
No: 15/19 Lale Apt.
Tel: 418 68 60**

**Bakanlıklar / ANKARA
İzmit: Tepecik Mah.
Peridun Özbay Cad.
No: 15/3 İZMİT**

**Trabzon: Uzun sk. No 91/5
TRABZON Tel: 321 95 44
Adana: Bakımyurdu Cad.
No: 86 ADANA Tel: 431 60 12**

**ABONE ŞARTLARI
Yıllık: 180000 TL
(Öğrenci: 150.000 TL.)**

**POSTA ÇEKİ NO
Abdülvahap Yaman / 658136
Dizgi: Şükran Kardeşhan
İçdüzen : Umrar
Baskı: Yıldızlar Matbaacılık A.Ş.**

İçindekiler

**Ekolojik ve sosyal fesat
Abdullah Yıldız**

3

**Toplumsal kirlenmeye Kur'anî bakışlar
Prof. Dr. Burhanettin Can**

9

**İstatistiklerle 70 yılın şeref(!) tablosu
Mesut Kardeşhan**

15

**Hangi kirlenme
Ekrem Özkaya**

19

**Modernizm: Daha çok tüket, daha çok kirlen!
Savaş Yaylı**

21

**Herkes kapısının önünü süpürse şehir tertemiz olur mu?
Abdülkadir Karaman**

25

**Rüşvet: Toplumsal çöküşün habercisi
M. Hanefi Mahitapoğlu**

31

**Ve sabah ışıkmıştır
Lokman Yıldırım**

38

**Demokratik katılım ve yeniden yapılanma
Recep Yazıcıoğlu**

40

**Kur'an ışımda şirk (III)
M. Nuri Kaynar**

46

Türkiye

**Gümrük Birliği'nde hedef İslam
Mustafa Özel ile söyleşi**

51

**Dünya
Bosna'dan Çeçenistan'a..
Cevat Özkaya**

53

**Burma usulü etnik temizlik
Impact'ten çev. Barış Altuntaş**

56

Kırk ambar

Haz. İlhan Gündoğdu-Savaş Yaylı

Hasbihal...

Değerli Okuyucularımız,

Umran'ın yeni bir sayısıyla daha karşınızdayız.

Bu sayımızda çevre sorunlarından siyasete kadar günümüz dünyasının ve ülkemizin yaşadığı kirlilik vakasını ele alıyoruz. Kirlilik kuşkusuz içinde bulunduğumuz yüzyılın en büyük problemlerinden biri. İnsanlık tarihi boyunca insanoğlu ve yaşlı gezegenimiz ilk defa böylesine büyük bir ölçekte "ahlaki, siyasi ve ekolojik fesad" ile karşı karşıya kalmış bulunuyor. Modern hayat tarzı, düşünüş ve eyleyiş biçimi, insanoğlunu düşünsel ve ahlaki bunalımlarla başbaşa bırakırken, yaşanan dejenerasyon sürecinden dünyamızın yeraltı ve yerüstü kaynakları, yeryüzü ve gökyüzü ve hatta uzay da nasibini alıyor, doğal zenginlikler hızla tükenip kayboluyor, ve gezegenimiz, küçüken okullarda insan hayatına en elverişli şartları taşıyan bir yer olarak öğrendiğimiz yaşlı gezegenimiz adeta bir cehenneme dönüşüyor.

Cehenneme dönüşen yeryüzünde dolaşmakta olan insan adlı mahluk ise bugünlerde daha çok insandan farklı bir mahlûğa benziyor. Duçar olduğu hastalık, bunalım ve sapıklıklar, ayetle belirtildiği gibi "ekin" ile beraber "nesl" in de helâkin eşiğinde olduğunu gösteriyor.

Elinizdeki sayıda bu "fesad" ın boyut ve sebepleri ve çözüm yolları üzerinde durmaya çalıştık.

Bu bakımdan Abdullah Yıldız, Burhanettin Can,

Mesut Karasahan, Ekrem Özkaya, Savaş Yaylı, Abdülkadir Karaman, M. Hanefi Mahitapoğlu ve Lokman Yıldırım'ın hadiseyi global ve yerel ölçekte, istatistiklerle ele alan, Kur'anî açıdan bakışlar getiren ve kökenlerine inmeye çalışan yazılarının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Bu sayımızda Erzincan Valisi Sayın Recep Yazıcıoğlu'nun devlet sistemindeki tikanıklık ve çözümlerine ilişkin bir incelemesini de okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz.

M. Nuri Kaynar'ın Kur'an ışığında şirk'i ele alan çalışması ise bu sayımızda son buluyor.

Türkiye ve Dünya sayfalarımızda Gümrük Birliği'ne ilişkin Yeni Şafak Gazetesi yazarlarından Mustafa Özel ile yaptığımız bir söyleşi, Dayanışma Vakfı Başkanı Cevat Özkaya'nın Bosna'dan Çeçenistan'a başlıklı değerlendirmesini ve Burma müslümanlarının maruz kaldığı "tehcir" zulmünü anlatan, Barış Altuntaş'ın Impact International'dan yaptığı bir çeviriyi bulabilirsiniz.

Basından alıntılar, çeşitli etkinliklere ilişkin kısa değiniler ve kitap köşesi Kırk Ambar sayfalarımızda.

Yeni bir Umran'da buluşmak dileğiyle,

Selam ve sevgiler.

Umran

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE

1995 yılında aboneliklerini yenilemeyen okuyucularımızın aboneliklerinin devamı için abone bedelini Abdolvahap Yaman / 658136 no'lu posta çeki hesabına yatırmaları gerekmektedir. Okuyucularımızın bu hususta gereken hassasiyeti göstereceklerini ummaktayız.

Ekolojik ve sosyal fesad

Abdullah Yıldız

"Onlar işbaşına geçtiklerinde; yeryüzünü fesada boğmaya, ekini ve nesli de helak etmeye çalışırlar." (Kur'an: 2/205)

Bu ayeti kerimeyi şöyle anlayıp yorumlamak mümkündür:

"Onlar, yani dünyevi değerleri putlaştıran, manevi ve ahlaki özdenetimden yoksun olanlar, yönetimi ele geçirip devlet gücüne sahip olduklarında, yeryüzündeki beşeri ve tabii dengeleri altüst ederek genel bir bozulma, yozlaşma ve kargaşaya neden olurlar; bu bağlamda doğal kaynakları hoyratça tüketip çevresel bir felakete yol açmanın yanı sıra insan unsurunun da yozlaşmasına ve heba olmasına zemin hazırlarlar."

Modernizmin doğal sonucu olan ekolojik, beşeri ve küresel bozulmalara ışık tutan yukarıdaki ayetin çerçevesini daha iyi anlamak için bazı kavramların açıklığa kavuşturulması yararlı olacaktır.

Kur'an'da Fesad Kavramı ve Kapsamı

Lügatte fesad; bozulma, çürüme, altüst olma, dengeden sapma, doğru ve uygun hareketi terk etme, karışıklık anlamındadır.(1) Ragıp el-İsfahani, el-Müfredat'ında bu kavramı şöyle tanımlar: İtidalden yani adalet, ölçü ve dengeden çıkma. Nefsin, beden ve eşyanın amacı dışında kullanımı. İslahın zıddı.(2)

İslah ise "sulh/salah" kökünden türemiş olup, fesadın yani çatışma-çelişki ve düşmanlığın ortadan kalkması, doğruluk, uygunluk, iyilik, barış ve denge

İnsanlar Allah'ın koyduğu yasalara uygun hareket ederlerse sulh içinde, barış ve mutluluk içinde yaşarlar, nefislerini ya da başkalarını ilah edinirlerse, yeryüzünde fesat ortaya çıkar, bütün doğal ve beşeri dengeler altüst olur.

anlamındadır.(3)

Kur'an'da "fesad" en genel anlamda evrensel bir kargaşa ve bozulma anlamında kullanılır: "Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilahlar olsaydı, muhakkak fesada uğrarlardı." (21/22)

Yeryüzünde ve göklerde tek egemen gücün Allah olması, evrensel düzenin ve barışın yegane nedenidir. Tüm varlıklar, Allah'ın koyduğu ilahi yasalara (sünnetullah) uymak suretiyle

sulh içinde olurlar. İnsanlar ve toplumlar da Allah'ın koyduğu yasalara uygun hareket ederlerse sulh içinde, barış ve mutluluk içinde yaşarlar. Ama insanlar bu yasaları tanımayıp nefislerini ya da başkalarını ilah edinirlerse, yeryüzünde fesat ortaya çıkar, bütün doğal ve beşeri dengeler altüst olur:

"Eğer Hak, onların hevalarına uysaydı, gökler, yer ve bunların içinde bulunan kimseler ifsad olup dengelerini kaybederlerdi..." (23/71)

"İnsanların elleriyle kazandıkları yüzünden karada ve denizde fesat baş gösterdi." (30/41)

Kur'an, ısrarla yer ve gökte hassas bir denge ve ölçünün yani "mizan"ın varlığına dikkat çeker ve bu dengenin bozulmamasını ister:

"O, göğü yükseltti ve bir ölçü/denge koydu; artık ölçüyü aşmayın." (55/7,8)

"Yeryüzünde barış/denge/düzen sağlanmışken bozgun çıkarıp da dengeleri altüst etmeyin." (7/56,85)

Yeryüzünde doğal olarak mevcut olan ve devam etmesi gereken siyasal, ekonomik, sosyal barış ve

Batı tipi yaşam tarzı, bir-yan-dan kaynakların hızla tüketilme-sine yol açar-ken, öbür yan-dan da gelir farklılıklarının her geçen gün ürkütücü boyut-lara ulaşmasına yol açıyor

denge, zorba yöneticiler veya egemen sınıf tarafından bozulur; Kur'an bunu "fesad" olarak adlandırır:

"Firavun, o yerde büyükenip zorba-lığa kalktı; halkını çeşitli gruplara böl-dü. Onlardan bir zümreyi zayıflatıyor, oğullarını katledip kadınlarını sağ bira-kıyordu. Çünkü o fesatçılardan idi." (28/4)

"Dedi ki: Hükümdarlar bir ülkeye girdikleri zaman orayı ifsad ederler, hal-kın şerefliilerini zelim ve perişan ederler; evet işte böyle yaparlar." (27/34)

Ayrıca Kur'an'da "fesad" kavramı ve türevlerinin geçtiği ayetlere baktığı-muzda şu eylemlerin de fesad kapsamı içine girdiğini görüyoruz:

Allah'a karşı büyükenip küfür ve in-kar etme, insanları O'nun yolundan alı-koyma, haksız yere kan dökme, ekini ve nesli helak, haddi aşma, fahşa ve mün-ker işleme, zulüm, kötülük, baskı ve zorbalık yapma, hırsızlık, gasp, yol kes-me, livata yapma, sihirbazlık... (4)

Kur'an, tarih boyunca yeryüzünü kaplayan bölgesel ve küresel fesada, kir-liliğe dikkat çekmekte ve yukarıdaki olumsuz eylemleri bozulmanın belirtile-ri olarak zikretmektedir.

Bugün yaşamakta olduğumuz kir-lilik ve fesad ise; tarihin tanık olduğu en geniş kapsamlı bir bozulma olup geze-genimizdeki bütün ekolojik ve beşeri dengeleri altüst edecek düzeye ulaşmış bulunuyor.

Modern Fesad Düzenlerinin Görevi: Ekinin ve Neslin "Helakı"

2000'e beş kala, insanoğlu her alanda bir bozulma ve helak süreci yaşıyor; Türki-ye de bu olumsuz gelişmelerden üzerine düşen payı alıyor.

Yazımızın başında zikrettiğimiz ayette (2/205) sözkonusu edilen "nesl'in ve "ekin'in helakı, bir çok alanda apaçık görülmektedir. Konuyla ilgili bazı ör-nekleri vermeden "helak" kavramı-nın Kur'an'da; bozulma, çürüme (2/205;69/29), ölüm, yok olma (4/176; 45/24) ortadan kalkma, silinme (28/88) azap, fakirlik, korku (7/153, 173; 6/26; 19/74, 98; 28/58; 7/4; 22/45), tüketme,

harcama (90/6) ve yıkıma uğrama, heba olma gibi anlamlara geldiğini hatırlata-lım.(5)

Global ve yerel fesadın en yıkıcı ve tahripkar sonuçlarını toplum, aile ve bi-rey planında görüyoruz. Örnekleme ge-rekirse; Batı ülkelerinde, "aile" kavramı neredeyse ortadan kalkmaktadır. Bre-zinski; ABD'nin en önemli yirmi proble-minden biri olarak, sınırsız cinsel öz-gürlüğü ve "tek ebeveynli aile" dramını görmektedir(6).

Boşanmalar Batı ülkelerinde hızla art-makta, bu da aile bağlarını zayıflatmak-tadır. Boşanmada ilk sırayı 10 binde 52 ile ABD alırken, bunu 34 ile Rusya, 27 ile Almanya, 26 ile İsveç ve 25 ile İngiltere izlemektedir. Türkiye 'de ise, DİE yıllık-larına göre boşanma olayları, her üç yıl-da ikiye katlanmaktadır.

Ailenin çökmesi sonucu gayrimüşru çocuk sayısı giderek artmaktadır. Avru-pa ülkelerinin bir çoğunda, doğan her üç çocuktan biri gayri meşrudur. Brezins-ki'nin "cornucopia" diye isimlendirdiği "baştan çıkarıcı bolluk" sadece çılgın tüketimi, israfı ve savurganlığı doğur-makla kalmamış, ahlaki çürümeye, ma-nevi erozyona ve iç boşluğa yol açmış-tır.(7)

Bu boşluğu, alkol, uyuşturucu, çılgın-lık ve intiharlar doldurmaktadır.

Alkol tüketiminde kişi başına 16.5 lit-re ile Fransa ilk sırada yer alırken, Por-te-kiz ve İspanya 14'le, İtalya 13'le, Alman-ya 12.5 le bunu takip etmektedir. Türki-ye'de içki tüketimi ise astronomik seviye-lere ulaşmış bulunuyor. Yapılan hesaba göre;bir yılda içkiye harcanan para ile bir Atatürk barajı yapmak mümkündür.(8)

Ülkemizde de giderek yaygınlaşan uyuşturucu kullanımı, ABD'de korkunç boyutlara ulaşmış ve uyuşturucu ticare-tinden elde edilen yasadışı gelir 100 mil-yar doları aşmıştır.(9)

İç boşluğun en trajik yansıması olan intiharların en yüksek oranda gerçekleş-tiği ülkeler yine Avrupa ülkeleri: 100 bin-de 27 ile Danimarka, 22 ile Fransa, 21 ile Belçika, 19 ile Lüksemburg, 17 ile Alman-ya, 11 ile Hollanda ilk sıralarda yer al-ıyor. DİE yıllıklarına bakılırsa Türkiye'de de intihar olaylarının her yıl %10 civarın-

da arttığı görülmektedir.

Daha da çoğaltılabilecek bu örneklerde görüldüğü gibi, nesiller bir yandan sessiz sedasız yok edilirken; öbür yandan da Batılı emperyalistlerin neden olduğu savaşlarda milyonlarca insan doğrudan yok edilmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nda 13 milyon, İkinci Dünya Savaşı'nda 20 milyon insanın öldüğünü ve son olarak Bosna'da 200 bin, Çeçenistan'da 30 bin müslümanın katledildiğini hatırlamak, uluslararası fesat düzenlerinin, insan soyunu nasıl helak ettiğini ortaya koymaya yeter, sanırım.

Ekinin yani doğal kaynakların ve çevrenin helakine gelince, başta ABD ve batılı ülkeler olmak üzere tüm dünyada "tüketim çılgınlığı" küresel bir felakete yol açacak boyutlara ulaşmış bulunuyor. "Kalkınma" ve "büyüme" adı altında habire üretmeyi ve alabildiğine tüketmeyi öngören modernizmin, geleceğimizi nasıl kararttığını görmek için şu üç-beş anekdot bize önemli ipuçları verecektir:

Sadece ABD ve Rusya'nın elindeki silahlar, yeryüzündeki bütün hayat izlerini ortadan kaldırmak için yeterli olandan yirmi beş kat daha fazladır. Nükleer denemelerin ve nükleer santral ve atıkların neden olduğu kirliliğin boyutlarını tahayyül edebilmek için 1945 Nagazaki ve Hiroşima felaketleri ile 1986 Çernobil faciasını hatırlamak yerinde olacaktır.

Batı tipi yaşam tarzı, bir yandan kaynakların hızla tüketilmesine ve baş dönürücü bir israfa yol açarken, öbür yandan da ülkeler arasındaki hatta mahalleler arasındaki gelir farklılıklarının her geçen gün ürkütücü boyutlara ulaşmasına yol açıyor: Avrupa'daki soğuk hava depoları ihtiyaç fazlası et ve tereyağını saklayamaz hale gelirken, her yıl yaklaşık 80 milyon insan açlık ve kötü beslenme yüzünden ölmektedir. Batılılar, Doğululara ısrarla nüfuslarını azaltmalarını önerirken 10 milyon Batılı, 4 milyar Hintli köylüden daha çok tüketmekte ve dünyamızı kirliletmektedir.

İnsanlar her dakikada 20 hektar ormanı yok etmektedir. %80'ini reklamların oluşturduğu NewYork Times'ın pazar günkü sayısının yayınlamak için 15 hektar

Kanada ormanının kesilmesi gerekmektedir. (10)

70 yıldır "muasır batı medeniyeti"ni yakalamaya çalışan Türkiye'de de israf ve tüketim çılgınlığı had safhaya ulaşmış bulunuyor: Ülkemizde 1990 verilerine göre yılda 500 milyar liralık ekmek çöpe gitmektedir. (11) Ayrıca 1992 itibarıyla yılda 50 milyarlık ilaç israf edilmekte, çöpe atılmaktadır. (12)

Bu örnekleri daha fazla uzatmak, sayfaları bu tür istatistiklerle doldurmak yararsız ve amaç bakımından kafi gözükmüyor. Kaldı ki genel ve yerel "fesat" ın, ya da kirliliğin sayısız örneklerine her gün şahit oluyor, hatta bu kirliliği her an yaşıyoruz. Dolayısıyla burada sözkonusu fesadın ve helakın "kaynağını" sorgulamak durumundayız.

Kirliliğin Felsefesi: "Aydınlanma"

Kuşku yok ki, her türlü kirliliğin temelinde şeytanın adımlarını izleyen ya da "şeytanlaşmış insan" var. Şeytan ise insanlara kirliliği emretmekte, kini ve nef-

İnsanlık tarihi, hırsın, tüketiciliğin, bozgunculuk ve kan dö-kücülüğün büyülesine sistemli ve tahripkar boyutlara ulaşmasına, ancak Batı tipi sömürgeciliğin ortaya çıkışıyla tanık olacaktır.

Uygarlık tarihi boyunca bütün toplumlar ve dinler tarafından yıkıcı ve bölücü kabul edilen değerler; tamahkarlık, sefahat, şiddet Batı kültür ve felsefesinin temel değerleri haline gelmiştir.

reti körüklemekte(5/90-91), kötülüğü, çirkin şeyleri teşvik etmektedir (2/169; 24/21). Zaten insan, yaratılışı gereği bozgunculuk ve kargaşalık çıkarmaya yani fesada (kan dömeye) eğilimli ve oldukça da muhteris (2/30, 96; 30/41; 70/19). Yine şüphe yok ki, insanoğlu, fıtraten dünya nimetlerine karşı aşırı zaaf sahibidir ve mah-mülkü, gücü-ımkânı ve harcamalarıyla övünmek insanın hoşuna gitmektedir(57/20; 90/6, 104/2).

Ama gerçek şu ki, insanlık tarihi, hırsın, tüketiciliğin, dünyaya tapınmanın, bozgunculuk ve kan dökücülüğün böylesine sistemli, böylesine organize ve tahripkar boyutlara ulaşmasına, ancak Batı tipi sömürgecilüğün ortaya çıkışıyla tanık olacaktır.

Haçlı seferleriyle İslam dünyasını "Hristiyanlık" adına talan edip milyonlarca müslümanı katleden "ağgözlü" Batılılar, Rönesans ve Reform'la başlayan "dinden soğuma" sürecinde, bu kez yeni ve eski kitalarıyla tüm dünyayı talan etmeye başladılar. Coğrafi keşiflerden sonra başlayan bu modern soygunculuk, "aydınlanma çağı"nda kendisine felsefi bir temel buluyordu. Endüstri devrimi ise, yeryüzünün en uca köşelerine kadar etkilerini gösterecek bir "kirlenmenin" yani evrensel fesadın motoru olacaktı.

17.yüzyılda Thomas Hobbes "insan insanın kurdudur" diyerek, "herkesin herkesle savaşı"ndan söz etti. İnsanların birbirini boğazlamasından daha doğal bir şey olamazdı. Daha sonra Darwin, "altta kalanın canı çıksın" dercesine "doğal seleksiyon" nazariyesini geliştiriyordu; böylece yalnızca güçlü olana hayatta kalma şansı tanıyordu. Malthus ise; zenginleri, binbir sıkıntıyla (!) kazandıkları servetlerini yoksullarla paylaşma zahmetinde kurtarıyor ve insan nüfusunun tırpanlanması gerektiğini savunuyordu. Ne de olsa "amaca ulaşmak için her yol meşru" idi ve Makyavel'in bu görüşü sadece siyaset ahlakın değil toplumsal ve ekonomik ahlakın da temelini oluşturuyordu.

Ayrupalıların amacı ne pahasına olursa olsun, bedelini kim öderse ödesin maddi imkanlara sahip olmak ve istif et-

mekti.

"Mahı toplayıp yığan ve habire sayanlara yazıklar olsun." (104/2)

Reform ve Aydınlanma sürecinde "manevi denetimden" tamamen sıyrılan Batı insanını dizginleyecek hiçbir güç yoktur artık. Comte, çoktan "Tanrı'yı emekliye sevk etmiştir." Mandeville ise "ilerleme"nin sırrını keşfetmiştir: Ona göre, "bencillik, çıkar kollama, hırslılık, riyakarlık, sahtekarlık ve aşırı tüketicilik, ilerlemenin itici gücü." (13)

Ekber Ahmet, Postmodernizm ve İslam adlı eserinde aynı gerçeğe dikkat çekmektedir: "Batı'ya dinamik enerjisini veren şey bireyciliktir, hükmetme arzudur, sahip olmak ve tüketmek için duyulan müthiş iştaktır." (14)

Brezinski'nin dediği gibi: "Uygarlık tarihi boyunca bütün toplumlar ve dinler tarafından yıkıcı ve bölücü kabul edilen değerler; tamahkarlık, sefahat, şiddet, kendi zevkine aşırı düşkünlük, ahlaki sınırların tanınmaması" artık bugün Batı kültür ve felsefesinin temel değerleri haline gelmiştir.(15)

Cornucopia, İtfat ve Modernizmin Sonu

ABD eski başkan yardımcısı Zbigniew Brezinski, Kontrollden Çıkmış Dünya adlı eserinde, mitolojik bir kavram olan "cornucopia", yani Tanrı Zeus'u emzirdiğine inanılan efsanevi boynuza gönderme yaparak "baştan çıkarıcı bolluk" olarak tanımladığı bir deformasyon sürecinden söz eder. Efsanevi boynuzun sahibi nasıl ki her istediğine ulaşıyorsa, refahtan şımaran toplumlar da herşeye sahip olmaya, herşeye izin vermeye ve her isteklerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar:

"Baştan çıkarıcı bolluk" kavramı, ahlaki değerlerin giderek azaldığı ve maddi ve ruhi tatminin öne çıktığı bir toplumu tanımlar. "Bireysel ve kolektif hedonizmin (hazcılığın) baskın bir davranış biçimi olduğu böylesi toplumlarda herşey bireysel isteklerin derhal tatmin edilmesine odaklanmışır. İnsan davranışlarını belirleyen ahlaki kriterlerin giderek erozyona uğraması ve maddiyata düşkünlük

hem hareket bazında her türlü şeyi olağan görme, hem de yönelme açısından maddi bir aç gözlülüğe yol açmıştır." (16)

Brezinski, bu "kışkırtıcı bolluğun" toplumsal bir çürüme ve yozlaşmaya yol açtığını ve insanlarda "içsel denetimi" tümüyle ortadan kaldırdığını anlatır sonraki satırlarında. Appleyard da aynı felsefi ve ahlaki boşluktan yakını: "İnsanlar ne için yaşayacak? Niye iyi ya da kötü davranacaklar? Neyi ciddiye alacaklar? Bilişsel bir toplum bana Huxley'in negatif ütopyası gibi değil de, daha çok hiçbir önem hiyerarşisinin olamayacağı sonsuz bir deli saçması gibi görünüyor. Bu şimdiden gerçekleşiyor zaten; en belirgin biçimde de Amerika'da... Üzerine basa basa söylüyorum; bilimden önce gelen bir şeyler olmalı!... Hiçbir erdemler bütününe sahip değiliz. Ruhlarımız zayıf düşmüştür... Bir çöküş evresinde olduğumuz açık ve bence bu bir tür yok oluş evresi!" (17)

Söz konusu eserinde Brezinski de aynı yok oluş sürecine dikkat çeker: "Hedonizmin artık insan hayatında sağlam bir dayanak olamayacağı anlaşılmalıdır. Ortak paydaları olmayan ve herkesin kendi gereksinimlerini karşılamayı düşündüğü bir toplum sonunda yok olmaya mahkumdur." (18)

İlginçtir ki, İbn Haldun da yıkılış aşamasındaki bir devlette dayanışma ruhunun kaybolduğunu, ahlakın bozulduğunu, kötülüklerin arttığını, lüks ve israfın çoğaldığını anlatır. (19)

Kur'an bize "yok olma sürecindeki" bir toplumu tanımlarken ısrarla dikkatimizi "servet şımarıklığına" (itraf) ve "zulüm" kavramıyla nitelenebilecek davranışlara çeker.

"Biz bir ülkeyi helak etmek istediğimizde, oranın servet ve nimetle şımaran önde gelen (mütref) lerini çoğaltıp emrederiz de; onlar, orada fitne ve fesadı yaygınlaştırırlar. Böylece o ülke azabı hak eder, biz de oranın altını üstüne getiririz" (17/16).

"Zalimler, kendilerine verilen nimetlerin peşine düşüp şımarırlar ve cürümler işlediler (11/116).

Ne ilginçtir! Brezinski, ABD'de şid-

det, suç ve cürümlerin korkunç boyutlarda olduğunu anlatırken "dünyadaki bütün avukatların üçte birinin bu ülkede çalışmakta olduğunu" belirtir. (20)

"Nice zulmetmiş kenti kırıp geçirdik... Azabımızın şiddetini hissettikleri zaman oradan süratle kaçıyorlardı. Kaçmayın; içinde servet şımarıklığına (itraf) düştüğünüz yere, evlerinize dönün ki, hesaba çekilesiniz. Dediler ki; "Eyvah, bize! Biz, gerçekten zalimlemiştir." (21/11-14).

Kur'an helak sürecindeki bir toplumda; bütün güzelliklerin tüketilip yok edildiğini (46/20),

Zorbalık, alkoyma ve yol kesmenin yaygınlaştığını (50/36; 26/130),

Fuhuş, hayasızlık ve cinsel sapıklıkların arttığını (29/28; 7/80-84),

Soygun, vurgun, yolsuzluk ve haksız kazancın meşrulaştırdığını (11/85),

Güç ve servet çokluğunun toplumda ebedilik ve meydan okuma hissi doğurduğunu (19/74; 35/44; 44/37; 28/78; 41/15; 34/34-35),

Duyarsızlığın arttığını ve kötülüklerle engellenmediğini (11/116-117), geniş geniş anlatır.

Kur'an'da sözü edilen bu tür olumsuzlukların bugünün dünyasında ve ülkemizde hangi boyutlarda olduğunu görmek için yukarılarda verdiğimiz istatistikî bilgilerle dergimizde yer alan diğer yazılara bir göz atmak kafi gelecektir.

Gelecek İslam'ını

Bütün bu gelişmelerin insanları ve toplumları yeni arayışlara yönelttiği ve İslam'ın afaki kararmakta olan insanlık için bir "ümit ışığı" olarak yeniden parladığı apaçık ortada.

Nathan Gardels'in itiraf ettiği gibi; "bomboş bir geleceğe doğru tutturulan çılgın tüketici koşusunun yol açtığı müt-hiş yorgunluk belki de gözlerin denge, itidal ve tevekkül gibi İslami erdemlere çevrilmesini getirecek! (21)

Komünizmin çöküşünün ardından liberalizmin de toplumlarda yarattığı hayal kırıklığı ve boşluk, Turabi'nin işaret ettiği "İslam'ın yeniden doğuşuna" hız

Kur'an bize "yok olma sürecindeki" bir toplumu tanımlarken ısrarla dikkatimizi "servet şımarıklığına" ve "zulüm" kavramıyla nitelenebilecek davranışlara çeker.

"İslam bugün, büyük yayılma imkan ve perspektifine sahiptir. Çünkü Amerikan ile Rus modelinin iflası karşısında hayatta kalması tehlikeye girmiş dünyaya yenisinden umut verebilir."

verdi: "Bu geniş kapsamlı İslami uyanış; yalnızca kişisel dindarlıkla sınırlı değil, sadece entelektüel ve kültürel olmadığı gibi, sadece siyasal kapsamlı da değil. Bunların hepsini içeren, bütün toplumun tepeden tırnağa geniş kapsamlı bir yeniden inşası." (22)

Bu bağlamda, Garaudy'nin sözlerini hatırlamamak mümkün değil: "İslam bugün, doruğa ulaştığı dönemlerdekinden çok daha büyük yayılma imkan ve perspektifine sahiptir. Çünkü Amerikan modeli ile Rus modelinin çifte ve keskin iflası karşısında bu başarısızlıktan ötürü, hayatta kalması tehlikeye girmiş dünyaya İslam yeniden umut verebilir." (23)

"Yalnızca İslam'ın geleceği değil, teknik gücünden ötürü yıkım tehdidi altındaki dünyanın geleceği de bugün İslam'ın yaratıcı gücünün hakiki bir uyanışına bağlı bulunuyor." (24)

Kuşkusuz bu uyanış; yeryüzünde egemen olan felaket düzeyindeki külli kirliliğe karşı İslami erdemlere dayalı "temiz bir toplum" ve "temiz bir dünya" kurmaya yöneliktir.

Çünkü İslam;

"Fesad" olarak tanımladığı her türlü kirlenme, bozulma ve kargaşaya karşı "islah"ı yani düzeltmeyi, dengeyi ve barışı öngörmektedir (7/142).

İnsanın yaratılış gayesinin "yeryüzünün imarı" (11/61) olduğunu açıklamaktadır.

Kötülüklerin yaygınlaşması ve iyiliklerin engellenmesine karşı (9/67), iyiliklerin artırılmasını ve kötülüklerin önlenmesini emretmektedir (9/71).

İsraf etmeyi (7/31), insanların hakkını yemeyi (6/152), hırsızlık ve yolsuzluk yapmayı (11/84-84), rüşvet vermeyi (2/188) yasaklamaktadır.

Adil olmayı (4/58,135), doğru sözlülüğü (33/70), iyilikte bulunmayı (2/44,177), dürüstlüğü, güvenilirliği ve ahde vefayı (17/34,23/7-8; 70/32) tavsiye etmektedir.

Dahası İslam kötülüklerle iyilikle karşılık vermeyi (41/33), kin duymamayı (5/8), affedip bağışlamayı (3/134; 7/199) öngörür.

Ve bütün bu güzel ve temiz ilkelere dayalı "model" kişilikler ve topluluklar inşa etmeyi emreder (42/15;11/88).

Sonuç olarak bize şu evrensel çağrıyla tekrarlamak düşüyor: "Ey inananlar! Hep birlikte "İslam barışı"na girin; şeytanın yolunu izlemeyin." (2/208)

Dipnotlar

1) Arapça-Türkçe Yeni Kamus, Bekir Topaloğlu-Hayreddin Karaman, İst. 1967, Fesad maddesi.

2) Ragıb el İsfahani, el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an, Kahraman Y. İst. 1986, Fesad mad.

3) A.g.e., Sulh mad.

4) Bu anlamlar için bkz. Kur'an: 10/40,91; 3/63; 16/88; 28/4; 18/94; 12/73; 29/28-30; 2/205; 7/86; 27/14; 89/12. Geniş bilgi için bkz. Toshihiko Izutsu, Kur'an'da Dini ve Ahlaki Kavramlar, Çev. S.Ayaz, Pınar Y. İst-1982, s.279; Ali Ünal, Kur'an'da Temel Kavramlar, Beyan Y. İst-1986, s.306-310.

5) Geniş bilgi için bkz. el-İsfahani, a.g.e. helak md.

6) Zbigniew Brezinski, Kontrolden Çıkmış Dünya, T.İş Bankası Y. Çev. H.Menemencioglu, 1994, s.117-118.

7) A.g.e., s.74-80.

8) Hürriyet gazetesi, 14.2.1992.

9) Z.Brezinski, a.g.e., s.117.

10) Roger Garaudy, Yaşayanlara Çağrı, Çev. Cemal Aydın, Pınar Y. İst-1986, s.11-18.

11) Milliyet gazetesi, 4.11.1990.

12) Milliyet gazetesi, 14.2.1992.

13) M.Buhr, W.Schroeder, K.Barck: Aydınlanma Hareketi ve Felsefesi, Çev. V.Atayman, Birim Y. 1984-İst. s.13.

14) NPQ, 1994, 2/7, s.13; a.g.e.'den özet.

15) NPQ, 1994, 2/7, s.10.

16) Z.Brezinski, a.g.e., s.72.

17) Bryan Appleyard, NPQ, 1994, 2/7, s.62-65.

18) Brezinsky, a.g.e., s.126.

19) İbn Haldun, Mukaddime, MEB Y. Çev. Z.Kadiri Ugan, İst-1988, c.I, s.426-27.

20) Brezinski, a.g.e., 116.

21) N.Gardels, NPQ, 1994, 2/7, s.4-5.

22) Hasan el-Turabi, NPQ, 1994, 2/7, s.52.

23) Roger Garaudy, İslam ve İnsanlığın Geleceği, Çev. Cemal Aydın, Pınar Y. İst. 1990, s.152.

24) A.g.e., s.116.

Toplumsal kirlenmeye Kur'anî bakışlar (I)

Prof. Dr. Burhanettin Can

"Allah dolu ellere değil temiz ellere bakar."

Giriş

Özellikle son yıllarda, yolsuzluk, fuhuş, uyuşturucu ve alkol kollarımı, kumar ve cinayetlerde meydana gelen büyük bir artış, "Türkiye nereye gidiyor?", "Türkiye'de neler oluyor?" sorularının sıkça sorulmasına neden olmuştur. Özellikle, rüşvet ve yolsuzluk olaylarında meydana gelen patlama, siyasi partilerin birbirini karalamak amacıyla hazırlayıp medyaya sundukları dosyalar, medya arasındaki kavganın sonucu raflarda gizli tutulan eski dosyaların karşılıklı olarak kamuya açıklanması, mafya ile en üst düzey yöneticileri arasında kurulan menfaat ilişkisinin bulgulanması "toplumun çok kirlendiği" kanaatinin yaygınlaşmasına ve "temiz toplum" arayışına neden olmuştur. İtalya'da adına "Temiz Eller Operasyonu" denilen bir uygulamanın da Türkiye'de acilen başlatılması istekleri her tarafta konuşulmaya ve yazılmaya başlamıştır.

Medyadaki temiz toplum ve temiz eller operasyonu gibi istekler, hep rüşvet ve yolsuzluk olayları üzerine ortaya atılmakta; sanki toplumsal kirlenme yalnızca bundan ibaretmiş gibi gösterilmektedir. Dahası medya hükümetleri kredi alamadığı zaman yönetime karşı dosya savaşı başlatmaktadır. Politikacılar seçim zamanlarında ellerindeki dosyaları piyasaya sürmektedir. Bu ve bunu benzer tavırlar; "temiz toplum" ve "temiz eller operasyonu" isteklerinin bir şantaj aracı olarak kullanıldığı, gerçekte yaygınlaşan

**Medyanın ve politikacıların
tavrı, "temiz toplum" istekleri-
nin bir şantaj aracı olarak kul-
lanıldığı, gerçekte yaygınlaşan
pislikten rahatsız olmadıkları
düşüncesinin toplumsal bir
kanaat haline gelmesine
neden olmaktadır.**

pislikten rahatsız olmadıkları düşüncesinin toplumsal bir kanaat haline gelmesine neden olmaktadır. Bu, kirlenmenin daha da artması sonucunu doğurmaktadır. Yönetim-halk-medya arasında güven bunalımı oluşmaktadır. Zihinler karma karışık, değer sistemleri altüst olmuştur.

Buradaki çalışmanın amacı; bu zihni karmaşa içerisinde, toplumsal kirlenmeden ne anlaşılması gerektiğini, kirlenmenin doğası, nedenleri, sonuçları ve kirlenmeye karşı alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

Yöntem Ne Olmalı?

Bir şeyin, bir olayın, bir uygulamanın veya bir yaşam biçiminin temiz veya kirli-pis olduğunu nasıl anlayacağız? Hangi davranış ve düşünce şekline temiz veya kirli diyeceğiz? Bu değerlendirme şeklini ve ilkelerini nasıl oluşturabileceğiz? Ulaştığımız sonuçlar "evrensel ve tüm insanlık için geçerlidir" deme hakkını kendimizde bulabilecek miyiz?

Kirlenmeden ne anlaşılmalıdır derken, bu soruların cevabının doğru bir şekilde verilmesi ile ortaya çıkacak olan tablonun kabul edilmesi gerektiğini kastediyoruz. Aksi takdirde sistemin belli kurum veya kuruluşlarının bu kavramları işlerine geldiği gibi yorumlayıp, menfaatlerinin gerektirdiği gibi sunmalarına mani olamayız. Dün ak dediklerine, bugün kara diyorlar, yarın ne diyecikleri belli değildir.

**Sorunu çöz-
menin bir yolu,
toplumların
huzurlu ve bu-
nalımda oldu-
ğu dönemleri
incelemek için
yaşanan ko-
şullar ve değer
sistemleri ara-
sındaki ilişkile-
ri ortaya koy-
maktır.**

Sorunu çözmenin bir yolu, tüm toplumların tarihsel gelişim süreçlerini incelemektir. Toplamların mutlu, huzurlu sıhhatli olduğu dönemler ile bunalımda olduğu, şikayetçi olduğu, hastalıkların yaygınlaştığı dönemleri incelemek için de yaşanan koşullar ve değer sistemleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır.

Tarihe geri dönülemeyeceğine, dünyadaki tüm toplumları gezip yerinde inceleme yapılamayacağına göre, var olan dökümanlarla yetinmek zorunluluğu vardır. Gerçi bu dökümanların pek çoğunda ya belli felsefi bir görüşü ispatlamak, ya da reddetmek amaç edilmektedir. Bu açıdan bunlarda sübjektiflik etkin bir rol oynayabilir. Nitekim Marksist-Leninist felsefe tüm sistemini mülkiyetin kötülüğü üzerine kurmuştu. 75 yıllık bir cebri uygulamadan sonra, geride milyonlarca insanın kanı, çam ve gözyaşını bırakarak tarih sahnesinden çekildi. Hem de kurdukları teorilerin tümü her sahada iflas etmiş bir şekilde. Bütün bilimsellik iddiaları arkasında silah zoruyla bir felsefenin geçerliliği ispatla kalkıldı ve tarihin belli bir kesitinde belli bir toplum kobay olarak kullanıldı. Sonra da "tarihi yanlış" denildi. Faşizm ve Nasyonal sosyalizm de aynı olmadı mı? 70 yıllık 6 ok uygulamasından geriye ne kaldı?

Gene de olaya böyle bir açıdan yaklaşmak, uzun bir araştırma süresi gerektirmesine karşılık tüm dökümanlara ulaşılabilirdiği takdirde, toplumsal yaşamla ilgili, olması gerekenler konusunda çok önemli sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Toplumsal yaşamla ilgili daha gerçekçi korelasyonlar elde edilebilecektir.

Bununla beraber, maddi aleme ilişkin yaptığımız araştırmalarda, "ölçme yöntemi hataları", "ölçü aleti yapım hataları", "veriye temsil etme hataları" gibi hata kaynakları ile karşılaşırız. Dahası "Heisenberg Belirsizlik"lerinin ifade ettiği gibi eşya, sakladığı gerçeği "çok ince bir tül perdesinin" arkasında gizlemektedir. Yani, en mükemmel ölçü aletlerine sahip olsak bile gerçekte ara-

mızda gene de bir perde bulunmaktadır.

"Rabhim, bize varlığı olduğu gibi göster." Hz.Peygamber

Ayrıca kurduğumuz model, ortaya koyduğumuz formülasyonlar izafi olup, yeni bir sorunun çözümünde değiştirilebilmekte veya tamamen iptal edilebilmektedir. Bu konuda en ilginç ve ibret verici çalışmalar maddenin yapıtaşlarına ilişkin olanlardır.

İnsan ve toplumla ilgili çalışmaları, insan ve toplumu kobay olarak kullanıp sonra da bu "tarihi bir yanlış" demeye hakkımız olmadığını Marksizm, Faşizm, Nasyonal sosyalizm ve Kemalizm uygulamalarının sonuçlarından görmekteyiz.

Öyleyse ne yapmalıyız? Soruna nasıl yaklaşmalıyız?

Tarih boyu, sistemler değişmekte, insanın içinde yaşadığı koşullar değişmekte, ama insan yapısına ilişkin genel kanunlar değişmemektedir. Sorun insanın yapısına ilişkin bu genel kanunları yukarıdaki yöntemle gerçek bir şekilde ortaya koyamamaktan kaynaklanmaktadır.

Evimize aldığımız çamaşır makinası, buzdolabı, TV, müzik seti gibi cihazları çalıştırmadan önce el kitaplarını büyük bir hassasiyetle okuruz. Hatta satıcı firmadan cihazı çalıştırmasını isteriz. Cihaz arızalandığı zaman da, en iyi olan servise götürürüz, olmazsa üretildiği fabrikaya götürürüz; neden? En basit bir elektronik cihaza dikkat edin; elektrik beslemesinin yapıldığı yerde "dikkat" yazısının yanısıra bir takım semboller ve yazılar görürsünüz; neden? Aldığımız cihazların el kitapları ve garanti belgelerinde, "yanlış kullanımdan firmamız mesul değildir" diye yazılıdır. Bu ikaz, cihazın elektrik fişini bile takarken hassas davranmaya bizi iter. Basit bir el radyosunun pil yatağında bir pil şekli (+) ve (-) kutuplar gösterilerek pili nasıl takmamız gerektiği bize gösterilir. Bütün bunlar, malı üreten firmanın kullanıcıya öğütleridir. Bunlara dikkat ederseniz, aldığımız cihazı en verimli şekilde kulla-

nırsınız ve verdiğiniz para da heba olmaz.

Bu aşamada sorulması gereken soru şudur: En basit bir cihazı kullanırken onun el kitabına veya üreticisinin bilgisine başvuruyoruz da; insan gibi son derece karmaşık bir varlığın yaratıcısının bilgisine niçin baş vurmuyoruz? Niçin baş vurmuyoruz?

"Ey insan, üstün kerem sahibi olan Rabbine karşı seni aldatıp-yanıltan nedir? Ki O , seni YARATTI, sana bir DÜZEN içinde BİÇİM verdi .

Ve seni bir İTİDAL ÜZERE kıldı.

Dilediği bir SURETTE seni TERTİP ETTİ. (82 İnfitar: 6-8)

Kuran-ı Kerim'in İnfitar Suresi 6-8 ayetlerinde, Allah dikkatlerimizi bir konuya çekiyor ve diyor ki: Sizi biz yarattık, size biçim, suret ve düzen verdik, belli kanuniyetlere tabi kıldık. Yarattığımız varlığın en iyi nasıl davranacağını ve nasıl davranması gerektiğini biz biliriz.

Nitekim Şems suresi 7-10. ayetlerde konuya daha da açıklık getirilmektedir:

"Nefse ve ona bir düzen içinde biçim verene,

Sonra ona flicurunu ve ondan sakınmayı ilham edene andolsun.

Onu arındırıp-temizleyen gerçekten felah bulmuştur.

Ve onu isyanla, günahla, bozulmalarla örtüp saran da ellette yıkına uğramıştır. (91 Şems: 7-10)

Burada insana (nefs) belli bir düzen, kanuniyet içinde bir yapı, biçim verildiği ifade edildikten sonra, insana hem kötülük-çirkinlik yolları hem de ondan sakınmanın yolları gösterildiği belirtilmektedir. Buna göre nefsi isyan ve günahla örtüp kapatanlar yıkıma, arındırıp temizleyenler de kurtuluşa ulaşacaklardır.

İnfitar 6-8, Şems 7-10 ayetlerinin özet hükmü şudur: Allah insanı belli kanuniyetlere tabi olarak yarattı. Onun iyilik ve kötülük olmak üzere iki cephesi vardır. Bu yapıya uygun olarak da insana iki yol göstermiştir: Kötülüklerden, yanlışlıklardan, tehlikelerden sakınma yollarını ve kurtuluşa, huzura, güvene, mutluluğa ulaşma yollarını göstermiştir. Kısacası Allah insana, insanın tabi olduğu kanuniyetleri, neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğini bildirmiş, göstermiş ve açıklamıştır. Bu bilgiler peygamberler aracılığıyla, kitaplarla gelmiştir. Öyleyse insan ve kirlenme sorunu bu çerçevede ele alınıp çözümlenmelidir.

O nedenle burada biz bu sorunu, Kur'an'a başvurarak araştıracağız ve Kur'an'ın konuya ilişkin yaklaşım biçimini ortaya koymaya çalışacağız. Sorunun tam olarak ortaya konulabilmesi ve açıklığa kavuşabilmesi için önce insanın ne olduğu ve Allah'ın insanı ne şekilde tanımladığına bakılması gerekir. Fakat bu nokta bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Söz konusu sorun başka bir çalışma olarak ayrıca sunulacaktır. Şimdilik şehit Dr.Ali Şeriatî'nin bu konunun önemini belirten düşüncesini burada vermekle yetineceğiz:

"İnsanın ne olması gerektiğini, ne olduğunu kavrayamıyor isek, diğer bir deyişle açık ve üzerinde anlaşmış bir insan gerçeği düşüncesine ulaşmamış isek kültürü, eğitim ve öğretimi, ahlaki ve toplumsal ilişkileri düzeltme yolunda bütün çabalarımız boşunadır ve boşa gitmiştir.

... İnsan sorununu çözmeden önce ileri ve başarılı bir eğilim ve öğretim düzeyine varmamız imkansızdır.

Şu halde herşeyden önce insan olma ve insanlaşma sorunu çözümlenmelidir, HER SORUNUN TEMELİ BUDUR.

(Ali Şeriatî, İnsanın Dört Zindanı, s.14,15)

Ölçü Allah Tarafından Konmuştur

Yukardaki bölümde kirlenme sorununa Yaratıcı'nın bilgisine başvurarak çözüm aramamız gerektiğini ortaya koyduk. İnsanı en iyi tanıyan onun Yaratıcısı olduğuna göre, en iyi bilgi de O'ndan gelebilir. Bu noktada; Allah bizi yarattı ve kendi halimize bıraktı, bize karışmıyor denebilir, hatta denmektedir. Diğer bir de-

İnsanın ne olması gerektiğini, ne olduğunu kavrayamıyor isek, kültürü, eğitim ve öğretimi, ahlaki ve toplumsal ilişkileri düzeltme yolunda bütün çabalarımız boşunadır ve boşa gitmiştir.

Allah genel ölçüleri kendisi koymakla, hayatın tanzimindeki subjektiflik tehlikesini ortadan kaldırmıştır. O'ndan gelen bilgiler tüm insanların duygu ve düşünce, hatta menfaatlarının optimal bir sentezi durumundadır.

yişle, göklerle yerin idaresi ayrılmalıdır denmektedir. Bu tür bir iddianın bir dayanağı olmalı, delili olmalı, ispatı olmalı. Hem Allah'a inandık diyeceksiniz, hem de Allah'ın söylemediğini O'nun adına söyleyerek iftira edeceksiniz:

"Onlar çirkin bir hayasızlık işlediklerinde: "Biz atalarımızı bunun üzerinde bulduk. Allah da bunu bize emretti" derler. De ki: Kuşku yok Allah, "çirkince hayasızlıkları" emretmez. Bilmediğiniz bir şeyi Allah'a karşı mı söylüyorsunuz?" (7 Araf:28)

Allah insana yeryüzünde nasıl yaşaması ve davranması gerektiğini bildirerek onu ödüllendirmiştir. Onu, kendisine yol göstermekle desteklemiş ve güçlendirmiştir.

"Dedik ki: Oradan tümünüzün. Artık ne zaman size benden bir hidayet gelir de, kim benim hidayetime uyar, onlar için ne bir korku vardır, ne de mahzun olacaklardır.

Küfredip de ayetlerimizi yalan sayanlar ise; onlar, ateşin halkıdır ve orada süresiz kalacaklardır." (2 Bakara 38-39.)

İnsana yolunu şaşırdığı, bunaldığı ve çıkış bulamadığı zamanlarda Allah hidayetçiler göndererek yardımcı olmuştur. Daha açık bir deyişle toplumsal kirlenmenin had safhaya vardığı dönemlerde hidayetçiler gelmiş ve toplumu arındırmış ve temizlemişlerdir. Onun için, 75 Kıyamet Suresi: 36'da "İnsan kendi başına ve sorumsuz bırakılacağını mı sanıyor?" denmektedir.

"İnsan kendi başına bırakılmayıp hidayetçilerle yönlendirildiğine göre; Allah insana hayatı tanzim ile ilgili ölçüler, kuralları, değer sistemini de göndermiştir. Ölçüyü koyma hakkını insana bırakmamıştır:

"Çünkü o, düştüğü ve bir ölçü tesbit etti.

Kahrolası, nasıl bir ölçü koydu?

Yine kahrolası, nasıl bir ölçü koydu?

Sonra bir baktı.

Sonra kollarını açtı ve yüzünü ekşitti.

Sonra da sırt çevirdi ve büyüklük tasladı.

Böylece: "Bu, yalnızca, aktararak öğrenilen bir büyüktür" dedi.

Bu bir beşer sözünden başkası da değildir.

Onu ben, cehenneme sürükleyip-atacağım.

Cehennem nedir, sen bilir misin?" (74 Müddesir Suresi 18-27)

Allah insana hayatın tanzimi ile ilgili temel ilkeleri bildirmiş, "olmazsa olmaz" ölçülerini vermiştir. Bu açıdan, imam İbn-i Teymiye "haram Allah'ın kitabında bildirdiğidir" der. Allah'ın kitabında bildirmediği, Hz.Peygamber'in herhangi bir kısıtlama getirmediği konular ise insana ve insan düşüncesine bırakılmıştır. Karşılaşılan sorunlar, Allah'ın koyduğu temel ilkeler çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır. Bu da insanın görevidir.

Allah genel ölçüleri kendisi koymakla, hayatın tanzimindeki subjektiflik tehlikesini ortadan kaldırmıştır. Allah'tan gelen bilgiler tüm insanların arzu, istek, duygu ve düşünce, hatta menfaatlarının optimal (en uygun) bir sentezi durumundadır. Şahıslardan bağımsız olduğu için de hiç bir makam, mevki, zümre korunmaz gözötilmez. Hiç kimsenin heva ve hevesleri yönetici olsa bile kabul edilmez.

"Ey Davut gerçek şu ki, biz seni yeryüzünde bir halife kıldık.

Öyleyse insanlar arasında hak ile hükmet, istek ve tutkulara uyma; sonra seni Allah'ın yolundan saptırır, şüphe yok Allah'ın yolundan sapanlar, hesap gününü unutmalarından dolayı onlar için şiddetli bir azap vardır." (38 Sad Suresi 26)

Böylelikle, günlük yaşamın tanziminde araştırmacının saplantı veya ard niyetli yaklaşımları etkili olamaz. Aşağıdaki ifadeler bu konunun ne kadar hassas ve

önemli olduğunu göstermeye kafidir:

"Hakimiyetimizin kolay olması için, her yerde ahlaki yıkımımız lazımdır. Biraderimiz Freud cinsiyet alakalarını gün ışığına çıkarmaya devam edecektir. Ta ki gençlerin kafasında mukaddes hiçbirşey kalmamasın. En büyük gayeleri cinsî arzularını tatmin olduğu an yıkılmış demektir."

"Darwin, Marks ve Nietzsche'nin fikirlerinin revaç bulmasına gayret ettik. Zira onların Yahudi olmayan fikirleri ifsad edici tesirleri, bizim için gayet aşıkkardır." (Muhammed Kutup, İnsan, s.100, Siyon Alimlerinin Protokollerinden alıntı.)

Bugün Freud, Darwin ve Marks'ın kurduğu teorilerin iflas ettiği, yanlış olduğu kabul edilmektedir. Peki bu teorilerin birer yaşam biçimi olarak toplumlara kabul ettirilmesi ile ortaya çıkan tahribatın sorumlusu kimler olacaktır? Siyonizmin hakimiyeti uğruna insanların kafalarını karma karışık eden teorilerin insanlık hayatına maliyeti nedir? Bugün Türkiye'deki bir reklamda, araba lastiği ile çıplak kadın arasında ne bağlantı var deyip karşı çıksanız; sanat adına, özgürlük adına, çağdaşlık adına, medeniyet adına büyük bir saldırı ile karşı karşıya kalırsınız. Kadın istismarından milyarları vuran renkli medya bar, pavyon, diskotek, genelev sahipleri ile herşeyi kendileri için mübah gören anı şanlı zevatın bütün silahlarını size doğrulttuklarını görürsünüz.

Fakat bütün bu yaşam biçimini, başlangıçta, meşru gören ve savunular bir gün bu yaşam biçiminin kurbanı olurlar. Bu yaşam biçiminden şikayetçi olurlar. Onlar için bu hayat tarzı bir Frankenstein olur:

"Lezbiyenlik, travestilik, nonoşluk ve bütün bu cemaatin ilişkileri yaşıntıları Türk toplumunun çok merak ettiği bir sorun mu? Ne yaş, ne baş herkes herşeyi bilmeli mi? Bu işin de bir adabı, kuralı yok mudur?

Efendim özgürlük! Böyle savunuyorlar çirkinliklerini. Ama bu demokrasi de-

ğildir!" (Yılmaz Çetiner, 12.1.1995 Milliyet)

Evet bu işin bir adabı ve kuralı vardır. O adap ve kural da Allah tarafından konmalıdır ve konmaktadır da. İşte o zaman çirkinlikleri savunmanın yolu, özgürlük olamaz. İşte o zaman hiç kimse dünyayı kendi merkez görerek yorumlayamaz. İşte bunun için de biz Rabbimiz Allah'tır diyoruz ve Sırat-ı müstakim'e uyuyoruz:

Allah, insanları temizlemek istemektedir:

"Allah size güçlük çıkarmak istemez ama sizi temizlemek (tayıb) ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister. Umulur ki, şükredersiniz " (5 Maide 6)

Allah Peygamberlerini bu amaçla görevlendirmiştir:

"Ki onlar (iman edenler) yanlarında ki Tevrat'ta ve İncil'de geleceği yazılı bulacakları ümumi haber getirici (nebi) olan Peygambere uyanlardır; O, onlara marufu emrediyor, münkeri yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılıyor ve onların ağır yüklerini üzerlerindeki zincirleri indiriyor. Ona inananlar, destek olup savunular yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler; işte kurtuluşa erenler bunlardır." (7 Araf 157)

İşte insanlığın bunaldığı, yolunu kaybettiği, karanlıklar içinde körleştiği, kirlilik bataklığına saplandığı dönemlerde; peygamberler gelerek, insanları karanlıktan aydınlığa, zulmetten nura çıkarıyorlar. Temiz ve murdarı birbirinden ayırarak, temiz ve murdarın ölçülerini onlara göstererek insanları temizliyor, onları zalimlerin hevalarına tabi olmaktan, zorbalara boyun eğmekten, köle olmaktan kurtarıp, Allah'a kul yapıyorlar. Böylece de insanlar gerçek özgürlüğe kavuşuyorlar. İtilmekten kakılmaktan, horlanmaktan kurtuluyorlar. Kafalarındaki ve kalplerindeki beşeri korkular gidiyor, yalnızca Allah'tan korkuyorlar. Yalnızca Allah'tan korktukları için adil ve temiz kalıyorlar, kalmaya özen gösteriyorlar.

İnsanlığın kirlilik bataklığına saplandığı dönemlerde; peygamberler gelerek, insanları karanlıktan aydınlığa çıkarıyor, temiz ve murdarın ölçülerini onlara göstererek insanları temizliyorlar.

"Köşeyi dön de nasıl dönersen dön", "devletin malı deniz, yemeyen domuz" felsefesinin bir yaşam ve ahlak biçimi olduğu dönemlerde; müminler çalmıyorlar, çırpıyorlar, har vurup harman savurmuyorlar, harama el uzatmıyorlar. Fakir ve fukara'nın yardımına koşuyorlar. Karanlığın ortasında tıpkı bir güneş gibi parlıyorlar:

"Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahidler olarak adaleti ayakta tutun. Onlar ister zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır. Öyleyse adaletten dönüp heva ve tutkularınıza uymayın. Eğer dilinizi eğip bükür, sözü geveler ya da yüz çevirirseniz, şüphesiz Allahı, yapmakta olduklarınızdan haberi olandır." (4 Nisa 135)

Bugün dünya toplumları kirlendiğine, her türlü pislik bir yaşam biçimi halini aldığına ve bir peygamber gönderilip, temiz ve murdar birbirinden ayırdedilemeyeceğine göre ne yapılmalıdır, nereye başvurulmalıdır?

Hız.Muhammed'le (S) birlikte peygamberler zinciri son bulmuştur. Ancak Hz.Peygamber'e gelen Kur'an ve Hz.Peygamber'in sünneti elimizdedir. Öyleyse bugün yapılması gereken bu

kaynaklara başvurmaktır:

"Ey iman edenler, Allah'a ibadet edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, artık onu Allah'a ve Resulüne döndürün; Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız. Bu hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir.

Sana indirilene ve senden önce indirilene gerçekten inandıklarınızı öne sürenleri görmedin mi? Bunlar, ta'ğut'un önünde muhakeme olmayı istemektedirler; oysa onlar onu tanınanla emrolunmuşlardır. Şeytan da onları uzak bir sapıklıkla sapıtmak ister.

Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve peygambere gelin" denildiğinde, o münafların senden kaçabililiklerince kaçtıklarını görürsün." (4 Nisa 59-61)

Bu ülkede biz de Allah'a, peygambere ve Kur'an'a inanıyoruz diyen herkesin Nisa suresindeki çağrıya olumlu cevap vermesi gerekir. O açıdan Temiz ve Kirli'nin, Güzel ve Çirkin'in ne olduğunu anlamak, bunların kapsamlarını ortaya çıkarmak için Kur'an ve sünnete başvurmalıyız ve de başvuracağız.

Gelecek sayıda Kur'an ve sünnette kirlenmenin nasıl ele alındığını ve Allah'ın nelere kirli-pis dediğini inceleyeceğiz.

Temiz ve Kirli'nin, Güzel ve Çirkin'in ne olduğunu anlamak, bunların kapsamlarını ortaya çıkarmak için Kur'an ve sünnete başvurmalıyız

İstatistiklerle 70 yılın şeref(!) tablosu

Mesut Karaşahan

1995 Türkiye'si belki de devlet sistemindeki tıkanma paralelinde toplumsal olarak pek de iç açıcı resimler sunmuyor. Siyasal hayatın son dönem tarihi peşpeşe patlak veren yolsuzluk skandallarıyla çalkalanırken ülke insanının fert ve toplum hayatı açısından da son derece karanlık bir tablo karşımıza çıkıyor. Ve Türkiye toplumu, ruşvet hastalığından fuhuşa, alkolizmden intihar vakalarındaki artışa kadar tıpkı peşinden gitme çabasında olduğu Batılı toplumlar gibi toplumsal çöküşün bütün belirtilerini sergiliyor, bu anlamda güçlü sinyaller veriyor.

Sadece İstanbul'da Yarım Milyon Sabıkalı

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1990 yılı rakamlarına göre Türkiye artık 15 dakikada bir suçun işlendiği bir ülke. Cinayet, tecavüz ve soygun vakalarında hayli yüksek oranlara ulaşmasıyla ünlü Batılı, ileri, kalkınmış, uygar (!) ülkelerle mukayese edilebilir rakamlar sunuyor bize istatistikler. Ülke genelinde DIE'ye göre her yıl (büyük bölümü karanlıkta kalan) otuzaltı bin suç işleniyor.(1)

Nüfus olarak Türkiye'nin yaklaşık beşte birini barındıran ve "küçük Türkiye" diyebileceğimiz biçimde Anadolu'nun değişik bölgelerinden insanların mozaik teşkil ettiği İstanbul ise artan suç oranlarıyla Batılı metropollerini aratmayacak bir şehir haline geldi. Hızla artan nüfus denetlenemez boyutlara ulaşırken 1991 yılı rakamlarıyla bir yılda 3548 hırsızlık,

**Devlet İstatistik Enstitüsü'nün
1990 yılı rakamlarına göre
Türkiye artık 15 dakikada
bir suçun işlendiği bir ülke.
Ülke genelinde DIE'ye göre
her yıl (büyük bölümü karan-
lıkta kalan) otuzaltı bin
suç işleniyor.**

231 cinayet, 2817 oto hırsızlığı, 349 gasp olayı polise intikal etti. (2) Günde ortalama 30 "terör dışı olay"ın yaşandığı İstanbul artık bir suç kenti olarak anılıyor. 1989'da 10.000, 1990 yılında 10.500, 1991 yılında ise 11.000 terör dışı olay tespit edilebilmiş. Yetkililere göre şehirdeki sabıkalı sayısı 400.000'in üzerinde, yani yarım milyona yakın "vatandaş" sabıkalı!(3)

İntihar: Şimdi Salgın Hastalık

Toplumsal bunahının bir başka göstergesi ise kuşkusuz artan intihar vakaları. Yine DIE'ye göre 1988'de 1090 olan intihar vakası 1989'da 1110, 1990'da ise 1357 olarak tesbit edilebilmiş. Ancak intihar vakalarının özellikle 1980'den sonra arttığı gözleniyor. Araştırmalar bekarlara oranla evlilerde daha fazla, cinsiyet açısından ise evli kadınlarda daha çok intiharın gerçekleştiğini gösteriyor. İntihar oranlarındaki artışın 1980'li yıllara denk düşmesinin sebebi ise Türkiye toplumunun sosyal, siyasi ve ekonomik bakımlardan yaşadığı değişim süreci. Zira bu dönem, insanımızın zihnine lüks ve konfor içinde müreffeh bir hayat sürme idealinin daha kuvvetle sınırağı edildiği bir süreci ifade ediyor.(4)

Aile: Toplumun Çatırdayan Temeli

70 yılın şeref(!) tablosunu tamamlayan bir diğer vaka boşanma oranlarındaki kayda değer artış. İstatistik-

ler, toplumun temel taşı ve prototipi olan aile kurumunun ne büyük bir sarısmı geçirdiğini gözler önüne seriyor. Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre; 1987'de 18.000 olan boşanma vakası 1988'de 22.000'e çıkmış. 1989'da 25.000 "aile" dağılırken, bu rakam 1993'e gelindiğinde 60.000'leri aşmış.

Fuhuş: Devletin Geçim Kaynağı

1990'lar Türkiye'sini tasvir eden tabloda rüşvet, artan suç oranları, intihar vakaları gibi toplumsal hastalıkların hemen yanbaşında zikredilmesi gereken bir başka vahim gelişme de fuhuşun yaygınlaşma-

sı ve adeta utamlıca, "namus meselesi" edilecek bir fiil olmaktan çıkmasıdır.

Çünkü artık polis başkanlarında evli kadınlar da fuhuş yaparken yakalanıyor. Metropollerin çevresindeki bazı yollarda ağaç dipleri açık hava randevuevlerine dönüşüyor. Gazetelerin keyif duyarak verdiği habere göre "Otel, motel masrafindan kaçınan erkeklerle, geçim sıkıntısına düşen kadınlar bu tür yerlerde biraraya gelerek, fuhuş sektöründe Glasnost 'açıklık' politikasına öncülük ediyorlar." (5)

Çünkü artık polis ve jandarma güçleri açık fuhuş pazarlarındaki yoğun trafikle başedemiyor. Zaman zaman düzenlenen baskınların hemen ertesinde pazarlar yeniden kuruluyor.

Öğrenci yurtlarında kalan kızların pazarlandığına ilişkin haberler sık sık manşetlere konu oluyor; "öğrenci kızlar pazarı" diye bilinen ve "seçkin, yüksek düzeydeki müşteriler"e sahip pazarlar ortaya çıkarılıyor. Liselerdeki "seks skandalları" kulaklara artık aşına vakalar olarak çarpıyor.

Fuhuş hatta çocukların bilgisayar oyunlarına kadar giriyor. Çocuklar küçük yaşta harçlıklarını atari salonlarındaki "bilgisayarlı seks" için harcıyor.(6) Pornografi kitaplardan dergilerden disketler aracılığıyla bilgisayar ekranlarına taşıyor.

Fuhuş telefon hatlarını dolaşıyor. PTT'nin 900'lü hatlarla oluşturduğu "Alo Seks" kanallarından en büyük karı ise devlet elde ediyor. Hazine, özel sektörden de fazla, milyarlarca lira kar sağlıyor. Çünkü PTT bu kanalların gelirinin yarısına ortak oluyor.

Sık sık vergi rekortmenliğiyle gündeme gelen genelev patroniçesi Manukyan'dan ve büyük otellerde gerçekleştirilen fuhuştan ise bahse gerek yok.

Alkolizmde Dünya Birincisi!

Fuhuş batağına saplanmış bir toplumda alkolizmin de alabildiğine yaygınlaşmış olmasına şaşmamak gerek. Zira 1990'lar Türkiye'sinde alkol de neredeyse temel gıda maddelerinden biri haline geldi.

1991 yılı başlarında Körfez krizi'nin yaşandığı günlerde gıda ürünlerinin satışındaki artış alkole de yansırken Türkiye'de artık aç kalma korkusu ile rakısız kalma korkusunun aynı şeyler olduğu söylenmişti.(7)

1994 rakamlarına göre Türkiye'de 4 milyon kişi alkol bağımlısı, 13 milyon kişi alkol dostu. Tüketilen alkolü içki miktarı ise yıllık 900 milyon litre! Resmi verilere göre Türkiye alkol tüketiminde dünya üçüncüsü. Yeşilay Genel Başkanı Selahattin Kaptanağası'na göre ise dünya birincisi! Çünkü Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yaptığı araştırma "resmi veriler"e dayanıyor ve gerçeği yansıtmıyor.(8)

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastahkları Hastanesi'nin yetkilileri ise alkolizm illetinin bir başka ürktücü boyutuna işaret ediyorlar. Onlara göre 1980'lerin ortalarından 90'lara kadar geçen süre zarfında alkolizm yaşı 55'ten 35'e düşmüş. Alkolizm için ortalama 10 yıl gerektiği gözönünde bulundurulursa içkiye başlama yaşı genel olarak 25'e kadar düşmüş görünüyor bu uzmanlara göre.(9) Yani Cumhuriyet'in 70.yılında artık sarhoş bir nesle sahibiz. Yine istatistikler bugün üniversite gençliğinin yüzde 22'sinin alkolik olduğunu gösteriyor. Yılda kişi başına 12 litre alkolü içki düşüyor ve her yıl 1 milyon kişi alkolle tanışıyor. 1994 yılında tüketilen yaklaşık 900 milyon litre alkolü içki için vatandaşın ödediği para ise 18.7 trilyon lira!

Alkole ödenen paralar elbette geriye trafik kazası, şiddet, tecavüz, boşanma vakaları ve akıl hastahkları olarak geri dönüyor. Resmi raporlara göre Türkiye'de her yıl işlenen suçların %66'sının sebebi alkolü içkiler. Trafik kazalarının %61'i, cinayetlerin %85'i, irza tecavüzlerin, şiddet olaylarının ve akıl hastahklarının %50'si, boşanma vakalarının %80'i alkol sebebiyle vuku buluyor. (10)

Bu bakımdan alkolizm bir yandan trilyonlarca liranın heba olmasına yol açarken, bir yandan da rakamlarla ifade edilemeyecek, istatistiklerle gösterilemeyecek büyük manevi kayıplara sebe-

biyet vermekte, diğer hastahklarla beraber toplumun çöküşünü hazırlamaktadır.

Devlet ise bu vahim gelişmelere sadece seyirci kalmakla yetinmemekte, bilakis teşvik edici bir tutum sergilemektedir. Alkolü içkilerin ve tütün mamullerinin satışını yapanların daha az vergi ödemelerine imkan tanıyacak kanun değişiklikleriyle meşgul olmaktadır. Çünkü tıpkı fuhuş sektöründen olduğu gibi alkolü içki sektöründen de devlet büyük kazançlar elde etmektedir. Milyonlarca insanın hayatı pahasına, ülkenin geleceği pahasına trilyonlar vurmaktadır. 1994 yılında devletin sadece alkolü içki tüketiminden 18 trilyon 700 milyon liralık gelir sağladığı bildirilmektedir!

Çocuk Mahkemeleri İhtiyaca Cevap Veremiyor!

Cumhuriyet'in yetmiş yıllık muasır medeniyet seviyesine ulaşma gayreti içinde kirlenen sadece orta yaş grubu insan değil kuşkusuz. Çocuklar ve genç nesil de kirliliği değişik bir boyutta ve biçimde yaşıyor. Çocuk suçları gün geçtikçe artıyor, ürktücü boyutlara ulaşıyor.

1990'lar Türkiye'si, 3 milyon çocuğun ucuz işgücü olarak istihdam edildiği bir ülke. Eğitim sisteminin iş piyasasına cevap verebilecek şekilde beceri kazandırma konusunda yetersiz kalışı, diploma sahibi gençler arasındaki işsizliğin yüksek oranlara varması, geçim sıkıntısının alabildiğine şiddetlenmesi, çocukları okuldan uzaklaşıp iş hayatına atılmaya sevk ediyor. Küçük-orta ölçekli ve kayıt dışı çalışan işletmelerin ucuz ve korumasız emek girdisi olarak gördüğü çocuklar işyerlerinin olumsuz şartlarında bedensel olarak erken yaşta yıpranırken, bir taraftan da kötü alışkanlıkların müptelası haline geliyorlar.

Türk-İş tarafından yapılan bir araştırmaya bu bakımdan son derece anlamlı sonuçlar ortaya koyuyor. Araştırmaya göre içki ve sigara alışkanlığı, çalışan çocukların önemli bir kısmında kendisini gösteriyor. Bu çocukların yüzde 32'si si-

1994 rakamlarına göre Türkiye'de 4 milyon kişi alkol bağımlısı, 13 milyon kişi alkol dostu. Tüketilen alkolü içki miktarı ise yıllık 900 milyon litre!

gara içerken, yüzde 7'lik bir kısmı içki kullanıyor.

1989'dan 1994'e kadar olan dönemde İstanbul, Ankara, İzmir ve Trabzon'daki Çocuk Mahkemeleri'nde toplam 19.509 davanın görüldüğü bildiriliyor. Bu davalarda 23.240 erkek, 1.258 kız çocuğu çeşitli suçlardan dolayı mahkeme önüne çıkmış. Aynı dönemde çocuk sanıkların sayısındaki artış yüzde 28'lere ulaşırken, açılan davaların sayısında yüzde 7.6 oranında artış gözlenmiş. Çocuk suçları arasında hırsızlık yüzde 55'le birinci sırayı alırken bunu bıçaklama, cinsel suçlar (yüzde 17.5), gasp ve adam öldürme (yüzde 10) mala zarar verme ve ateşli silah kullanma gibi suçlar izliyor.(11)

Ancak çocuk suçlarının failleri sanıldığı gibi sokaktaki evsiz barksız, kimse-siz çocuklar değil. Artık evin içindeki çocuk suç işliyor. 1990'lar Türkiye'sinde ahlaki kirlilik aileyi tamamen etkisi altına alırken, yaşanan dejenerasyondan çocuklar da nasibini alıyor. Her yıl sanık saldıyesine oturtulan 11-15 yaşlarındaki 4-5 bin çocuğun büyük çoğunluğu ailesiyle birlikte oturan ve okula gitme imkanı olan çocuklar. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 400 hükümlü çocuğu baz alarak verdiği istatistikler bu bakımdan anlamlı ve çarpıcı sonuçlar ortaya koyuyor. DİE'nin Adalet İstatistikleri'ne göre İslahevine gönderilen hükümlü 400 çocuktan 255 tanesi suçu işlediği sırada ailesiyle birlikte oturan çocuklardan oluşuyor. Demek ki artık aile suçlu çocuk yetiştiren bir kurum haline gelmiş.(12)

Cumhuriyet'in 70. yılında daha farklı bir tablo söz konusu olabilir miydi? Kendi insanına insani ve ahlaki değerleri değil, kısa yoldan köşe dönmeyi, lüks ve konforu, sınırsız tüketimi hedef gösteren bir sistem sağlıklı bir toplum meydana geti-

rebilir miydi? Aydınlanma'yla birlikte insanın özgürleşmesi adına kutsal olan ne varsa hayatın dışına itmiş ve şimdi de tahrip edilmiş bir gezegen ve insan unsuruyla bu dönüşümün meyvelerini devşirmekte olan bir Batı'yı yakalamaya çalışsan "lâ-dini" bir sosyal, siyasal ve ekonomik sistem daha fazlasını başara-bilir miydi? Rüşvetçi memur, hayali ih-racatçı işadama, fahişe ev hanımı, suç iş-leyen çocuk yerine insan üretebilir miy-di? Böyle bir kaygısı var mıydı?

Bizce hayır. Hayranlık beslediği ve kendisine yaşanabilir tek örnek olarak gördüğü günümüz Batı medeniyetinin geldiği noktadan farklı bir yer olamazdı Türkiye'de hükümlü sistemin varacağı hedef. Çünkü teorik anlamda ne kadar mükemmel bir yapılanma tarzına sahip olursa olsun, ancak dinin temin edebil-diği bir takım değerleri, ahlaki yaklaşımları, toplumsal, siyasal ve ekonomik iliş-kilerden uzak tutmaya çalışsan sistemle-rin insanı ve içinde yaşadığı çevreyi kir-letmekten kaçınmadıklarını bugün gör-mekteyiz.

Bugün yine görmekteyiz ki, akla ge-lebilecek her alanda, yeni yeni biçimle-riyle yoğun bir kirlenmeyi yaşayan insa-noğlu, kendisine musallat olan hastalık-lardan kurtuluşu artık o kaybettiği şey-de, dinde aramakta, bir kaç yüzyıllık bir ayrılıktan sonra tekrar dine yönelmekte-dir.

Dipnotlar:

- 1- Milliyet, 13.2.1990.
- 2- Cumhuriyet, 25.4.1991.
- 3- Sabah, 8.3.1992.
- 4- Nokta, 4-10 Eylül, 1994.
- 5- Hürriyet, 1.1.1990.
- 6- Sabah, 13.12.1991.
- 7- Milliyet, 16.1.1991.
- 8- Yeni Şafak, 13.2.1995.
- 9- Sabah, 25.1.1990.
- 10- Yeni Şafak, 13.2.1995.
- 11- Yeni Şafak, 8.2.1995.
- 12- Nokta, 4-10 Eylül, 1994.

**1989'dan
1994'e kadar
olan dönemde
Çocuk Mahke-
meleri'nde top-
lam 19.509
dava görül-
müş; çocuk
sanıkların'sayı-
sındaki artış
yüzde 28'lere
ulaşmış.**

Hangi kirlenme?

Ekrem Özkaya

Küçüklüğünüzü düşünün. Hani habersiz çiğnediğiniz ve her adımınızda yeni bir karesini keşfettiğiniz o saf, o temiz kirlenmemiş dünyanızı ve kirlenmemiş halinizi. Her şeyi ilk defa yapıyor gibi yaptığınız; ağlamanızı, yaramazlığınızı, oynamanızı, gülmenizi bütün içtenliğinizle yaşadığınız o en küçük-hatırlayabildiğiniz- halinizi. Kumların tepesine tırmanıp, çamurlara bulandığınız, annenizin öpücüğüyle, sıcak bir mutluluk duyup gözlerinizin parladığı, şımartığınız günleri.

Şimdi hayaller aleminden sıyrılıp kendinize bakın. Aynı şeyleri ne kadar duyabilir ya da ne kadar yaşatabilirsiniz? Veya o dünyanın ne kadar uzağında-yakınında-sınız?

Evet bir başka şeyi düşünme sırası geldi sanırım: Bu yabancılaşma sürecinde hangi aşamalardan geçtiniz? Hangi kulvarları takip ederek bu durağa ulaştınız? İlk hayal kırıklığınızı düşünün şimdi. Bütün masumiyetinizle çarpan çocuk kalbinizin sanki yavaşlar gibi olduğu ve pırıl pırıl gözlerinizin buğulandığı o ilk anı. Kim verdiği sözü yerine getirmemişti ve siz ilk yalanla tanışmıştınız? Masumiyetinize işlenen bu ilk lekeyi daha sonra hangileri takip etti? Ve "kısacık ömrünüze" ne kadar çok hayal kırıklığı, ne kadar çok leke sığdırdınız? Ve düşünün, kimlere aynı kırıklığı yaşattınız-yasatmaktasınız?

Hafıza hep "nişyan ile malüdü" derler. Ama öyle olaylar vardır ki, hayatımızda onları bastırmamız, unutmamız mümkün değildir. Sanki kişiliğimizin

Kirlenme deyince insan zihninde canlanan ilk unsur çevre kirliliği. Yüzeysel düşünmeye alıştırılmış zihnimiz bir türlü bu kirliliği oluşturan insanın bilinç ve manevi kültür düzeyini hatırlamak istemiyor.

yapıtaşlarıdır bu olaylar. Tam olarak ifade edemesek de, etmek istemesek de içimizden bir ses dönüm noktasındaki bu yapı taşlarını fısıldayıp durur kulaklarımız. Ve bu dönüm noktaları, olumlu veya olumsuz bizi üreterek bir anlamda birey haline getirir.

Bunlar bilincinde olduklarımız. Ya farkında olmadan etkisinde kaldığımız, hayatın rutiniği içinde bizi habersizce etkileyip

yönlendiren olaylara ne demeli?

Küçücük bir çocuğun film diye gördüğü şiddet ve vahşilikler, televizyonda espri adına işittiği küfürler bilinçaltına nasıl kazınıyor dersiniz? Siz ne kadar engellemeye çalışırsanız çalışın, engellenmeye rağmen bir yaşağı keşfetmenin zevkini kaçamak gözlerle size bakarken yaşayacaktır çocuk. Ya bana bir öpücük ver dediğiniz ufaklığın yanağını değil, dudağını uzatıp "yoo dudaktan" diye directmesine ne demeli?

Ya en yakınımızın -sevdiklerimizin cenaze merasimlerini tekbirler yerine slogan ve alkışlarla kirlitememizi, üzüntümüzü yaşayacağımız, halimizi biraz daha gerçekçi düşüneceğimiz bir günde hırçınlaşıp kin kusmamızı nasıl yorumlamalı?

Kirlenme deyince insan zihninde canlanan ilk unsur çevre kirliliği. Çünkü somut olarak yaşıyoruz. Geçtiğimiz caddede çok saygın insanlarımızın kendilerinden bıraktıkları saygınlık(!) izlerini her adım başı görerek kalkan midelerimizle veya oraya-buraya atılmış çöplerle ya da nefesimizi tıkayan kömür ko-

Sabunun temizleyici olma özelliğine karşı parfümün işlevi perdeleme ve göz boyama değil midir? Artık yapaylığı ortadan kaldırıp altındaki gerçek kirliliği temizlemeliyiz.

kusuyla algılıyoruz çevre kirliliğini. Yüzeysel düşünmeye alıştırılmış zihnimiz bir türlü bu kirliliği oluşturan insanın bilinç ve manevi kültür düzeyini hatırlamak istemiyor. Bu hareketleri konuşmalarında eleştiren insanların hayretler uyandıran bir şekilde aynı davranışlarına tanık olduğunuzda; kimi nasıl değerlendireceğinizi şaşıyor, karar veremiyorsunuz.

Bu sadece avam(halk) arasında davranış bazında değil, entellektüellerin(!) düşünce alanında da böyle. Sapiasamanın karıştığı yazılar, beyanatlar, konferanslar. Bugün söylediklerinin yarın tam tersini söyleyen siyasiler, yazar yazarlar. Ve yarınlarından umutsuz, günlerinde kararsız insanlar. Bundan daha büyük kirlenme olabilir mi?

Kavramlarımıza bakın. Hangisinde ortaklaşabiliyoruz? Hangisi net? Her biri bir sis perdesinin arkasında ve bu sis perdesini herkes kendi açısından aralıyor. İnsan hakları, demokrasi, laiklik, hukuk devleti. Allah aşkına yaşadığımız ülkede bu kavramların net ve genel geçer tarifleri var mı? Kavramlar ki hafızanın mabetleridir. İçlerini nasıl doldurursanız eylemlerinizi de ona göre şekillenir. Kavramlarını oturtamayan bir toplumun hafızası olabilir, böyle bir toplumun çözüm üretmesi düşünülebilir mi? Eğer Türkiye bir yerlere gidecek, bir çözüme ulaşacaksa -ki ulaşmak zorunda- öncelikle kavramlarını temizlemeli, toplum-

sal konsensüsü oluşturacak düzeye getirmelidir. Bu düzey eğitimle yakalanabilir. Ama hangi eğitimle ve bu eğitimin referansları neler olacak? Kimler tarafından verilecek? Eğitmenler nasıl eğitilecek? Öncelikle bunlar açıklığa kavuşturulmalı ve ikili ... mış gibi düşünme ... mış gibi yaşama ortadan kaldırılmalıdır. İnsanlar evlerinde öğrendiklerini okullarda veya okullarda öğrendiklerini evlerde gizleme gereği duymamalıdır. Namus veya namuslu yaşamın ölçütü yeniden belirlenmeli ve son derecede çarpıtılmış ve kısırlaştırılmış şekliyle namus sadece insanların mahrem yerlerinde değil söz ve davranışlarının tutarlılığında aranmalıdır. Ve şuna karar verilmelidir; "sabun kokan kadından parfüm kokan kadına geçerken insanımız temizlendi mi? Veya ne oranda temizlendi? Sabunun saf, temizleyici ve temizliğin simgesi olma özelliğine karşı parfümün işlevi perdeleme, saklama ve göz boyama değil midir? Kokuyu, daha etkin bir kokuyla dönüştürüp bastırma. Ama tabii olan -kirlilik- bu yapaylığın altında hükmünü sürdürür. Artık yapaylığı ortadan kaldırıp altındaki gerçek kirliliği temizlemeliyiz. Sonrası, görünen kirlilik, galiba sorunun en kolay çözülecek yanı. Önce bilincimiz kirlenmişti. Unutmayalım önce ölen önce gömülür. Zafer öncelikle beyinlerde kazanılır ve bu bir medeniyetler savaşıdır. Yenilen kaybedecek.

Modernizm: Daha çok tüket, daha çok kirlen!

Savaş Yaylı

"2000'e beş kala"nın dünyasını yaşadığımız bugünlerde yerküre belki de tarih boyunca yaşamadığı bir dejenerasyona tanık olmakta. Aklınıza gelebilecek her sahada, ekonomiden siyasete, ahlaktan çevreye kadar amansız bir kirlenme bû. Dünya öyle de, üzerinde yaşadığımız topraklar, ülkemiz çok mu farklı? Çevreyi kirlletmekte dünyanın diğer ülkeleri ile yarışırken, toplumsal kirlenmenin de önde gelen örneklerini vermekten kaçınıyoruz ne yazık ki!

Çevre: Ne kadar vaktimiz kaldı?

Dünyamız bizlere okullarda insan yaşamına en uygun gezegen oluşunun nedenleri ile anlatılmıştı. Oksijen oranından tutun, su kaynaklarının bolluğuna kadar... Oysa "2000'lerin dünyası insan yaşamına ne kadar uygun olacak?" sorusu maalesef pek umut verici yanıtlanmıyor artık. Su kaynakları kirlendi. Atmosferde ozon tabakasının delinmesi ile bilgilendirildik. Modern çağın kentleri hava kirlilikleri ile uğraşılıyor. Nesli tükenen hayvanlar, insanların sonunu mu işaret ediyor, nedir? 20. yy.ın son çeyreğinde Bhopal gibi, Çernobil gibi çevre felaketlerini de yaşadığımızca "dünya için son ne zaman?" soruları gündemimizi işgal eder oldu.

Çevre kirliliğinin değişik örneklerini yurdumuzdan da vermek mümkün: Daha birkaç ay önce balık katliamı olarak duyurdu medya Sakarya nehri kirliliğini. Her akşam televizyonlarımızdan "zehir raporu"nu izliyoruz artık. Gelişmiş ülkelerin - zaman za-

İnsanlarımız kendilerine yeni arzu ve istekler üretip, onları tatmin ile meşguller; bu tüketme mantığı günümüz dünyasının kirliliğinin temel nedenlerinden biridir.

man gelişmemişlerin de - zehirli atıklarına maruz kalıyor denizlerimiz. Ve daha nice örnekler... Hangi alanda olursa olsun, çevremizdeki bu kirlilik ortak kanı olarak insan faktörüne bağlanmaktadır.

Toplumsal Kirliliğin Boyutları

Türkiye boyutundan bakarsak, toplumumuzu derinden etkileyen dejenerasyon kendini alkolizm, fuhuş, gasp, cinayet, rüşvet, yolsuzluklar, israf ile gösteriyor. Yukarıda belirttiğimiz çevre kirliliği ise cabası.

1978'de içki tüketiminde sonuncu olmakla övünen gazetelerimiz(1) 1990'larda artık 3.lüğümüzü haber veriyorlar.(2) Alkolizm yaşı giderek düşüyor. Her geçen gün alkol ile tanışan insanlar sınıfına nice gencimiz eklenmekte.

Cinayet ve gasp olayları, medyanın vazgeçilmez, sıradan haberleri arasına girdi çoktandır. Ekonomik koşulların da etkisiyle hırsızlık olayları özellikle büyük yerleşim merkezlerinde sıkça görülmekte. En ufak tartışmaların sonuçları kavga, yaralama, cinayet olarak karşımıza çıkıyor artık.

Sosyal çöküntünün bariz sonuçlarından biri de intihar. Ailesini geçindiremeyen baba, sevdiğinden ayrılan genç, kocası ile anlaşamayan kadın ne kadar da kolayca intiharda buluyor çareyi? İnsanı bu dünyadan kopmaya, yaşama umudunu sıfırlamaya götüren sebepler ne kadar basitleşti artık. Oturmuş bir değerler sistemi olmayan insan için ne yazık ki intihar bir kurtuluş olarak görülebiliyor.

Okulda dünyanın insan hayatına en uygun gezegen olduğu söylenirdi...

**Modernizmin
insana yüklediği "tüketim
köleliği" kılmi-
ğl, dünyamızın
geleceğine
kuşku ile bak-
tığımız bugün-
leri doğurdu.**

Rüşvet ve yolsuzluklar son birkaç yıldır toplumsal kirlenme unsurları arasında başı çekiyorlar. İlkın, İSKİ skandalı; daha hafızalardan silinmeden Engin Civan olayı ile yine baş köşeyi kimseye kaptırmayacağını gösterdi rüşvet. Bürokrasinin tüm kademelerine "olmazsa olmaz" şeklinde yerleşmiş olan rüşvet, bazı çıkar gruplarının yükselmesine zemin hazırlarken, toplumsal güven duygusunu zedelemekte, halkın parası gaspedilmektedir.

Fuhuş, bir başka ahlaki çöküntü göstergesi olarak yuvaların yıkılışında fonksiyonunu sürdürüyor, çocuklar sağlıklı bir aile ortamı olmadan büyümek zorunda kalıyor. Müstahcen yayınlar, filmler insanlarımızın ruhsal kirlenmesinde etkin rol oynuyor. Toplumumuzun, özellikle "geçinmek" gibi bir derdi olmayan kesimi başta olmak üzere büyük bir kısmı Batılı hayat tarzının sunduğu tüketme mantığı ile hareket etmekte. İnsanlarımız kendilerine yeni arzu ve istekler üretip, onları tatmin ile meşguller. Bir nevi israftır bu. Esasen vurguladığımız bu tüketme mantığı günümüz dünyasının kirliliğinin temel nedenlerinden biridir. Bunun içindir ki ar-

lık sokaklarımızda "en iyi çevreci, bilinçli tüketicidir" türü sloganları görülebiliyor. "Tüketme mantığı" olarak belirllediğimiz suçlu ise modernizmin insana sunduğu bir dayatma olarak kabul edilebilir.

Modernizm: İnsana "Gerçeğini" Unutturan Proje!

Modernizmin temelinde kalkınma, büyüme, gelişme amaçları vardır. Sadece kalkınmacılığa, sanayileşmeye, büyümeye indirgenmiş bir Protestan ahlak da onunla beraber anılır. Böyle bir toplumda mutlak değerler gözardı edilmiştir. Roger Garaudy bu mantığı benimsemiş toplumu şöyle ifade ediyor: "Bir toplum faaliyetine yön vermek için artık mutlak değerler kabul etmekten vazgeçer geçmez, geriye kuvvetli olma, bolca yararlanma ve hızla büyüme arzularının kamçıladığı çarpışmalar ve çatışmalardan başka bir şey kalmaz." Garaudy bu toplumun gerçek dininin artık "büyüme"ye körü körüne iman, yani herhangi bir şeyi giderek daha fazla ve gitgide daha hızlı üretme arzusu olduğunu da söylemektedir.(3)

Bir din taklidi olarak değerlendirilen Modernizm, merkezinde tanrı olan bir dünyayı yıkıp, yerine merkezinde insan olan bir dünya inşa ediyor, yeryüzünde bir cennet vaadediyor, insanın kendi aklı ile sorunlarını çözeceğini, kısaca insanın kendine yeteceğini iddia ediyor. İçerisinde bulunan bu rasyonalizm, hayatın anlamının ve mutlak değerlerin varlığının inkarı ile esasen birer araç olan bilim ve teknolojiyi kendi başlarına amaçlar olmaya götürmüştür. Bilim ve teknolojinin tüm problemleri çözebileceğini insanlara empoze eden Modernizm, insanları bilim ve teknolojinin alanına girmeyen aşk ve hayatın anlamı gibi problemlerin yokluğuna inanmaya çağırdı. Böylece sahte ilahlar üretildi. Bilim, teknik, millet, para, cinsellik gibi. Sonunda bu "araçlar dini" çok tanrıcılığa dönüştü: bilim bilimciliğe, teknik teknokrasiye, siyaset Makyavelizm'e dönüştü.(4)

Modernizmin temel ilkelerine göre düzenlenmiş bir toplumun kirlenme ile, şiddet ile olan ilgisini yine Garaudy şöyle belirtmektedir: "Büyümenin gizli ilah, reklamın ise saçma bir tapınma haline geldiği toplumlarda, büyük çoğunluğun, bütün bu sistemin yararlanmaya çağırıldığı şeyden yoksun yaşadığı toplumlarda; şiddet, fertlerin olduğu kadar grupların da yasası olur. Her iki taraf da Atinalı sofistlerin ahlak dışılık yasasına göre yaşamaya başlar." Atina emperyalizminin prensibi şu idi: "Mümkün olan en şiddetli arzulara sahip olmak ve bunları tatmin için çarelerini arama." İşte bugün gözü kapalı ekonomik büyüme sistemimiz, insanın bu temel sapıklığına dayanmaktadır. (5)

Modernizmin insana yüklediği "tüketim köleliği" kimliği, dünyamızın geleceğine kuşku ile baktığımız bugünleri doğurdu. Yapılan araştırmalara göre dünyada tüketim hızı bugünkü şekilde sürerse, kaynaklarımız, günümüzde bilinenin beş misli de kabul edilse, 2050 yılına doğru başta petrol olmak üzere tüm yenilenemeyen kaynaklar tükenmektedir. (6) Garaudy, daha 1980'lerin başında çizdiği tabloda, gelecek otuz yılın geçmiş otuz yıl gibi yaşanması halinde insanlığın torunlarını katlediyor olacağını söyleyerek bizleri uyarmıştı. (7) Oysa gelinen bu noktada büyümenin ölçü ve sınır tanımadan artırılması, tabiatın ve insanın dengesini bozmayı, ruhi zenginliğini ve sosyal yapıyı tehdit etmeyi sürdürmektedir. (8)

"Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" felsefesi ile şekillendirilmiş hayat tarzı, toplumlarda, çevre kirlenmesinden bilgi kirlenmesine kadar bir sürü sorun ile tezahür etmektedir. İnsanlar için bir sınır noktası tanımayan bu "değerler sistemi olmayan sistem" esas suçludur. Modernizm, insanın doğasında varolan, ama dini kimlik altında dizginlediği "isteme, sahip olma: daha fazlasına, çoğuna!..." arzusunu insana esas hayat amacı olarak sunmaktadır ki, daha önce belirttiği üzere bilinçsiz tüketimin de, büyümeye imanının da köke-

ninde bu arzu yatmaktadır.

Burada Tolstoy'un bir öyküsüyle modernizmin etkisi ile tutkuları ön plana çıkmış insanın sonu gelmez hırsına değinelim. "İnsana ne kadar toprak lazım?" adlı öyküsünde Tolstoy bir köylünün eline geçen fırsattan bahseder. Buna göre bir günde yürüyerek cırafım çevirebildiği toprağın hepsi az bir miktar karşılığı onun olacaktır. Ancak güneş batmadan başladığı noktaya dönmelidir. Köylü bir günlük bu yürüyüşünde bir türlü çevirdiği toprakla yetinmeyi bilmez. "Şurası da benim olmalı" arzusu ile yürür, durur. Akşamın yaklaştığını görünce de güneş batmadan başlangıç yerine dönebilmek içi koşar koşar... ölesiyey! Sonuçta güneş batmadan başladığı yere dönmüş ve yüzüstü düşmüştür. Artık ölüdür o. Tolstoy öyküsünü ilahi gerçek ile tamamlar: "Onun şimdi ihtiyaç duyduğu, topu topu iki metrelik bir topraktır." (9) Bugün modernist dünyada gözardı edilen önemli bir gerçek de budur.

Günümüz dünyasının içinde bulunduğu kaos dünyanın sonunun bir tablosu değildir. Bir tarih döneminin, onun büyüme modelinin ve insanlığı uçurma götüran kültür modelinin tablosudur bu. (10) Gelinen noktada, artık Modernizmin iflası tartışılmaktadır. Dünyayı düzenlemeye çalıştıkları rasyonalizm ile insanların mutluluğunu sağlamanın mümkün olmadığı görülmüştür. Dünyanın değişik bölgelerindeki savaşlar, gergin ortamlar, evrensel boyuttaki çevre kirliliği, Batı dünyasında geleceğe ilişkin kötümser öngörü, hala açlıktan ölen insanların varlığı dünyanın bir cennete dönüştürülemediğinin apaçık göstergeleridir. Cennet vaadi ile çıkılan bu yolda yeryüzü nerede ise cehennemi andırır hale gelmiştir.

Kirlenmeye "Durl" Diyecek Kuvvet: İnanan İnsanlar.

Çalışmamızın başlangıcında yaşadığımız dünyanın, ülkemizin genel bir tablosunu çizdik. ilerleyen bölümlerde va-

Rasyonalizm ile insanların mutluluğunu sağlamanın mümkün olmadığı görülmüştür. Cennet vaadi ile çıkılan bu yolda yeryüzü cehennemi andırır hale gelmiştir.

Yaşanılır bir dünya için, insanların tüketim kölelerine indirgenmesinin önüne geçilmesi, ihtiyaçlar ahlaki ölçülerle sınırlandırılmalıdır.

rolan durumun esas sebepleri üzerinde durduk. Şu anda karşınıza "gelecek nasıl olacak, kurtuluş nasıl?" soruları çıkıyor. Dünyanın içinde bulunduğu bu kaos ortamından çıkarılması herşeyden önce insan boyutunda yapılacak iyileştirmeler ile söz konusu olacaktır.

Yaşanılır bir dünya için, bugünün dünyasında hakimiyete giden yol olarak görülen ekonomik büyüme tek amaç olmaktan çıkarılmalıdır. İnsanların ihtiyaçlarının kamçılanıp tüketim kölelerine indirgenmesinin önüne geçilmeli, ihtiyaçlar ahlaki ölçülerle sınırlandırılmalıdır.

Çevre kirliliğinden ahlaki çöküntüye büyük bir dejenerasyon sürecindeki dünyamız için çözümün ilk basamaklarını günümüz tüketim anlayışının sorgulanması teşkil etmelidir. Ve hüküm bu anlayışın tasfiyesi yönünde olmalıdır. Bu da Kur'an-ı Kerim'den bir ayetle, "yiyin için ve israf etmeyin" (11) ayeti ile izah edilebilir kanısında-

yım. Dünyamızı, peygamberlerin söz sahibi olduğu huzur ve mutluluk çağlarına yeriden götürebilecek insanlar, ancak bu dünyayı kendisi için ahirete, öteki dünyaya bir hazırlık yeri olarak gören, inanan insanlardır.

Dipnotlar:

- 1- Günaydın gazetesi, 28.12.1978.
- 2- Zaman gazetesi, 06.01.1992.
- 3- Roger Garaudy, İslam ve İnsanlığın Geleceği, Pınar Yay. İst. 1990, s.28.
- 4- A.g.e., s.29.
- 5- Roger Garaudy, Yaşayanlara Çağrı, Pınar Yay. İst. 1986, s.22.
- 6- Ersin Cürdoğan, Kirlenmenin Boyutları, İz Yay. İst. 1993, s.146.
- 7- Roger Garaudy, Yaşayanlara Çağrı, Pınar Yay. İst. 1986, s.10.
- 8- Ersin Cürdoğan, a.g.e., s.150.
- 9- Lev Tolstoy, İnsan Ne İle Yaşar? Şule Yay. İst. 1995, s.47-68.
- 10- Roger Garaudy, Yaşayanlara Çağrı, Pınar Yay. İst. 1986, s.23.
- 11- Kur'an-ı Kerim, A'raf 31

Araştırma ve Kültür Vakfı'ndan bir kültür hizmeti:

**Dr. Hasan Muhammed Salih Bey'in
yönetiminde**

ARAPÇA ÖĞRENİM SEMİNERLERİ

*Not: Kız ve erkek sınıfları mevcuttur.
Ayrıntılı bilgi için tel.: 0-212-534 88 88*

Herkes kapısının önünü süpürse şehir tertemiz olur mu?

Abdülkadir Karaman

Uzun yıllar çamurun içinde yaşayanlar bir süre sonra çamura da kokusuna da alışır, kirlilik ve pislik olağan hale gelir. Çamurdan kurtulmak için öncelikle "temiz"i ne olduğunu bilmek ve çamurdan kurtulmak hususunda istek, çaba ve yol gerekir. İnsanlarda ilk olarak kurtuluş şuurunun oluşması kurtuluş için şarttır. Kurtulma bilinci oluşmayan, içinde yaşadığı çamur deryasını olağan kabul eden, durumundan şikayetçi olmayanları kimse kurtaramaz. Bu sebeple önce içinde yaşadığımız ortamı kavramak, sonra da çıkış yolunu araştırmak zorundayız.

İçinde yaşadığımız topluma göz attığımızda, hem toplumun, hem de yönetimin her sahada aşırı kirlenmeye maruz kaldığı, sistemin tıkanmış olduğu konusunda herkesin hemfikir olduğunu görürüz. Çürüme, kirlenme ve tıkanma her tarafı sarmışsa da aynı zamanda dirilişin tohumları da onun yanbaşıyla yeşeriyor.

Toplumun bir kesiminde ahlak çöküntüsü hızla ilerlemekte, ahlaklılık alabildiğine köruklenmektedir. Televizyon yayınları ve medyanın önemli bir bölümü, hiç bir ahlaki sınırlama olmayan bir porno ve müstehcenlik teşviğiyle, fuhşun ve zinanın altyapısını hazırlamaktadır. Bunlara paralel olarak dergi ve gazete yayıncılığı da gerek resim, gerekse içerik olarak açılıp saçılmayı, zinayı, fuhşu ve sapıklığı reklam ederek, teşvik etmektedir. Televizyon ve dergilerin en önemli konukları homoseksüeller, fahişeler ve porno yıldızları olmaktadır. Bunların yaşayışları ve hayatları model olarak topluma sunulmaktadır. Bu tahrikler sonucu toplum, yapay, sapık seks araç ve yollarına yönelmiş,

Amerikan Tecavüz Merkezi'ne göre ülkede dakikada 1.3, yılda 683.000 kadın ırza geçme olaylarının kurbanı oluyor. 4.000 kadın üzerinde gerçekleştirilen araştırma, yetişkin her 8 Amerikalıdan birinin tecavüze uğradığını ortaya çıkardı.

Rus ve Romen fahişelerine büyük bir pazar haline gelmiştir. Toplum ahlak yönünden iyiye, meşru aile ve evlenme düzenine değil; kötülüğe, fuhşa, sapıklığa, zinaya tahrik ve teşvik edilmektedir.

Aynı ahlaki kirlenme, batı toplumlarını daha da vahim bir hastalık halinde sarmıştır. Aşağıda verdiğimiz birkaç istatistik bilgi bu kirlenmenin boyutlarını göstermektedir:

"Avrupa'da evlilik dışı dünyaya gelen çocuk yüzdesi: Danimarka'da %48,6, İsveç'te %43,6, Norveç'te %19,3, İngiltere'de %18,6, ABD'de %19,4 tür.

Yine bu ülkelerde 20-24 yaş arası kadın nüfusta nikahsız aile dışı serbest birleşmeler: Danimarka'da %45, İsveç'te %44, Almanya'da %20, Hollanda'da %19 dur." İngilterenin ve dünyanın ünlü üniversite şehirlerinden olan Oxford'da kız öğrenciler arasında yapılan ankette, her beş kız öğrenciden dördünün tecavüze ve cinsel tacize uğradığı ortaya çıktı. Oxford'daki üniversitelerde okuyan 600 kız öğrenci arasında yapılan kamuoyu araştırmasında kızların yüzde 83'ü, kendilerine en az bir defa sarkıntılık edildiğini söylemiştir.(1)

ABD'de Federal Sağlık Bakanlığı'nın 50 eyalette ve başkent Washington'da lise öğrencileri üzerinde yaptırdığı bir araştırmaya göre kız öğrencilerin %54'ü bakire değildir.

"ABD'de yapılan bir araştırma günde 1900 kadının tecavüze uğradığını ortaya koydu. Amerikan Tecavüz Merkezi'ne göre; ülkede dakikada 1.3, yılda ise 683.000 kadın ırza geçme olaylarının kurbanı oluyor. Aralarında 580'i tecavüz kurbanı olan 4.000 kadın üzerinde

gerçekleştirilen araştırma, yetişkin her 8 Amerikalıdan birinin tecavüze uğradığını ortaya çıkardı. Tecavüze uğrayan kadınların %62'sinin reşit olmadığı ve %29'unun 11 yaşın altında olduğunu gösterdi. Üike geneline vurulduğunda 12.1 milyon Amerikalı kadının en az bir kere tecavüze uğradığı ve bunlardan 6.8 milyonunun birden fazla bu olayı yaşadığı anlaşıyor." (2)

İşin bir başka acı yönü; bugün ABD'de her 10 kişiden birinin eşcinsel olduğudur. Toplam 20 milyon eşcinsel seçmen, Amerikan seçimlerinin kaderini tayin ediyor. ABD'nin üst yönetiminde 15 eşcinsel yer almıştır.

ABD Başkanı Clinton, göreve başladığında kongrede yaptığı ilk konuşmasında, 3 büyük sorun üzerinde duruyor ve aile konusunda şunları söylüyor :

"Dürüst olalım. Sorunlarımızın kökeninde değerlerimizi kaybetmek yatıyor. Aileler dağılıyor. İş hayatımız bozuluyor. Yeni doğan çocuklarımızın yarısından fazlası bir aile içinde değil, evlilik kurumu dışında dünyaya geliyor. Böyle bir ortamda sorunların 10 yılda çözümünü bekleyemeyiz." (3)

Batı toplumlarında ileri bir safhaya ulaşmış bulunan ahlaki kirlenmenin, aynı ölçüde toplumumuzda yer etmemekle beraber bilhassa Batılaşmış kesim arasında hızla artmakta olduğu da bir gerçektir.

Kumar hem devlet eliyle, hem de tüzel kişiler eliyle teşvik edilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır.

Toplumda, lüks tüketim ve yaşayış sürekli reklam edilmektedir. Sosyete dergi ve gazeteleri, hergün zenginlerin israf ve savurganlık örneklerini topluma model olarak yayınlamaktadır. 10 milyarlık, 50 milyarlık düğünlerden, 5 milyarlık gelinliklerden övgüyle bahsedilmektedir. Bu durum, bireylerde egoizmi ve tüketim arzusunun körüklemekte, onları ne olursa olsun zenginliği elde etmeye, paraya ve güce sahip olmaya teşvik etmektedir. İnsanlar parayı ve gücü, meşru veya meşru olmayan yollardan da olsa elde etmeye çalışmaktadırlar. Bunun sonucunda rüşvet, suistimal, soygunculuk, sahtekarlık, köşedönücülük yaygın hastalık haline gelmiştir.

Bunun bir başka neticesi de, toplumda bencilik ve egoizmin artışıdır. Toplumun bireyleri, değil "aç yatan komşusunu" düşünmek, "kendî ailesini, çoluk ve çocuğunu" dahi düşünmemekte, aileler parçalanmaktadır. Arkadaşlık ve kardeşlik anlayışı ortadan kaldırılmakta, kendini düşünen alabildiğine egoist bir nesil yetiştirilmektedir. Toplumun yardım elini uzatmadığı insanlara, dilencilik ve hırsızlıktan başka yol kalmamaktadır. Dilencilik ve hırsızlık çoğalmaktadır.

Toplumun yöneticisi durumunda olup körlükleri ortadan kaldırmaları gereken yöneticiler, bu kirlenme içinde, onun bir parçası haline geldiler. Rüşvet olağan bir durum haline gelirken, rüşveti alan ve köşeyi dönenler devletin en üst kademesinden en altına kadar her kesimde çoğunluk oluşturdular. Rüşvete ve suistimale karışmayanlar, yönetimden ayıklanmaya başlandı. Temiz insanlar bu çamur denizinin içinde bir kaç adacık şeklinde kaldılar. Bürokrasi daha fazla rüşvet alabilmek için, mevzuatı alabildiğine zorlaştırmış, içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Bürokratla anlaşmayanın devletten veya yönetimden bir hak elde etmesi gayrimümkün hale getirilmiştir. Bürokrasi, vatandaş ve yönetimi kendine muhtaç hale getirirken; mevzuatı, rüşvet vermeyenin önünde, aşılmaz bir kale haline sokmuştur. Bürokratlar ve onlarla ortak çalışan yağmacı müteahhit ve işadamları, toplumun parasını ve kaynaklarını birlikte yağma etmektedir. Bunun neticesinde rüşvet vermeyen veya veremiyen vatandaşların hiç bir iş görülmemeye, yönetimin kapıları vatandaşlara kapanmaya başlamıştır.

Ekonomik alanda eksik, hileli mal yapmak, havadan para kazanmak, köşeyi dönmek amaç haline gelmiş; üretmek yerine, ithal ve tüketim teşvik edilmiş, üretken iş sahası açanlar kısa zamanda iflas eder hale getirilmiştir. İthal mallar ve dışalım cazip hale getirilirken yerli üretimden teşvikler, kolaylıklar kaldırılmıştır. Sanayileşme amaç olmaktan çıkarılarak, girişimciler turizm gibi hizmet sektörlerine yöneltilmiş; Türkiye ekonomisi, dışa bağımlı, en ufak krizden etkilenen, dışa muhtaç bir ekonomi haline sokulmuştur.

Refahın ve kalkınmanın en önemli şartı üretimin artırılması ve çeşitlendirilme-

Clinton, şunları söylüyor:
"Dürüst olalım. Sorunlarımızın kökeninde değerlerimizi kaybetmek yatıyor. Böyle bir ortamda sorunların 10 yılda çözümünü bekleyemeyiz."

sidir. Bu sebeple üreticinin teşvik edilip özendirilerek üretimin daha da artırılması, ekonomik kalkınma ve toplum refahının elde edilmesinin sağlanması gerekir. Ancak ülkemizde üreticiler, üretimin teşvik edilmesi ve özendirilmesi yerine bütün vergi ve fedakarlıkların odağı durumuna sokulmuştur. Buna karşılık faiz ve rant geliri elde eden, üretime katılmayan, üzerine risk almayan, hatta faiz geliri devlet güvencesine alınan bir avuç rantkiye kesim, yüksek faiz politikalarıyla beslenmekte ve sömürü teşvik edilmektedir. Yine bu kesim hiç vergi ödememekte veya %5-10 gibi komik denebilecek vergi kesintilerinin muhatabı olmaktadır. İş hayatı bir avuç ithalatçı holdingin ve faizci bankaların insafına terkedilmiştir. Bütün üretimin ve sanayinin kazancı değişik yollarla bankalara gitmektedir. Bankalar sanayinin illiğini sömürmektedir. Topladıkları mevduatı hazine bonosuna yatırarak hiç vergi vermemekte, faiz yükünü de hazineye, daha doğrusu vergi verenlerin sırtına yüklemektedirler. Devlet bütçesi içinde üreticilerden ve çalışan kesimden toplanan vergi gelirlerinin yaklaşık yarısı bu faizci ve rantkiye kesime bankalar aracılığıyla ödenmektedir. Bankalar bu faiz gelirinin aslan payını kapmaktadır. Devlet bankalarının kredileri, banka yöneticileri ile birlikte çalışan bir avuç üçkağıtçıya verilmekte ve geri tahsil edilememektedir. Her alanda bir soygun ve sistimal görülmüyor. Hırsızlığı yapanlar değil, hırsızlık olduğunu söyleyenler yargılanıyor ve cezalandırılıyor. Kirlenme ve kokuşma her yeri sarmıştır.

Siyaset de toplumun diğer kesimlerinin kirlenmesinden nasibini almıştır. Siyasetteki kirlenmenin ve çözülmenin "diğer sahalardaki kirlenmelerin sonucu mu olduğu"; yoksa siyasetin "diğer sahalardaki kirlenmelerin sebebi mi olduğu" tartışılabilir. Ancak görülen odur ki siyaset de kirlenmeden aynı ölçüde etkilenmiştir. Siyasi partilerin toplumun en ehil ve fedakar kesimlerini toplaması ve yönetime taşınması gerekirken; (çok az istisna dışında) siyasi partilerde, iş çevirmek, kendisine ve yakınlarına menfaat sağlamak amacıyla ehliyetli, nitelişsiz, yağcı, dalkavuk ve fikirsiz insanlar birilmektedir. Fikir ve kimlik sahibi, ehil ve dinamik kesimler,

öncelikle kanunların sınırlaması sebebiyle siyasete katılamamaktadır. Bu dışlama iki bölüme ayrılabilir. İlki, bazı meslek ve sosyal gruplara siyasetin kanunlarla kapatılması; ikincisi, resmi ideolojinin karşıt düşünce ve inançları dışlamasıdır. Siyaset, resmi ideoloji dışındaki fikir ve düşünceye sahip insanların katılımına kapalıdır. Bu kapalılık elbetteki "şahıslara" değil, kişilerin siyasete, "düşünce ve inanç kimlikleriyle katılmalarına"dır. Yine kendilerine mevzuatın sınırlamaları içinde bir yer bulabilenler bu sefer parti örgütlenmelerinin menfaate ve lider diktatoryasına bağlı yapıları sebebiyle siyasetin dışında kalmak zorunda kalıyorlar. Bir kısmı da bu çamur deryasından uzak kalmak amacıyla siyasete ve yönetime katılmamaktalar. Siyasete katılanların nitelik ve nicelikleri azaldıkça da siyaset yeteneksizlerin çıkar sağlama alanı olmakta ve kirlenme artmaktadır. Siyaset gittikçe kredi, ihale sağlama, devlet banka ve iştiraklerini soyma, devlet imkanlarını yağmalama haline dönüşüyor.

Bu listeleri daha uzatmak mümkündür, ancak bu örnekler toplumun ve yönetimin kirlenmesini, kötülüklerin yaygınlığını ortaya koymak için yeterlidir. O halde çözüm nedir? Temiz toplum, temiz ve sağlıklı bir yönetim nasıl gerçekleştirilecektir? Toplumların temizlenmesi nasıl sağlanacaktır? Bireylerin ahlaklı olması veya olmaya çalışması temiz toplum ve temiz yönetimi gerçekleştirmeye yetecek midir?

Bu konuda yaygın kanaatlerden biri "herkes kendi kapısının önünü temizlerse bütün şehir tertemiz olur" anlayışıdır. Bu görüşe göre "bireyler ahlaklı olursa" veya "iyi olursa" toplum da iyi olur. Ancak bu görüşte kısmi doğruluk vardır; mantikidir, fakat gerçekçi değildir. Şayet herkesin kapısının önünü temizlemesiyle şehir tertemiz olsa, her şehirde çöpçülük teşkilatı kurulmazdı. Dünyanın neresine giderse-niz gidin, şehirlerin temizliği herkesin kendi kapısının önünü süpürmesiyle bera-kılamazdır. Bu işi görmek için bir organizasyon kurulmuştur. Bu görev o organizasyona verilmiş, buna paralel olarak da yetki verilmiştir. Aynı mantığı diğer alanlarda da yürütebilirsiniz; herkes kendi vergisini kendisi verse, vergi teşkilatlarına

Bir görev fertlerin kendi vicdani sorumluluklarına bırakamaz. Bu görevi yerine getirecek organize bir insan gücüne ihtiyaç vardır.

gerek kalmazdı. Kimse suç işlemese, polise gerek kalmazdı. Dünyanın hiçbir döneminde hiçbir toplumda bu görevlerin bireylerin kendi sorumluluğuna bırakıldığı ve başarılı olunduğu bir zaman kesiti olmamıştır. Bu örneklerden kolayca anlaşılacağı gibi, bir görev fertlerin kendi vicdani sorumluluklarına bırakılamaz. Bu görevi yerine getirecek, buna göre teşkilatlanmış organize bir insan gücüne ihtiyaç vardır. Elbette toplumun bireylerinin sosyal ve siyasal görevlere kendi arzu ve iradeleriyle iştirak etmeleri netice almayı ve başarıyı arthracaktır. Ancak bu iş için müstakil bir organ, hem daha akli hem de daha gerçekçidir. Amacına göre teşkilatlanmış bu organların temizliği sağlaması, aynı zamanda bu kurumların ve onların da içinde olacağı sistemin iyi işleyişiyle doğru orantılıdır. Kısaca söylemek gerekirse toplumun her türlü kirlenmeden arındırılması insan, yönetim ve sistem sorunudur.

Bugünkü yöneticilerin ne yapacakları veya ne yapmayacakları kendilerinin bileceği iştir. "Biz, sizin dininiz size, bizim dinimiz bize" diyerek sorumluluk duyan inanan insanların bu konudaki görevinin ne olduğunu inceliyeceğiz.

Bu konuda İslam, bütün müminlere görev ve sorumluluk yüklemiştir. O kadar ki "iyiliği emretmek ve kötülükleri sakındırmak" dinin esaslarından ve temel kurumlarından sayılmıştır.

İslam'da İyiliği Emretmek, Kötülükten Sakındırmak

İsrailoğullarının yaptığı gibi, kötülüklerden alıkoyma görevinin toplumca yapılmayıp, Allah'ın öfkesini çeker. "İsrailoğullarından inkar edenler, Davud'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdi. Bu, haksız yere başkaldırmaları ve aşırı gitmelerindendir. Birbirlerinin yaptıkları kötülükleri engel olmuyorlardı. Yapmakta oldukları ne kötü idi." (4)

İbn Mesud'un Hz. Peygamber'den şöyle bir rivayeti vardır. "İsrailoğullarının başına gelen ilk noksanlık, bir adam başka biriyle karşılaşınca ona "Be adam! Allah'tan kork! Şu yaptığını bırak, çünkü bu sana helal değildir!" demesiydi. Ertesi gün aynı adamla aynı işi yaparken karşı-

laşınca, onu bu işten alıkoymazdı. Böyle yaptıklarında, Allah onların kalplerini birbirine karşı çevirdi. Sonra Resulullah, yukarıdaki ayeti okudu ve şöyle buyurdu: "Hayır! İyiliği emredeceksiniz, kötülükten alıkoymacaksınız. Yoksa Allah kalplerinizi birbirinize karşı çevirir ve onlar gibi lanetler." (5)

"İçinizden hayra çağıran, iyiliği emreden, kötülükten men'eden bir topluluk olsun; işte onlar kurtuluşa erenlerdir." (6)

İnsanlar toplum halinde yaşayan varlıklardır. Bir insan, en azından neslini devam ettirmek ve çocuklarını büyütmek amacıyla da olsa, aile denilen en küçük toplulukta yaşamalıdır. Tek yaşayan insanların soyları devam etmeyeceği gibi, işleri görmek için yardımlaşma ve dayanışma yapması da olası değildir.

İnsanların çıkarı; hem dünya, hem ahiret konusunda yalnızca toplum halinde yaşamaları, yardımlaşma ve dayanışmalarıyla gerçekleşir. Yardımlaşma, yararları iyilikleri elde etmek; dayanışma, zararları ve kötülükleri defetmek, kovmak ve uzaklaştırmakla elde edilir.

Yardımlaşma ve dayanışma yapan insanların etkili ve yetkili bir topluluk olması, bireylerden azami verimin alınabilmesi, onların teşkilatlandırılmasıyla mümkün olabilir. Teşkilatlı insanlar, tek başına bir kişinin yapamayacağı işleri başarabildiği gibi, yine kişilerin birer birer ve ayrı ayrı çalışmalarıyla elde edemeyeceği verimi elde edebilirler. Bu sebeple yukarıdaki ayette: "İçinizden hayra çağıran....bir topluluk bulunsun" ifadesindeki "topluluk" gelişigüzel insanlardan bir araya gelmiş bir topluluk değil, aralarında bir duvarın tuğlaları gibi kenetlenmiş yani organize olmuş topluluk olmalıdır.

İnsanlar topluluk halinde yaşadıklarında, "iyilikleri elde etmek, kötülükleri defetmek ve yasaklamak" konusundaki işleri yaparken düzenli, disiplinli ve kararlı olmaları için, bir kişiye itaat etmeleri gerekmektedir. Çünkü kararı alan ve uygulayan irade tek olmazsa, orada çatışma var demektir. Bu sebeple Kur'an: "Ey inananlar! Allah'a itaat edin, peygambere, sizden olan emir sahiplerine itaat edin!" (7) demiştir.

Yine Hz. Peygamber "Yolculuğa çıkan üç kişiden birini başlarına geçirmelerini"

**Toplulun
her türlü kirlenmeden arındırılması insan, yönetim ve sistem sorunudur.**

emretmiştir. İnsan topluluklarının en ufak ve geçici topluluğu olan yolculukta dahi birinin başkan olması gerektiği anlaşılmaktadır. O halde "yolculuğa çıkan insanlardan" daha kalıcı ve büyük toplulukların bir başkanı olması bundan daha büyük ihtiyaçtır.

Başkan, yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayacaktır. Aynı zamanda iyiliği emrecek, kötülüğü yasaklayacaktır. Kararların alınmasını ve uygulanmasını sağladığı gibi yönetimi ve onun görevini temsil edecektir. Böyle organize bir topluluğun oluşmadığı veya görevini yerine getiremediği durumlarda (bugün olduğu gibi) inanan her birey, iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymakla sorumludur. 'Ashında farz-ı kifaye olan (sosyal görev) bu görev yerine getirilmediğinde veya getirilmediğinde gücü yetene farz-ı ayın (bireysel görev) olur. Bu konuda kadın erkek ayrımı yoktur. Çünkü Kur'an "Mümin erkekler ve mümin kadınlar ; birbirlerinin velileridir; iyiyi emreder, kötülükten alıkoymak" (8) emrini vermiştir. İşte müminlerin içinde bulunan organize bir topluluk iyiliği emredebek, kötülükten alıkoymak ve bunları yaparken insanları sürekli hayra (iyiye, doğruya, güzele) çağıraraktır.

Yine burada dikkat edilmesi gereken bir husus, bu topluluğun iyiliği emretmesi ve kötülüklerden alıkoyması ifadesinde bir zorlayıcılık vardır. Emir ve alıkoymak bir güçle, bir kuvvetle ve iktidarla mümkün olabilir. O halde ayetin ifade şeklinden bu topluluğun güç, kuvvet sahibi, iktidar yeteneğine sahip bir topluluk olması gerektiğini anlayabiliriz.

İniş sırasına göre bundan daha önce inen ayetlerde, bilhassa İslam'ın Mekke döneminde iyiliği emreden veya kötülüğü defeden emirler değil, Asr Suresindeki gibi, müminler; "... birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler.." olarak nitelendirilmektedirler. Buradan anlaşılacağı gibi müminler, Mekke döneminde güçsüzdürler. Emredici ve zorlayıcı güç ve kudretleri yoktur. Bu sebeple ancak İslam'ın emirlerini tavsiye edebilmektedirler. Tavsiyede bir teklif vardır. Bir zorlayıcılık ve yasaklayıcılık yoktur.

Ancak Medine döneminde inen ayetlerle, yavaş yavaş bir devlet olma yoluna

giden müminlere, iyiliği emretmeleri ve kötülükten alıkoymaları emri verilmektedir. Bir katili ancak güçle tutar ve cezalandırırsınız. Bir mütecavizi ancak kuvvetle defedersiniz. Yine zekatını vermeyenden onu ancak güçle, zorla tahsil edersiniz. Demek ki iyiliği elde etmek ve kötülükleri defetmek güçle, kuvvetle olacaktır.

O zaman söylediklerimizi şöyle özetlemek mümkündür. İnsanları hayra çağırmak, iyiliği emretmek, kötülüğü defetmek ancak organize olmuş bir başa sahip insan topluluğu ile mümkündür. Bu bir topluluk, bir cemaat olabilir. Bunun en gelişmiş de modern anlamda devlettir. Devlet veya örgütlü bir toplum olmadan iyilikleri elde etmek, kötülükleri defetmek mümkün değildir. Ancak tavsiye edebilir, öğüt verebilir, tenkid edebilir, fakat kesin sonuç alamazsınız.

Yine yukarıda ki ayetten devletin temel bir niteliği daha ortaya çıkmaktadır. Devleti meydana getiren insan topluluklarının bir amacı olacaktır. Bu amaç, İslam'a göre: "hayra çağırmak, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak"tır. "Hayır ve iyilik" kavramları ideolojilere göre değişmektedir. Birinin "hayır ve iyilik" olarak nitelendirildiği bir davranış ve eylem, diğerine göre suçtur, kötülüktür. Örneğin bir Batılı'nın diğerine içki ikramı kendine göre iyi bir davranış, İslam'a göre kötülüktür. Yine İslam'a göre tesettür; kötülüğü alıkoymak bir tedbir olduğu halde, bir Batılıya göre kadının hürriyetini engelleyen bir eylemdir. Faiz İslam'da yasaklanan bir kurum olduğu halde Batı'da bir insanın parasının faizini alması onun hakkıdır.

Buradan çıkan sonuç, her düzenin bir ideolojisi olduğu ve ancak ona uygun iyilikleri emrettiği, kendi ideolojisine göre kötülükleri defettiği gerçeğidir. İşte düzeni meydana getiren mevzuat dediğimiz kanunlar ve kurallar demeti o düzenin ideolojisidir. Değişmez diye ortaya konan kurallar da onun imanidir.

Bu sebeple sadece yönetenleri değiştirmek, düzenin değişmesini sağlamaz, ancak düzenin ideolojisine yeni gelenlerin hizmet etmesini sağlar. Şayet yönetenler ve düzenin ideolojisi birlikte değişirse, gerçek bir değişim sağlanmış olabilir.

Ayetteki iyiliği emretmek ve kötülük-

**Yönetenleri
değiştirmek,
düzenin değiş-
mesini sağla-
maz, ancak
düzenin ideolo-
jisine hizmeti
sağlar.**

ten sakındırmak amacıyla müminlerin içinde yöncten bir toplum bulunmasının emredilmesi; yönetenlerin amaç ve inanç hedeflerinin hak olmasıyla, toplumda ve toplumsal ilişkilerde uygulanmasıyla, yönetimin meşru ve haklı olacağı sonucu çıkar. Yoksa yönetenlerin tek başlarına birey olarak inançlı ve mümin olmaları, o düzenin hak ve iyi bir düzen olmasını sağlamaz.

Emretmek ve Sakındırmak Nasıl Uygulanacaktır ?

Hz. Peygamber'in iyiliği emredip, kötülükten sakındırmanın imanla beraber olduğunu söylediği hadis kitaplarınca bildirilmiştir. Müslim'in Ebu Said el-Hudri'den rivayet ettiği hadis şöyledir: Resulullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: "Sizden bir kötülüğü gören, onu eliyle düzeltsin, gücü yetmezse diliyle düzeltsin, buna da gücü yetmezse kalbi ile buğzetsin, ama bu imanının en zayıfıdır." (9)

Bu hadisten anlaşılacağı gibi kötülüğü koymak için üç çeşit muhalefet yapılabilir ve yapılmalıdır:

1. Kötülüğü yoketmek için kuvvet kullanılan muhalefet, hadiste elle sembolize edilmiştir.

2. Kötülüğü düzeltmek için dille düzeltme ile sembolize edilen tebliğ, propaganda, kinama ve konuşma gibi faaliyetleri kapsıyan sözlü muhalefet.

3. Bunların dışında imanı en zayıf olanların yaptığı, kalben buğz şeklinde tanımlanan hoşnutsuzluk gösterisi şeklindeki pasif muhalefet.

Ancak toplumlarda bu muhalefet ve düzeltme hareketleri, müminler zayıf ve güçsüzken yukarıdaki sıralamanın tersine gelişir. Çünkü hadiste dikkat edilirse el, dil ve kalbin durumu, güce göre açıklanmıştır. Güç durumuna göre bunların kullanılması ve kullanışın sıralanması gerekmektedir. Müminlerin güçleri arttıkça muhalefet şekilleri değişir ve kuvvetlenir. Bu sebeble gücün en az olduğu başlangıç yıllarında kalben buğz denilen hoşnutsuzluk gösterisi şeklinde başlıyan muhalefet, daha sonra gücün artmasıyla sözlü muhalefete ve fiili mücadele edilecek seviyeye geldiğinde elle müdahale

denilebilecek kuvvet kullanılan muhalefete sıra gelecektir. Bunları bir sıralamaya tabi tutarsak :

1. Öncelikle toplum ve bireyler hoşnutsuzluklarını kalp'leriyle ve davranışlarıyla belirtirler. Bu bir hoşnutsuzluk gösterisidir. Pasif muhalefet denilen bu direniş sayesinde aynı anlayışa sahip olan bireyler biraraya gelmeye başlar.

2. Daha sonra bu muhalefet kötülüklerle karşı konuşma, onları düzeltme isteği, kötülüğü faillerini teşhir ve kinama şeklinde belirtilir. Bu konudaki konferanslar, yazılar, araştırma ve incelemeler, basın yayın haber ve yorumları, mitingler, konferanslar bu dille düzeltme sınıfına girer. Bu sözlü muhalefettir. Muhalefetin taban bulma, taraftar kazanma hareketidir.

3. Kötülükleri ortadan kaldırmaya sözlü muhalefetin yetmediği durumlarda kötülüklerle karşı fiili mücadele diyebileceğimiz, kuvvetle karşı koyma safhası gelir. El'in kullanılması kuvvet kullanmak demektir. Kuvvetin ve gücün ancak başarı ihtimali olan zamanda ve zeminde kullanılabilceği hususunda Ebu Hanife'nin içtihadı vardır. Ebu Hanife, buna temekün şartı demektedir. Bunun anlamı, ancak başarılı olunacağı ve neticenin alınacağı kuvvetli bir ihtimal olarak ortaya çıkarsa, zafere ait şartlar olgunlaşmış ve kuvvet durumu müsaitse, kuvvete başvurulabileceğidir. Ebu Hanife, bu şartların dışındaki fevri çıkışların yarardan çok zarar getireceği içtihadında bulunmuştur.

DİPNOTLAR:

1. Hürriyet Gazetesi 9.11.1994
2. Hürriyet Gazetesi 25.4.1992
3. Bu istatistiki bilgiler eski aileden sorumlu Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in 30.10.1994 tarihli Ebedi Rüşalet Sempozyumu'nda yaptığı konuşmasından alınmıştır.
4. Kur'an, Maide 5-78.
5. Nevevi, Riyadul Salihin, s. 92.
6. Kur'an, A'li İmran 3-104.
7. Kur'an, Nisa, 4-9.
8. Kur'an, Tevbe 9-71
9. Müslim, İman 78.

**Kötülüğü
kovmak için üç
çeşit muhale-
fet yapılabilir:
Kuvvet kullanı-
lan muhalefet,
tebliğ ve kal-
ben buğz.**

Rüşvet: Toplumsal çöküşün habercisi

M. Hanefi Mahitapoğlu

"Bu rejimin adı demokrasi değil kleptokrasidir" diyor Hasan Celal Güzel ve devam ediyor: "Temiz eller hareketini başlatmamız gerekir ama, temizliğe bugün devlete hakim olan kirli ellerle başlayamazsınız. Cümleyi İlhan Murad tamamlıyor: Sistem değiştirmeden yolsuzluktan, hırsızlıktan, rüşvet ve soygunlardan kurtulamazsınız."

Milliyet gazetesinde de, bir ara manşette "Temiz Eller Havadan Kaldı" diye ifade edilmekte. Bu konuyla ilgili yazımın devamında TBMM'de temsil edilen ve 11 siyasi partiden oluşan "Temiz Toplum" hazırlık komisyonu bir kaç toplantı yapıp müşahhas bir sonuç almadan dağıldı denmekte.

Günlük gazetelerin sayfalarını kurcaladıkça bu konularla ilgili ümit kırıcı birçok olayları görmek mümkün. İLK SAN hadisesi, İSKİ hadisesi, Cıvanga-te olayı ilk bakışta aklımıza takılan ve iç yüzünü tam tesbit edemediğimiz olaylar.

Cıvanga-te hadisesi kurcalandığında Emlak Bankası ile ilgili olarak 92'den bugüne tam 25 adet dava açıldığını öğreniyoruz. Açıldı ama hala bugün bu davalar kesin sonuçlanamadı.

Temiz eller arzusuyla kıvranan insanlar adaletin tecelli etmesini beklerken savcılar kendilerini rahat ve bağımsız hissetmediklerini dolayısıyla mahkemelerin iyi çalışmadığını basından öğrenebiliyoruz.

Hepimiz uzun süredir devletin her kademesinde ciddi bir kirlenme ve bir çürüme olduğunu biliyoruz. Kamu iktidarını elinde tutanlar ister seçilerek

Temiz eller hareketini başlatmamız gerekir ama, temizliğe bugün devlete hakim olan kirli ellerle başlayamazsınız. Sistem değiştirmeden yolsuzluktan, hırsızlıktan, rüşvet ve soygunlardan kurtulamazsınız.

gelsinler ister atanarak, güçlerini kişisel çıkarları için kullanmaka hiç bir sakınca görmüyorlar" diyen Asaf Savaş Akad şöyle devam ediyor: "Bazıları doğrudan rüşvetçi, kendilerini doğrudan zengin etmeyi bir hak olarak görüyorlar. Diğerleri de dolaylı rüşvetçi, çevrenin çalmasına kişisel siyasi güç hesapları nedeni ile göz yumuyor."

Yolsuzluk, rüşvet, usulsüzlük, kamu bankalarının yağma-

lanması vb. suistimallerin birinci derecedeki sebebi halkına güven duymayan bir devletin bürokratları aracılığıyla geniş kapsamlı yetkilerle donatılmasıdır diyor Ali Bulaç'a göre sistem artık tartışılır noktaya gelmiştir. Sistemin kendine büyük rantlar sağladığı bazı çevrelerin dışında herkes kabul eder ki; ülkenin belli başlı kurumlarını ve kaynaklarını kontrol etmekte ortaya çıkan aksaklıklar, şahıs ve kurumları aşan bünyevi bir problemin dışa vurmasından başka bir şey değildir.

Alev Alatlı da kültürel kimlikle ilgili verdiği bir konferansında, "Ortaya ciddiyetsiz, ahlaksız, yalıtık bir karakter çıktığını ve bu karakterdeki insanların "hırsız, fahişe denildiğinde bile utanmadıklarını" ifade etmektedir.

Her geçen gün ahlaki değerlerin zemin kaymasına uğradığı, hak, hukuk ve adalet gibi kavramların tamamen kişilere göre şekil aldığı bir yapıya bürünmek üzere olduğumuzu görüyoruz.

Şimdi temel yapısı ve özellikleri itibarıyla rüşvet hadisesine dönerek bir tamm yapmak istiyorum.

**Whanq an
Shih tarih bo-
yunca tekerrür
eden iki temel
kaynağın,
"kötü insan ve
kötü kanun"un
yolsuzluk ol-
ğusuna büyük
destek verdiği-
ni ifade et-
mektedir.**

"Esas itibarıyla, kişisel çıkar sağlamak amacıyla görevinin gereklerini yerine getirmeyip yükümlülüklerinin belirlediği sınırları ihlal ederse ve bu iş karşılığında para cinsinden ifade edilebilen veya edilemeyen bir kazanç sağlarsa bu kimse için kısaca yolsuzluk yapmıştır deriz. Eylemin sonucunda memur kendisi için maddi veya maddi olmayan bir kazanç temin ederken bu kazancın karşılığını da yetki ve sorumluluklarını kamu aleyhine, söz konusu kazancı kendisine sağlayan kişi veya gurubun lehine istismar etmek suretiyle ödemektir.

Mevcut sistemin, mevcut toplumsal yapılaşmanın trajik yanlarına dokunduğumuz zaman insanların hatalı standartlarla şartlandırılmış olduklarını ibretle görürüz. Ahlak dışı yollardan elde edilmiş servet, kişiye saygınlık ve statü kazandırmak için bir kriter haline gelmiştir. Şehirlerimizde genç kuşaklar geleceklerinden endişe duymaktadırlar.

İçinde bulunduğumuz toplum her geçen gün yolsuzluk hadiselerinin içersine biraz daha dalmakta, insanlar arasındaki anlayış ve yaşayış mesafesi gün geçtikçe daha fazla açılmaya devam etmektedir.

İnsanlara enjekte edilen tüketim hastalığı, herşeye sahip olma duygusu ve lüks yaşama arzusu, kazanmanın da sınırlarını ortadan kaldırmaktadır. Hayatın hedefi ilkeli ve helal yaşamaktan lüks ve rahat yaşamaya çevrilmiştir. İnsan nefsinde gizli ya da bastırılmış tüm duygular medya ve toplumsal etkileşim vasıtasıyla gün ışığına çıkarılmış, güzel suretle onurlu olarak yaratılmış insan, her ne pahasına olursa olsun lüks ve servet düşkünü duygularının esiri, tüketim kölesi bir yaratık haline getirilmiştir.

Kazanma imkanlarının herkese meşru yollardan aynı fırsatı veremediği dünyamızda kapılar aralanarak bu hayatı elde edebilmek için rüşvet, hırsızlık, gasp vb. gayri meşru yollara zemin hazırlanmıştır.

Bugüne ciro edilmiş gibi görülen bu hastalık aslında asırlar boyu dünyamızda var olan insanın kötü cephesinin

hastalığıdır. Her toplumun kendine özgü olarak oluşturduğu belli bir hayat standardı ve bu standarda ulaşmanın mücadelesi her dönemde görülmektedir.

Yolsuzluk problemlerinin incelenmesinde üç temel kısımdan söz edebiliriz. Bunlar:

1) Yolsuzluk olgusunun fonksiyonu.

2) Yolsuzluk olgusunun nedenleri.

3) Yolsuzluğu ortadan kaldırmanın ya da kontrol altına alabilmenin yolları.

Zaman zaman sosyal bilimciler yolsuzluk olgusunun faydaları olduğunu söylemiş olsalar bile hiç kimse bunun teşvik edilmesi gerektiğini söylememiştir. Yolsuzlukla ilgili yapılacak tahlillerde bu olayla ilgili kavramlara henüz yeterli berraklık getirilmemiştir. Bu konuyu açıklığa kavuşturabilmek için az önce bahsettiğimiz üç temel kısmı bir arada ele almanız gerekmektedir. Toplumsal etkileşim, tarihi süreklilik, yeni kültürel değerlerin ortaya çıkışı ve sosyal olayların tanımlanıp yorumlanması ile ilgili bütün varsayımlar tartışmaya açılmalıdır ve yolsuzluk olgusunun idari, ekonomik, politik, sosyal, kültürel, felsefi, ahlaki özellikleri ayrıntılı olarak tespit edilmelidir.

Tarih boyunca bir sürü problem tekrar edip durmuştur. Çinli reformcu Whanq an Shih (1020-1086) tarih boyunca tekerrür eden iki temel kaynağın "kötü insan ve kötü kanun"un yolsuzluk olgusuna büyük destek verdiğini ifade etmektedir. Şöyle diyor Whanq an Shih;

"Devletin resmi görevlileri, görevleri için uygun kimseler değilken, yalnızca bu görevlileri kontrol eden kanunlara güvenerek sağlıklı idarelerin oluşturulabilmesi imkansızdır. Benzeri şekilde devletin resmi görevlileri yerlerine uygun kimseler oldukları halde birtakım kurallarla ve yasaklarla elleri kolları bağlı iş yapamaz duruma düşürülmüşlerse de sağlıklı bir yönetim oluşturabilmek imkansızdır."

Yine bu düşünürre göre iki tip insan vardır. Ahlaki değerleri vasat olan insan, ahlaki değerleri yüksek olan insan. Şans rüzgarlarının getirdikleri ahlaki değerleri yüksek olan insanı etkilemez. Fakat

ahlaki değeri vasat olan insan, iktidarı ele geçirirse toplumsal hiyerarşiyi ortadan kaldırır ve her kademede yolsuzluklara yol açar."

Sağlıklı bir değerlendirme için yolsuzluk ve suç sayılan davranışlar, yolsuzluk ve kötü yönetim arasındaki farklılıkları iyice sergilememiz gerekecektir.

Önce yolsuzluk olayını kritik edersek:

- 1) Bu olaya birden fazla kişi karışır.
- 2) Genellikle gizliliği gerektirir.
- 3) Karşılıklı çıkarları içerir.
- 4) Herhangi bir yolsuzluk olayı toplumun aldatılmasını içerir.
- 5) Yolsuzluğun her türüsü güven duygusunun katlidir.
- 6) Yolsuzluğun her türüsü biri değeri ile zıt iki fonksiyon içeren insanların arasındadır.

7) Bu davranışlar sivil toplumdaki görev ve sorumluluk anlayışının tamamını altüst eder ve şahsi çıkarların toplumsal çıkarlara kesinlikle üstün tutulması esasına dayanır.

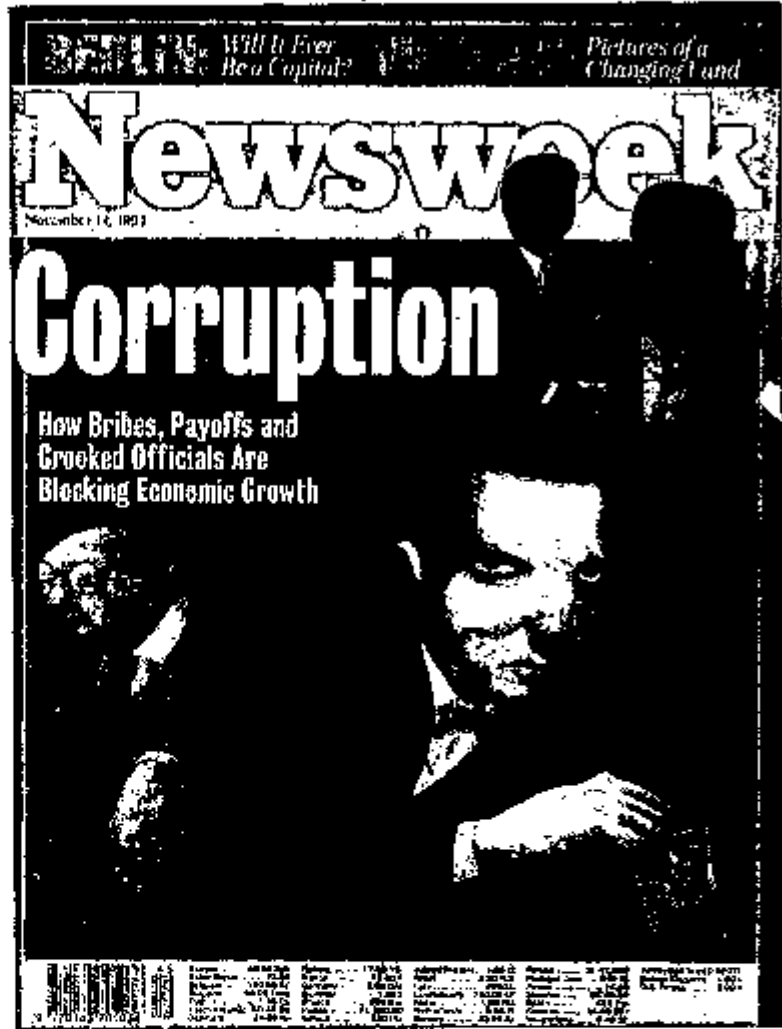
Bu listenin genişlemesi mümkündür ve şu an belirlediğimiz özellikler yolsuzluk hadisesinin tüm özelliklerini tabi ki yansıtmaz. Ama her yolsuzluk hadisesinde bu bahsettiğimiz genel özelliklere rastlamamız mümkündür.

Tabii ki ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yapının hayatîyetini devam ettirebilmek için yolsuzluğu önlemek tek faktör değildir. Hatta bazı insanlar bu konuda daha farklı düşünerek bazı örnekler için yolsuzluk olaylarının ekonomik gelişmeyi hızlandırabileceğini ve ekonomik gelişmeyi verimlendirebileceğini bile iddia etmişlerdir.

Şimdi başa dönelim ve yolsuzluk probleminin incelenmesinde esas olan üç temel kısmın birinci bölümünü, yani "yolsuzluk olgusunun fonksiyonlarını" tahlil edelim.

Bu konu ile ilgili elimizdeki en iyi örnek, yukarıda bahsettiğimiz geri kalmış ülkelerin gelişmesi için bazı olumlu katkılarının olabileceğidir.

Rüşvet alma, nepotizm ve rüşvet verme hadiselerinin her birinin kendine özgü dinamikleri ve oluşum biçimleri var-

Rüşvet tüm dünyanın gündeminde!

dır.

Yukarıda bahsettiğimiz iddiayı savunan araştırmacı Weiner'e göre, işadamlarının resmi görevlilere rüşvet vermek suretiyle istediklerini kısa sürede elde edebileceklerine inanmalarının temelinde kırtasiyecilikten kurtulmak arzusu vardır. Weiner bu düşünceyi geliştirir. Aslında rüşvet görüldüğü kadar tahripkar değildir. Yönetim kadrosuna takdir yetkisi ve işlerinde esneklik kazandırır. Yöneticilerin taktir yetkilerinin kısıtlı, esnekliklerin yok denecek kadar az olması durumunda iş adamlarının fonksiyonlarını ifa edebilmeleri son derece güç bir iştir.

Bu düşüncenin gerekçesinde de hü-

Rüşvetin gelişmeyi sağladığı iddia edilse de yolsuzlukların, sadece sömürünün ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin gelişmesine, moral yapının, adalet mekanizmasının altüst olmasına katkısı vardır.

kümetlerin oluşturdukları ağır mevzuatların tam uygulanması halinde işlerin yürümeyeceği kanaati yatmaktadır.

Bu bahsettiğimiz düşünce her ne kadar yabancı bir düşünür tarafından ifade edildiyse de ülkemizde uygulamada hayat bulan bir düşünce tarzıdır. Normal ve meşru olan hakkın elde edilebilmesi için rüşvet yedirmenin makul olduğu düşüncesi kabul görmektedir.

Tabii ki içinde bulunduğumuz ve gerek idari gerekse kişisel hatalarımızdan dolayı oluşan bu rüşvet ağında maslahat icabı rüşveti makul görerek iş bitirmeye çalışmamızda kişisel yararlarımızın olduğunu düşünerek, bu hadiseye meşruiyet kazandırmamızı gerektirmez. Burada dikkate şayan olan devlet çarkının dönmesi için rüşvetin bir makine yağı gibi kullanılır olması durumudur. Şimdi bireyleri rüşvet vermeye zorlayan yolsuzluk olaylarını tespit etmeye çalışırsak:

1) Rüşvet olaylarında ödenen milyarlarca lira, bir çok ekonomik kararların hayata geçmesini engellemekte, sonuçta da oluşan kamburu ilgisi olmayan tüketici ödemektedir. Yani rüşvet, asal olmayan bir vergi gibi vatandaşları yansıtmaktadır.

2) Rüşvet alışkanlığı kurumlarda normal yürütmesi gereken uygulamaların da önünü kesmektedir.

3) Yasal olmayan iş yapma alışkanlığı daha geniş çemberlere transfer edilmekte ve önü alınmazsa sınır tanımaz noktalara ulaşabilmektedir.

4) Dolayısıyla yasal otoriteye karşı duyulan saygıya büyük zarar gelmekte, hatta ortadan kalkmaktadır.

5) Rüşvet zamanla en fazla ödeyenin yanı sıra en iyi kadın sunan, en iyi tatil yaptıran vb. noktalara kadar uzanarak başka ahlaki zaafı kapılarını açmaktadır.

6) Bir başka görüşe göre, yönetim içerisinde rüşvet alma olaylarının yaygınlaşması genellikle daha önce vuku bulmuş olan başka yolsuzlukların sonucudur.

Her yolsuzluk olgusu bazı özel kararların sonucu ortaya çıkan eylemlerle

sınırlı değildir. Bu hadisede, davranışları biçimlendiren, cesaretle planlamayı gerektiren uzun bir geçmişe sahip olan, toplumsal canlılığı olan, gruplaşmalar doğuran ve diğer sosyal faaliyetleri doğuran süreçtir. Yani yolsuzluk hadisesini bir bütün olarak ele almak gerekmektedir.

Zaman zaman yolsuzluk hadisesi politik çıkarlar içinde gündeme gelmektedir. Burada esas toplumun tamamının menfaatini ilgilendirmeyen ama belirli bazı kesimlerin yararlanabildiği özel durumlar söz konusudur. Bunlar hükümet destekli programlar oldukları için görünüşte yasal gibi görünmelerine rağmen gerçekte toplumun büyük bir kesiminin yükünü çektiği gayri adil uygulamalardır. Bu noktada gelir dağılımı dengelemeleri, subvansiyon politikaları, destekleme fonları, teşvik primleri, belirli aralıklarla çıkarılan ithalat ve ihracat rejimleri, kotalar gümrük duvarları vb. kavramların tek tek elden geçirilmesi gerekmektedir. Bunu yaparken de adalet kavramının iyi tanımlanması, toplumsal değerlerin gözönüne alınması hak ve özgürlüklerle ilgili değer yargılarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Eylemin niyetini ve icra ediliş tarzını tespit eden şahıslar lehine, toplumun çıkarlarının feda edilmesi veya edilmemesi sonucuna bakarak sağlıklı sonuca ulaşıp ulaşılmadığına karar vermekte iyi bir yol tespit etmiş olabiliriz.

Her kim geri kalmış toplumlarda şahsi ya da politik rüşvetlerin o toplumun gelişmesinde katkısı vardır diyorsa, bu insanlar o toplumun ya pratik gerçeklerini bilmiyorlar ya da bu pratik gerçekleri gizliyorlar.

Yolsuzlukların sadece ve sadece sömürünün ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin gelişmesine, moral yapının altüst olmasına, adalet mekanizmasının çalışamaz hale gelmesine katkısı vardır.

Rüşvet ekonomik yapının tamamını çarpıtır. Bu hadisede önemli kararlar sosyal bileşenden yoksun halkın dikkatinden kaçırılmış faktörler tarafından belirlenir. Sonuçların ekonomiye vereceği

zararlar düşünülemez.

Yolsuzluk hadisesini iki kademede görebilmekteyiz. Birinci kademede rüşvet yönetim kadrosunun ancak üst seviyelerinde büyük iş çevrelerinde ahır, verilir durumdadır. Halkın bundan haberi yoktur. Zaman zaman böyle olayların varlığını vatandaşların medyadan öğrenmesi söz konusudur. Malvarlığı beyanları sözde bu işi engellemenin bir yoludur.

İkinci kademede ise iş yapan her çevrenin görebileceği bir yaygınlık söz konusudur. Alan da veren de son derece cesaretlidir. İş yapmak isteyenler bunu daha önce belirlediğimiz gibi makul görmektedirler. "İlerlemek istediğin yolu rüşvetle yağlıyacaksın" gibi bir mantıkla bu yol meşrulaştırılmıştır. Bu tip ikinci tip rüşvetin döndüğü kesim hayat standartlarını karşılayacak seviyede gelire sahip kimselerdir. Rüşvet hadisesini meşru kabul etmeyen bu kesimden insanlar, ya hayat standartlarını asgari seviyeye indirmekte ya da kendilerine ikinci bir geçim kaynağı yolu bulmaktadırlar.

Yolsuzluk olayları bir süre devam ettikten sonra toplum olayların bedelini yavaş yavaş ödemeye başlar (ISKİ hadisesindeki susuzluk olayının çözümlenemeyip bugünlere kalması; Cıvıgate'de Emlak Bankası kredilerinin çarçur edilip açıkların devlet tarafından ödenmesi)

Dolayısıyla devletin kaynakları sürekli olarak azalır. Para değer kaybeder, fiyatlar tımanışa geçer. Bunlar olurken gelir seviyesi düşük memurlar hayatın çekilmezliğinin yollarını az önce bahsettiğimiz gibi aramaya başlarlar. Burada önemli olan ekonominin sıkıntılarının başlangıç noktasının maddi durumu yerinde olan kesimden gelmesidir. Bu hadise üst kademede ki yolsuzluk olayının alt kademeye sirayet etme şeklini belirlemede yararlı faktördür.

Burada gözden kaçırmamız gereken bir başka gerçek, sayısı giderek artan kurallar ve yönetmelikler karşısında yönetimlerin etkin bir biçimde hareket edememe beceriksizliğinin yine rüşvet kaynaklık yaptığıdır.

Sürekli olarak genişleyen resmi servis sahası, sayısı sürekli olarak artan kurallar ve yönetmelikler, sürekli olarak azalan devlet gelirleri rüşvetin iç dinamiklerini oluşturmaktadır. Rüşvetin artmasıyla devlet gelirlerinin azalması arasında bir oran vardır.

Devlet ne yapmalı, neye talip olmalı? sorusu en önemli soruların başında gelmektedir.

Rüşvet olaylarının nedenlerini maddeleyecek olursak;

a) Önemli mevkiilerdeki insanlar bu hadiseyi önlemekte yeterli beceriye sahip değildir.

b) Dini ve ahlaki eğitim yetersizdir.

c) Dolayısıyla onurlu ve kendisine saygılı insanlar ya çok azdır ya da yoktur.

d) Eğitim hedefsizdir ve yetersizdir.

e) Maddi imkansızlıklar artmaktadır.

f) Cezai müeyyideler eksiktir ve caydırıcılık hadisesi yok denince kadar azdır.

g) Toplumsal baskı bu konuda zayıflamıştır.

h) Hükümetlerin tavrı ciddi ve inandırıcı değildir.

i) Toplumların değer yargılarında ciddi erozyonlar söz konusudur vb. bir çok nedenleri sıralayabiliriz. Yalnız bu noktada toplumları yöneten liderlerin ve liderlerin yanındaki kadroların da bu olayların akışlarında çok önemli katkıları vardır.

Bu faktörlerin yolsuzluk olaylarının oluşumunda taşıdıkları önem, herbirinin etkinlik dereceleri itibarıyla zamana, mekana ve çevre şartlarına bağlı olarak değişen karmaşık bir sebepler bütünü elemanları olmasıyla bağlıdır.

Bu noktada bir de dolaylı rüşvet denen hadiseye de değinmek istiyorum. Geleneksel bağı güçlü olan toplumlarda daha güç kazanmış olan bu tarzda iki önemli uygulama vardır. Bunlar akrabayı kayırma olayı (nepotizm) ve hediyedir. Nepotizm ailevi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hatalı (çıkar) yorumu, yorum sahiplerinin kabul edememesinden kaynaklanmaktadır.

Dolaylı rüşvetin bir üçüncüsü de, bü-

Kurumlarımızı reforme etmek istiyoruz, oysa öncelikle yapılması gereken insanın zihninin reforme edilmesidir.

**Modernizasyon
ve modernizasyon
eşlik eden
hızlı değişiklik-
ler zaten var
olan yolsuzluk
olaylarının art-
masına, şayet
yoksa yolsuzlu-
ğun oluşmasına
neden ol-
maktadır.**

rokratik kademede etkili görevlerde bulunan insanların emekli olduktan sonra belli şirketlerde son derece parlak işler bulabilmesidir. Burada iki neden vardır. Ya yaptığı hizmetlerin karşılığını almaktadır. Ya da ayrıldığı yerdeki nüfuzunu çalışacağı firma lehine kullanabileceği gerçektir.

Yolsuzlukların ortaya çıkabilmesinde insan faktörü, insanın ahlaki ölçülerini, sonucu belirleyici rol üstlenmektedirler. Ahlaki donanımları yeterli derecede mükemmel ve yeterli sayıda insanın desteği olmaksızın yolsuzluklarla yapılan mücadele sonuçsuz kalmak zorundadır. Bu da başarılı olmak isteyen toplumların yapması gereken en önemli görev ahlaki değerleri yüksek yeterli insan unsurunu yetiştirmekten geçmektedir. Bu insanlara inisiyatif kullanabilecekleri yerlerde görev vermeleri gerekmektedir.

Bu konuda Chu Chen Po, Çin'in Japonlar tarafından bozguna uğratılmasından sonra yazmış olduğu hatıralarında (1895) şöyle emektedir. "Günümüz dünyasında karşılaştığımız sorun, iyi kurumlarımızın olmayışı değil, iyi ve yetenekli zihinlere sahip olmayışımızdır. Kurumlarımızı reforme etmek istiyoruz, oysa öncelikle yapılması gereken insanın zihninin reforme edilmesidir. Yetenekli insanlar birbirlerine yardımcı olmazsa en iyi yasalar bile kağıt üzerinde döküman olmaktan öteye geçemezler."

İslam aleminin en büyük düşünürlerinden olan İmam Ahmet İbn-i Hanbel yolsuzluk olayları ve gücün kötüye kullanılması ile ilgili takındığı uzlaşmaz tavrı ile tanınır. Herhangi bir kimsenin bir başkasından parasal destek görmesinden nefret eden, maddi değerlere hiç kıymet vermeyen bu düşünür bazı dini meselelerde Halife Mutasım'la düştüğü görüş ayrılıklarından dolayı hapse atılmış, işkence görmüştür. Yargıçlık makamını küçümsemiş, saraydan gönderilen hediyeleri geri çevirmiştir. Halifeden para aldıkları ve hediye kabul ettikleri için oğullarıyla aylarca konuşma-

mıştır. İslam tarihinde yolsuzluk olaylarına karşı takınulan en önemli tavır kadılık makamına gelmemekle olmuştur. Bunlar arasında kaçtığı yerden yakalanarak kamçı yoluyla bu makama gelmeye zorlanan Süfyan Tahir gibileri, İmam Azam Ebu Hanife'yi zikretmek yerinde olur. Taberi'ye göre İmam Yusuf insanlara şüphelenmeyi öğretiyordu. Nedeni ise bir kadı ile arkadaşlık yapmış olması idi. El Mehdi döneminde Medine kadısı halkın kendisini bu göreve getirmesini kabul etmemiş, fakat zorla halkın kırbaçlı baskısıyla bu görevi kabul ettiğini tarihler yazmaktadır.

Günümüze ışık tutar düşüncesiyle 915 yılında Bağdat kadılığına getirilmek istenen bir kişi şu şartları öne sürer:

a) Herhangi bir kimsenin lehine karar verebilmek için kesinlikle zorlanmayacak.

b) Yasal olmayan karar verilmesi kendisinden her ne pahasına olursa olsun istenmeyecekti.

c) Yargıçlık görevi karşılığı kendisi ücret almayacaktı.

945 yılında bu kadının evine giren hırsızlar maalesef çalacak bir şey bulamadılar, bunun üzerine kadıya işkence yapmaya kalktılar. Kadı kaçmak isterken evinin damından düşerek öldü.

961 yılında Bağdat yargıçlığını, Bağdat valisi 200.000 dirheme sattığını da tarih kaydetmektedir. Tabi bu kadı kullamparalık, sarhoşluk ve yasal olmayan eylemlerde bulunmuş. Nitekim iki yıl sonra olay açığa çıkınca Halife tarafından görevinden alınmıştır.

Yolsuzluk olaylarına karşı geleneksel yapıdan gelen pek çok reaksiyona şahit olduğumuz gibi yolsuzluk olarak da nitelendirilebileceğimiz bir takım geleneklere de şahit olmaktadır. Modernizasyon ve modernizasyona eşlik eden hızlı değişiklikler zaten var olan yolsuzluk olaylarının artmasına, şayet yoksa yolsuzluğun oluşmasına neden olmaktadır. Yolsuzluğun güç kazanmasında daha önceden bahsettiğimiz iyi liderlerin, kötü çevreleri sayesinde etkinlik oluşturmamadıklarından bahsetmiştik.

Fakat şu an karizmatik liderlerin, kutsal sayılan kimselerin toplumun günlük yaşantıları üzerine etkilerinin mutlaka dikkate alınması gerekmektedir. Bu tür insanlar geleneksel kurumların faaliyetleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Yolsuzluk olaylarına karşı herhangi ciddi bir direniş gücünün olmadığı yerde bu tür kişilikler sayesinde rüşvet hadiselerinin asgariye indiğini görmek mümkündür. Dini bakımdan tahkim edilmiş bu tür insanları dünya nimetlerine karşı gösterdikleri ilgisizlikle güç ve servet peşinde olmaları onları halkın gözünde yüceltmektedir. Bu insanlar örnek şahsiyetlerdir; halk içersindeki kıymetleri, halkın yolsuzluklara tevessül etme arzularını da engellemektedir. Bunun örneklerini Asya toplumlarında görmekteyiz. Tabii ki İslami düşüncenin ve önderlerinin bu konuda ortaya koyduğu bir çok örnek vardır.

Önümüze bu aşamada bir başka soru gelmekte; "yolsuzlukların gelişmesinde insanların mı yoksa sistemin mi rolü daha büyüktür?"

Bu konuda Sorokin ve Lunde isimli iki araştırmacının yaptığı tespitlerden önemli olan iki tanesini vurgulamak istiyorum. Bunlar;

1) Yöneticilerin, politikacıların, büyük iş adamlarının, davranışlarının nahoş hale geldiğinde toplumun reaksiyon gücü ne kadar sınırlı ise bu insanların hata yapma oranı bununla direk ilgilidir. Yani güçleri zayıfsa yolsuzluk ve hata fazla, güçleri belirginse bu yanlışlar daha az olur.

2) Dolayısıyla yönetenlerin gücünün sınırlandırılmasına paralel olarak suç işleme potansiyelleri azalır.

Bu durumda demokratik yönetimlerde suç işleme potansiyeli demokratik olmayan yönetimlere oranla daha az olacaktır. Yani Sorokin ve Lunde'nin gücün yolsuzluğa, mutlak gücün ise mutlak yolsuzluğa meydan vereceği görüşündedir. Fakat bir başka grup araştırmacı ise, Lassell ve Raqow, bu düşüncenin her zaman doğru olmayacağı görüşünü savunmaktadırlar ve şöyle demektedirler: "Bir rejim ne denli

mükemmel olursa olsun insanlar yeterli ahlaki donanımına sahip bulunmuyorsa, sistemin kokuşup yozlaşmasının önünü alabilmesi mümkün değildir."

Bizim bu görüşlere ilavemiz şudur; insanı eğiten sistemidir. Sistemin oluşturduğu insan tipi, müesseseleri şekillendirir. Yanlış akış içersinde olan bir toplumda, o topluma yeni gömlek giydirecek insanlar da o sistemin kurumlarının dışından gelirler. Belli zamanlarda sistem fonksiyon icra ederken belli zamanlarda da insan devrededir. Yozlaşmış kimselerin yönetimi ele geçirip sokaktaki vatandaşa yaşama hakkını bile çok görmeye başladığı an, karizmatik-dini liderlerin ortaya çıkıp yolsuzlukların bunalıtığı insana nefes aldırmağa başladığını görmekteyiz. Bu liderler ideal ahlakın dürüstlük anlayışının yegane temsilcileri olarak görünürler. Bu kimselerin yaşıyor ya da ölmüş olmaları farklılık arz etmez. Etkinlikleri özellikle öldükten sonra daha da artar. Sözleri ve tavsiyeleri anlaşılır bir dilde halka aksettirilir. Hayatları ile ilgili hikayeler toplumun ahlak sistemini oluşturur.

Sonuç olarak rüşvet, toplumları kemiren, ekonomiyi, ahlaki ve kurumları çıkmaza sokan bir problemdir. İçinde yaşadığımız toplumu bir kanser gibi sarmıştır. Rüşveti sadece kişiler arasındaki para alışverişi olarak görmememiz gerekmektedir. Politik rüşvetler de toplum menfaatlerini zedeleyen unsurlardır. Bundan hareketle; devletin oluşturmuş olduğu imtiyazlı uygulamaların tamamı gözden geçirilmelidir. Belli aralıklarla çıkan ithalat ve ihracat rejimleri, subvansiyonlar, teşvik fonları vb. uygulamalar politik rüşvet kavramı içerisinde mütalâa edilebilir. Sosyal devlet kavramı da gözden geçirilmelidir. Devlet faaliyet alanlarını daraltmalıdır. Ahlaki değerler yükseltilmelidir. Lüks teşvik edilmemeli, insanlar tüketim kölesi olmaktan kurtarılmalıdır. Adalet kavramı iyi tanımlanmalıdır. Yetenekli insanlar yetenekli kadrolar iş başına getirilmelidir. Yasalar gözden geçirilmelidir. İnsanın mutlaka bir gün hesap verebileceği akıllara işlenmelidir.

Bir rejim ne denli mükemmel olursa olsun insanlar yeterli ahlaki donanımına sahip bulunmuyorsa, sistemin kokuşup yozlaşmasının önünü alabilmesi mümkün değildir.

Ve sabah ışıkmıştır

Lokman Yıldırım

Genel ölçekte dayanılmaz bir bunalımın sancılarını çekmekle yaşlı dünyamız. Kana bulanmış bedeni, okyanuslar yürümüş gözpınarlarına. Pirifani olmuş son nefesini vermekte olan bir ihtiyarın kalp atışları kadar heyecanlı, yorgun ve bitkin... Evrensel ölçekte gittikçe derinleşen yaraları, acıları ve sancıları çekemez oldu artık. Kalbi kırık dünyamızın. Döşek oldu ayrımsız olarak bütün insanlara, misafirlerine. Bir anne... Ama katledildi, kanı akıtıldı, yüreğine yaramaz tamahkar çocuklarınca, kirlatildi. Basit, ucuz zevkler uğruna: "İşbaşına geçince yeryüzünde kargaşa ve bozgunculuk çıkarmaya, ekini nesli mahvetmeye çalışır, oysa Allah kargaşa ve bozgunculuk çıkarmayı kesinlikle sevmeyiz." (1)

Ne zaman ki soğuk, karlı uzun geceler kanları dondurmıştır, işte o zaman güneşe en yakın olunan zamandır ve sabah ışıkmıştır. Anneler binbir sancıyla ve inleye inleye doğum yapar. Bahar karın kışın bağrında mayalanır. Tohumlar toprağın bağrına düşer, çatlar, ölür, sonra dirilir, ruşeymleşir. Ruşeymler taş ve toprak tabakasıyla boğuşa boğuşa günyüzüne çıkar.

Evet, varolma yolunda herşey mücadele eder, ızdırıp soluklar. Ama diriliş hep böyle başlar. Nurefşan iklimine böyle ulaşılır. Bütün kayıplarımız yeniden dirilir. Bahar yeniden mayalanır. Cemre yeniden düşer. Özgürlük, varolma sevdası akkor halinde yoniden tutuşmaya başlar, yüreklerimizde. Bütün yitirdiklerimiz yeniden döner bedenlerimize.

Ey bizi buğulu buğulu gözlerle bekleyen kirlatilmiş çağ, adımlarımız hızlandı, dönüyoruz.

Adımlarımız kulaklarınızda.

Dönüyoruz boyun eğmez

umutlarla, polat gibi yüreklerle.

Yeni doğan ilk günün, güneşin parlak ışıklarıyla...

Tarihin rahmine düştü düzelticiler. İman erleri. Ey bizi buğulu buğulu gözlerle bekleyen kirlatilmiş çağ, adımlarımız hızlandı, dönüyoruz. Adımlarımız kulaklarınızda. Dönüyoruz boyun eğmez umutlarla, polat gibi yüreklerle. Yeni doğan ilk günün, güneşin parlak ışıklarıyla...

O eski dupduru günler yeniden soluklanır. Bütün coğrafyalarımız yeniden kavuşur şir güzelliğine, ırmak özgürlüğüne. Dolar ciğerlerimize.

İmanın parlak kanatları ile ruhlarımıza ferahlık veren üf! üf! meltemlere ulaşırız. Bayramlarımız yeniden söker şafakta. Hülyalarımız yeniden coşar ve bizi ötelere, ötelere ötesine götürür: (2) Sinelerimizde hiç dinmeyen cehdi çağlıtlar yeniden sağanaklaşır. Bütün özlemlerimizle yeniden uyanırız bahara. Ümitle sarmaş-dolaş geleceklerle kucaklaşırız bir daha. Cemre düşmüştür toprağa. Bahar gelmiştir. Her yer gelin gibi süslenmiştir. Kokuların görkemli rayihasında ruhlarımız coşmuştur:

... Sevinçler yaşıyorum sevinçlerden
bıllırlaştı yaşlar yanaklarımda
sevinçler yaşıyorum sevinçlerden öte
toprağı vardı bu sevdâ bu ülke
kurulmuş vakitler gibi
düşlerini kuran gece kanalı eller
seni bekler seni
"güneşin doğacağı yerde"
telaşlı bir ömür uğrunda kavrulduğum seni

Düşünceye, düşünmeye, saf-temiz yarınlara vurulan, özgürlüklere perçinlenen pranga ve zincirler kırılmıştır. Cemil Meriç'in ifadesiyle "düşüncenin her korkudan azad olduğu" tertemiz bir ülke doğmuştur.

Ayın ondördü gibi bir dağ ucundan, bir siper ardından, elleriyle dizlerini çürüten mazlumlardan türkülerinden doğarsınız. Yarınları vurulmuş, ninnileri susturulmuş çocukların düşlerinde gülbahçesi bir ülkeyi kurarsınız. İslami bir dünyaya cennet sabahlarında, yıkılmaz umutlarla, eğilmez başlarla gürül gürül tekbirlerle doğarsınız.

"Bugün artık inkar edenler sizin dininizi (yok etmek)ten umudu kesmişlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi olgunlaştırdım, size nimetini tamamladım ve size din olarak İslam'ı beğendim..." (3) Ebediyet gamzeden bu seslerle, hislerimizin sınırsızlığı, huyalarımızın sonsuzluğu, duygularımızın bütün hazineleri açılır:

*Bir ülke ki insanları dımdık,
Dünya duvarlarla bölünmemiş,
Kelimeler gönlün derinliklerinden
fışkırır.(4)*

Anıtlarını diktiğimiz özgürlüklerimiz, ülkemiz yıldızlara uzanır. Güneş lekeli bir yüzle, bütün umutlara doğar

yeniden. Bitimsiz umutlarımız kanat çırpar sonsuz ufuklara. Göller, çiçekler yeniden açar. Yıldızlar yeniden göz kırpar. Sema yeniden tebessüm eder. Firdevsi esintiler yeniden eser. Kronik esaretler bir daha dönmek üzere kovulmuştur. Bosna, Filistin, Çeçenistan ve tüm ülkelerimiz yeniden kurulur:

*"O gün bazı yürekler çarpar. Gözler
korkudan aşağı kayar." (5) "Yüzler var
ki o gün pırıl pırıl.*

Güleç, sevimli.

Yüzler var ki, o gün tozlanmış.

*Onları karanlıklar bürümüş (öylesine
üzgün öylesine derli)*

*İşte onlar kafirler, Hak'tan sapanlar-
dır." (6)*

*".. Kafirler hoşlanmasa da Allah,
mutlaka nurunu tamamlayacaktır." (7)*

*"... Bu, Allah'ın gerçek va'didir. Al-
lah'tan daha doğru sözlü kim
olabilir." (8)*

Dipnotlar

- 1) K.Kerim, Bakara Suresi 205,
- 2) K.Kerim, Rad Suresi, 29
- 3) K.Kerim, Maide Suresi 3
- 4) Tagor
- 5) K.Kerim, Nasiat, s.6-9
- 6) K.Kerim, Abese, s.38-42.
- 7) K.Kerim, Tevbe, s.32,
- 8) K.Kerim, Nisa, s.122.

Düşünceye,
saf-temiz ya-
rınlara vuru-
lan, özgür-
lüklerle perçin-
lenen zincirler
kırılmıştır,
"düşüncenin
her korkudan
azad olduğu"
tertemiz bir ül-
ke doğmutur.

Demokratik katılım ve yeniden yapılanma (*)

Recep Yazıcıoğlu
Erzincan Valisi

Halkımız bugün sürekli ağlıyor. İhtiyaçlar, talepler milyonlarca sayıda başkente ulaşıyor. Çünkü olayı mahallinde çözecek yetkililer ve yetkililer yoktur. Olayın çok uzağında olan merkezdeki bürokratin mahalli çözümler üretmesi ve öncelikleri tayin etmesi mümkün değildir. Bu nedenle yoğun evrak trafiğinde işler kilitlenmekte, sorunlar çözülmemekte, çözülüyor gibi görünen

işlerde ise kaynak israfı ortaya çıkmaktadır. Problemler evraklar ile beraber daireden daireye, masadan masaya havale edilmekte sonuçta anarşi ve kaos yaşanmaktadır.

"Hükümet uzaktan, yönetim yerinden olur" "katılmalı yönetim", "yaşadığım yer evimdir, evimin içini ben yönetirim", "yurttaşların kamusal hizmetlere katılma hakkı", "yerinde devlet", "demokratik katılım", "çoğulculuk", "merkezden yönetim, yerinden yönetim", "demokratik yerel idare", "vermeden almak", "üretmeden tüketmek" gibi kavramlar toplumda tartışılmamıştır. Yönetim felsefesi, sistem mühendisliği araştırmaları yapılmamıştır.

Fert başına düşen vergi yükünün %20, nüfus artışının %2.5 olduğu ülkemizde, Batılılar gibi üretmeden ve tasarruf etmeden onlar gibi nasıl tüketeceğiz? Bu sorunun cevabı bulunmuş değildir. Bu hovardahgün sonunda deniz bitmiş, Sayın Başbakanın ifadesiyle saadet zinciri kopmuştur.

Bu merkeziyetçi yapının doğal sonucu olarak bürokrasi hastalığı oluşmakta, işi yokuşa sürmekten, engellemekten, bugün git yarın gel demekten zevk

Devlet doğru algılanmamaktadır. Devlet patron mudur?

Hizmetkar mıdır? Eğer devlet patronsa, odacısı bile vatandaş patron gibi davranır;

hizmetkarsa her kademedeki memur vatandaşın emrinde ve hizmetinde olur.

alan bir görevli tipi ortaya çıkmaktadır. Devlet doğru algılanmamaktadır. Devlet patron mudur? Hizmetkar mıdır? Eğer devlet patronsa odacısı bile vatandaş patron gibi davranır, hizmetkarsa her kademedeki memur vatandaşın emrinde ve hizmetinde olur. 1950 öncesinin halktan kopuk, oligarşik, seçkin, dayatıcı devlet yapısı nedeniyle oluşan bu anlayış sonucunda memur, muhatabı olan

insanlara karşı sorumlu olacağı yerde, kendini işe alan merkezi idareye karşı sorumluluk duymuştur. İşçi ve memur sağlanan güvence ile ömür boyu halkın sırtında keneye dönüşmüştür. Çalışmadığı için görevine son verilen memur ve kamu işçisi yoktur. Sözleşmeli olmayan memurun sorumluluğu da bulunmamaktadır. Bu durumda çalışandan randıman nasıl alınır?

Tarihimize baktığımızda, Osmanlı İmparatorluğu'nda başkentin yalnız ulusal siyasetle, savunmayla, dış politika ve askerlikle meşgul olduğunu görmekteyiz. Hizmetler İmparatorluğun her noktasında yerel inisiyatifle gerçekleştirilmiş, sorunlar mahallinde ve vakıf imkanlarıyla çözülmüştür. Mahalli ihtiyaçlar belirlenerek hazırlanan 6 aylık bütçelerle ne kadar memurun istihdam edileceği, hangi hizmetlerin yapılacağı, karşılığında ne kadar vergi alınacağı belirlenmiştir. Yani mahallinden alıp mahalline veren bir yapı mevcuttur.

Amerikan tarih felsefecisi Stanford'a göre: Tanzimat bu yapıyla birlikte halkın teşebbüs kabiliyetini ve inisiyatifini de yok ederek onun yerine bürokrasiyi

ikame etmiştir. Her şey bürokrasiye, devlete, başkente, havale edilmiştir. 18. asrda halkın sorumluluğa, yönetime katılması, yerel meclisler hadisesi, Batı'da olduğu gibi bizde de aynı zamanda başlamış ancak büyük oranda kağıt üzerinde kalmış, Batı'daki gibi bir gelişme sağlanamamıştır. Asker-sivil, bürokrat-politikacı ittifakı, tekeldi yaklaşımı ile topluma hükmeden tek alternatif olmuştur. Bu dönemde Batı'da ticaret burjuvazisi sanayi burjuvazisine dönüşmüş, oluşan müteşebbis sınıfın önündeki engelleri devlet kaldırmıştı. Kalkınma ve gelişme devletin değil bu yeni sınıfın inisiyatif ve kabiliyetiyle olmuştur. Aynı dönemde bizde tam aksi olmuş, her şey, ama her şey, devlete ihale ve havale edilmiştir. Devlet taşarın olmuş, halk işveren konumunu hep muhafaza etmiştir.

1921 Anayasası

1913 yılında çıkarılan İl Özel İdareleri kanunu önemli bir hadisedir. Bugün merkezi idarenin üstlendiği bütün görevler bu kanunla il meclisine verilmiştir. Kurtuluş Savaşının halkçı anlayışı Kuvay-ı Milliye ruhu, 1921 Anayasası'na da yansımıştır. Bu anayasa, yerel yönetimlere en fazla ağırlık veren ikinci sivil anayasamızdır. 21 Anayasası, illerde şuralar, şuraların seçtiği idare heyeti ve bir başkan, bucaklarda bucak meclisi ve meclislerin seçtiği bucak müdürü şeklinde halkın yönetime katıldığı demokratik bir modeli öngörmektedir. İller ve bucaklar tüzel kişiliğe ve tam özerkliğe sahip yerel işlerden sorumlu, tüm eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yardım işlerini yürütecektir. Vali ise ancak devletin genel görevlerinden sorumlu, yerel görevlerle ilgili bir çatışma olması halinde müdahale eden konumdadır. Gerçi bu konu eleştirilmiş Bolu milletvekili Tunah Hilmi Bey "bir postta iki şeyh, bir tahta iki padişah"ın oturamayacağını ileri sürmüştür. Ancak ne yazık ki 1921 Anayasası savaş koşulları dolayısıyla uygulanamamış, onun yerine uzaktan yakından benzerliği olmayan 1924 anayasası geçirilmiştir. Ama

buna rağmen 1924 anayasasından sonra da yerel meclisler, İl Özel İdareleri ile devam etmiş 1930-40'lı yıllarda eğitim ve sağlık dahil yerel nitelikli hizmetlerin tamamı il özel idareleri tarafından yürütülmüştür. Bu yıllarda İl Özel İdareleri devlet gelirlerinin %20'sini (bugün %1,7) kullanmış ve bu durum 1980'li yıllara kadar devam etmiştir. 1950 öncesi tüm yerel hizmetler halk katılımıyla gerçekleşmiş, ciddi ölçülerde toplum kalkınması örnekleri sergilenmiştir. Ancak bazı yanlış ve aşırı uygulamalar dönemin tümünden reddedilmesi ve siyaseten istismar edilmesine sebep olmuş, iktidar arayışlarında malzeme olarak kullanılmıştır.

1921 Anayasası komisyonda tartışılırken ileri sürülen görüşlere bugünkü parlamentoda rastlamak mümkün değildir. Getirilen yerinden yönetim sistemini Encümen-i Mahsus Raportörü İsmail Suphi (Soysallı) Bey şöyle savunmaktaydı: "Ancak efendiler ... memurin idaresinden çektiğimiz fenalıklar yüzünden encümen memurin şekli idare hazırlasına resmen ilanı harp etmiş, memurin şebekesini kırmağa ahdetmiştir. .. Eğer iyi ekmişse iyi biçecektir. İyi intihab etmiş ise işlerini iyi memur görecektir. Eğer halk iyi intihab edememişse bazılarımızın zannettiğimiz gibi, halkımızda henüz bu bu seviyeye hasıl olmamışsa, halkımız bunu tecrübe sahasında öğrenecektir. Bunun başka çaresi yoktur. Ne vakit başlamış olsak geç başlamış olacağız. Hemen başlamalıyız. Vakti gelmiştir. ... Ameli tecrübeler her dersin fevkinde bir kıymeti haizdir. Encümeniniz, velayetlerin meclisleri tarafından bir heyeti icraiye intihap edilmesini ve o heyeti icraiyenin reisi tarafından bilfiil valilik vazifesinin ifa edilmesini münasip görmüştür... Fakat halkı yetiştirmek için, ameli mektebi terbiyeden başka bir çare yoktur... Efendiler bu milletin kendisini idare etmesi vakti pekala gelmiştir ve kendisini idare edecektir. Eğer kendisini idare edemeyecekse, zaten biz idare edemiyoruz..." Karesi milletvekili Vehbi Bey ise: "Nasıl ki bir adam kendi evine kendi karışabilir, kendi idare ederse, bu

Tanzimat halkın teşebbüs kabiliyetini ve inisiyatifini yok ederek onun yerine bürokrasiyi ikame etmiştir. Her şey bürokrasiye, devlete, başkente, havale edilmiştir.

köylüler de kendi köyünü kendi idare eder. Bir kaza da kendi işini kendi görür, mahalli mesailde bir vilayet kendi işini kendi görür. Katiyen halk ve millet teşkilatı yok." "Hükümeti merkeziyenin bununla alakadar bir mercii; Bitlis Vilayetinde ahaliyi kırbaça öldüren Jandarma neferinin ceraiminden haberdar olamaz... hiç olmazsa bunlar vilayetlerin Mecalisi umumiyesinin nezaret ve murakabesi altında bulunmalı ve bunlar tarafından huahaze azil ve nasip edilmeli... Yoksa biz ömrümüz oldukça dayaktan, kırbaçtan kurtulamıyacağız." demektedirler. (Prof.Dr.Ergun Özbudun 1921 Anayasası-Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu)

Bugün gelişmiş ülkelerde 1913 yılında çıkarılan Özel İdareler Kanunu ve 1921 anayasasında yer alan il meclisleri ve belediye meclisleri bulunmaktadır.

Bu ülkelerde yetkiler, kaynaklar, sorumluluklar yerel meclislerde toplanmıştır. Örneğin Belçika'da belediye meclisi ve belediye encümeni, mini meclis ve hükümet olarak ek vergi salmakta, merkezi idare bu ek vergileri toplayarak bu idarelere transfer etmektedir. Yani kaynak yaratmak konusunda yerel meclisler yetkilidir. Böyle olmadığı zaman bizdeki gibi, yerel idareler devletin gönderdiği parayı büyük ölçüde personel masraflarına harcayan, kağıt üzerindeki kurumlara dönüşürler. Maalesef, yerel yönetimlere yetki vermenin düşünüldüğü ve bu konudaki fikirlerin yüksek sesle dile getirildiği rahmetli Özal döneminde, tamamen mahalli nitelikteki hizmetleri yerine getiren Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü katma bütçeli bir daireye dönüştürülmüştür. Köy hizmetlerinin il sisteminin dışına çıkarılmasıyla mahalli idare fikri katledilmiştir.

Bu arayışlarla günümüze gelindi-

ğinde görülüyor ki sistem merkezde tıkanmıştır. Para, kaynak, zaman yutan; personel ve makine israf eden, bürokrasi hastalığına dönüşen, öncelikleri tesbit ve tayin edemeyen bir yapı ortaya çıkmıştır. Sistemin dışına itilen halk beşerçi, banneci olmuş, Yönetimi hep yük kabul etmiş ve güvenmemiştir.

Yeni yapılanmada engellemeler şu düşünceden kaynaklanmaktadır: Acaba halk devletle bu denli bütünleşirse, entegre olursa, resmi devlet felsefesinden geriye dönüş mü olur? Bu, sistemin halktan korkması halka güvenmemesidir. Sistem halktan korkuyorsa kimin korktuğunu araştırmak gerekir. Korkan sadece bir avuç insan ise o zaman bu işte bir sakatlık var demektir. Ayrıca modern yaşam olarak köprülerin altından çok sular akmıştır.

Belediyecilik bizde taşradaki bir devlet dairesi gibi düşünülmüştür. Belediyelere yetki ve kaynak devrini sistem içine sindirememiştir. Otoriter yapı belediyelere sempati ile bakmamıştır.

Profesyonel Yönetici

1980'li yıllara kadar belediyelerin bir kısım birim amirlerini ilgili bakanlıklar atamıştır. Ülkede parlamenter sistem varken belediyelerde başkanlık sistemi uygulanmıştır. Belediye başkanı 1950'li yıllara kadar belediye meclisince seçilirken bundan vazgeçilmiş, doğrudan halkın seçimine dönülmüştür.

Halkımızda, karar organı kolektif katılım ve yönetim geleneği oluşmamıştır. "Kurtar bizi baba" geleneği daha da gelişmiş, şehirlerimiz, kurtarıcılığa soyunan seçilmiş padişahlara emanet edilmiştir.

Halbuki gelişen dünyada seçilmiş yöneticiden çok, atanmış profesyonel yönetici vardır. Bu ülkelerde seçilmiş başkanlar genelde sembolik görevler ve protokol ile meşgul olurlar.

Şirketlerde genel kurullar yönetim kurulunu seçer, genel müdürü seçmez. Niçin seçmez? Çünkü genel müdürün profesyonel olması gerekir. Bu da seçimi le olmaz. Yönetim kurulunun ataması ile

Acaba halk devletle bu denli bütünleşirse, entegre olursa, resmi devlet felsefesinden geriye dönüş mü olur? Bu, sistemin halktan korkması, halka güvenmemesidir.

olur. İllerin, beldelerin yönetimi, şirketlerden daha mı az karmaşıktır ve daha mı az ihtisas ister?

Çözüm, zamanında doğru başlayan ve tarihimizde uygulamalarını gördüğümüz anlayışı yeniden yakalamaktır. Halkın potansiyel gücünü harekete geçirmeden, onu sorumlu ve yetkili kılmadan, yönetime katmadan bir sistem ne kadar ayakta durabiliyorsa ve ne kadar gelişme sağlayabiliyorsa, o kadar gelişme sağlanabilmektedir. Eğer merkeziyetçi yapı netice verseydi, dünyanın en güçlü merkezî yapıları, sosyalist-komünist sistemler iflas etmezdi. Demek ki halksız devlet ve sistemle ilerleme mümkün değildir. Türkiye'de bu dönüşüme engel olan rantlara, kararlara, kaynaklara hükmeden elit oligarşik yapıdır. Bu yapı siyaset ve idarede görev alanlar ile seçkin aydınlardan oluşmaktadır. Bunlar koalisyon şeklinde ülkenin kaderinde söz sahibidirler ve halkla yetkilerini paylaşmak istememektedirler.

Kamu Sarayları

Ülkemizin en büyük savurganlığı ve kaynak israfı kamu binası enflasyonudur. Komünist sistemleri bile geri bırakacak, ihtiyaç dışı ve fazlası görkemli binalar bütün kentlerde boy boy dizilmektedir.

Erzincan'da yakın zamanda biten ve bitmek üzere olan Kültür Sarayı, Belediye, Vilayet ve Emniyet sarayları, ilçelerde hükümet konakları, hastaneler ve Halk Eğitim olarak on kalem binanın toplam inşaat alanı 100.000 metrekaredir. 1994 yılı fiyatları ile toplam maliyet yarım trilyon liradır. Bu hesapta irili ufaklı yapıma devam eden yüzlerce bina yoktur. Ayrıca 90 bin nüfuslu şehirde 500 yataklı tek bir hastane ihtiyaca cevap verebilecekken, toplam 1100 yataklı 4 adet hastanenin yapımına deprem sonrasında başlanılmıştır.

Söz konusu binalar için kaynak bulan devlet, Erzincan ovasını sulayacak ve taşkından koruyacak Tercan barajını 22 yılda bitirebilmiştir. Halen yapımı devam eden Erzincan Barajı bitirildiğinde

300 bin ton olan pancar üretimi ikiye katlanacaktır. Eğer bu baraj 22 yıl sürcekse Erzincanlıya Allah kolaylık versin.

200 fabrikanın kurulabileceği 3500 dönümlük organize sanayi bölgesi kaynak yetersizliğinden hala bitirilmemiştir.

Halk İstiyor mu?

Halka gelince, beleşçi, vermeden alan yapıdan memnundur. Yetkiye ortak olmak sorumluluk getireceği için bugünkü tatlı hayal dünyasından uyanmak istememektedir. Bugüne kadar tüm liderler hep vermekten ve cennetten bahsetmiştir. Halk bu cennet tablolarının sarhoşluğundan kurtulmayı istememektedir. Popülizm tuzağına yakalananlar verdiği kadar alacağı sistemi arzu etmemektedir. Muhtemel bir iktidar "aldığım kadar vereceğim" derse oy alması mümkün değildir. Başladığı yerde kalır. Gelsin desteksiz, boş hayal ve vaatler, martavallar. Aklımızı başımıza toplamazsak, gerekli sermaye ve bilgi birikimini sağlayamazsak, enflasyon canavarı ile daha çok uzun yıllar mücadele eder, dayatan merkezi sistemin egemenliğinden kurtulamayız.

Politikacı-Bürokrat Çatışması

İdari sistemin politize olmasından kaynaklanan bir başka sorun da politikacı-bürokrat çatışmasıdır.

Selçuk Yalçındağ'a göre politikacı-bürokrat arasında üç tür davranış vardır: Kavga ederler, bürokrat makamını kaybeder. Uzlaşırlar, koalisyon kurarlar, bu durumda partizan memur davranışı bürokrat itibarını kaybeder. Bürokrat bu sefer üçüncü davranışı seçer: Ne kavga, ne uzlaşma, görme, karışma, bulaşma, idare-i maslahat, gün say, bunlar da geçer, bugün git yarın gel yaklaşımı. Bu yapıdan ürün, hizmet çıkar mı? Sistemin çürümesi böyle başlamaktadır.

Politikacı bürokrasi üzerindeki etkinliğini atamayla hissettirmektedir. Taşradaki politikacı egosunu tatmin etmek, çevresine hava atmak ve etkinliğini göstermek için sandıktan çıkmış edasıyla

Halkın potansiyel gücünü harekete geçirmeden, onu yönetime katmadan bir sistem ne kadar ayakta durabiliyorsa ve ne kadar gelişme sağlayabiliyorsa, o kadar gelişme sağlanabilmektedir.

ki sandıktan çıkmamıştır- bürokratlara ve devlet kurumlarına baskı yapmayı kendine görev ve marifet saymaktadır. Mevcut kanunlara baktığımızda hiçbir atamada bakan hariç politikacının etkisi yoktur. Ama fiilen yerel politikacılar dün olduğu gibi bugün de atama ve görevden almada istifa tehditleri dahil her türlü yöntemi kullanarak etkili olmaya çalışmaktadırlar. 26 yıllık yönetici olarak diyorum ki, bu iş doğruysa kanunu çıkaralım, diyelim ki atamalar, görevden almalar yerel politikacı ve yöre milletvekilleri tarafından yapılır. Yani fiili durumu hukukileştirelim. Böyle şey olmaz deniyorsa o zaman fiili durumu ortadan kaldıralım. Asıl çözüm merkezi idarenin ulusal nitelikli görev ve hizmetler hariç tüm kaynak ve yetkilerinin yerel idarelere devredilmesiyle mümkündür. Çünkü yerel politikacı kendisini ortada görmektedir. Bir odacı bile tayin edemiyorum demektedir. Diğer yandan zaten bölgenin sorunlarıyla ilgilenmek çözüm ve projeler üretmek gibi alışkanlığı da yoktur. Sadece bu konudaki taleplerini birer liste yapıp merkeze iletmektedir. Önerilen yeni yapılanmada yerel politikacı karar organı haline gelecek, yetkisi ve sorumluluğu olan bir kişi olacaktır. İcraatlarından dolayı yerel halka karşı sorumlu hale gelecek, şahsi işlerin takipçiliğinden kurtulacaktır. Bürokrat ise 1950 öncesi ceberrut devlet anlayışından sıyrılarak yerel meclislere proje sunan ve yerel meclislerin kararından sonra projeleri hayata geçiren teknisyen konumuna gelecektir. Demokratik katılımcı yapıda bürokrat da politikacı da yerini bulacak çekişme ve anarşi son bulacaktır.

Yasama organı bugün yasamayı bırakmış yürütme fonksiyonunu gaspetmiştir. Haftada üç gün, günde iki saat bu nedenle düzenlenmiştir. Dünyada hiç bir ülkede on iki ay çalışma yoktur. Fransa'da dört ay, Amerika'da eyalet meclisleri üç ay çalışır.

Yerel yönetim reformu yapıldığı zaman sorunlar başkente yansımayaçağı için, yasama organı asli görevine dönecek, anayasal anarşi son bulacaktır.

Teknisyen konumuna gelecek bakanlıkların sayısı 7 veya 8 adet olacak; bakanlar siyasi kişilerden seçilmeyecek. 100-500 kişilik müşavir kadrolarla çalışacaktır. Taşrada bakan karşılama-uğurlama ilkeliliği son bulacaktır.

Bakanlıkların yerel nitelikteki tüm yetkileri, kaynak ve teşkilatıyla beraber yerel yönetimlere devredilmelidir. Bakanlıkların taşrada teşkilatı olmamalıdır. Taşradaki eğitim, sağlık, köy hizmetleri, karayolları, DSİ, turizm, kültür ve tüm daire müdürlükleri yerel meclislerin (ilçe meclisi, il meclisi ve belediye meclislerinin) servis ve birimleri haline getirilmelidir. Yerel meclislerin devletin topladığı vergilere ek vergi koyma yetkisi olmalıdır. Bu suretle mahalli hizmetlerin tamamı mahallinde planlanacak, programlanacak ve mahallinde gerçekleştirilecektir. Halk elini taşın altına sokacak, bugün toplumda mevcut olan "bana ne, beni ne ilgilendirir veya devlet yapsın" anlayışı ve hastalığı son bulacaktır.

Öneriler

Bu beklentilerin gerçekleşebilmesi için yerel düzeyde topluma hizmet götüren kamu yönetim sistemimizin "Güçlü ve Demokratik Yerel Yönetim" ilkesini esas alacak şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Etkili verimli, üretken yapının temel ilkeleri şunlar olmalıdır:

1- Yerel yönetimler ülkesi ve milletle bölünmez olan Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmezliğini zedeleyecek eylemlerde bulunmamalıdır.

2-Kamu hizmetleri yerel yönetimler (YY) ve merkezi yönetim (MY) tarafından yürütülmelidir. Merkezi yönetimin ana işlevi genel güvenlik, ulusal savunma, yargı, ulusal ölçekli altyapı hizmetleri ve dış politika; yerel yönetimin işlevi ise yerel kamu hizmetlerini yürütmek olmalıdır.

3- Yerel Kamu Hizmetleri: iller ve ilçelerde; yeniden kurulacak yerel yönetim birimleri, kentlerde; belediyeler ve birkaç büyük il merkezi ile sınırlı

Önerilen yeni yapılanmada yerel politikacı karar organı haline gelecek, bürokrat ise ceberrut devlet anlayışından sıyrılarak teknisyen konumuna gelecektir.

büyük şehir belediyeleri, köylerde; belediye benzeri köy yönetimleri eliyle yürütülmelidir.

Her kademedeki yerel idare, plan, program ve bütçe yapma yetkisine sahip olmalıdır.

4- Yerel yönetimlerin görevi belirlenirken bir sınırlandırılmaya gidilmemeli, esneklik esas olmak, her birim becerebildiğini, kaynakların el verdiği oranda yapabilmelidir. Kendi örgütlerini, ihtiyaçlarına uygun olarak, kurma yetkisine sahip olmalıdır.

Personel; sayısı ve ücretleri yerel idarece serbestce belirlenecek şekilde, sözleşmeli olarak çalıştırılmalıdır.

5- Yerel idareler bütçelerinin %50'sini yapabilecek şekilde yeterli gelir imkanlarına kavuşturulmalıdır.

Yerel idarelerin bütçelerinin %50 miktarı kendi meclislerince belirlenecek yerel vergilerden oluşmalıdır (Gerice yöreler hariç)

6- Taşrada nihai kademe il yerel idaresi olacağı için, bölge teşkilatları yerine, bölge ölçeğinde veya ulusal ölçekte, yerel idarelerin yapamayacakları büyük projeler veya çok teknik yatırımlar için bu projelere münhasır ve gerçekleştirildikten sonra kaldırılmak üzere, merkezi idareye bağlı birimler oluşturulabilir.

Birkaç ili ilgilendiren, ortak bölgesel planlar, projeler, yatırımlar, koordinasyon, işbirliği ve bazı yerel hizmetlerin müşterek görülmesi için, havza veya bölge ölçeğinde, birlik, şirket, ortaklık kurma, duruma ve şartlara göre danışma toplantıları ve sürekli çalışacak komisyonlar teşkil etmek mümkün olmalıdır.

7- Yerel yönetimlerin geliştirilmesi, güçlendirilmesi, personelin yetiştirilmesi ve eğitilmesi, araştırma, geliştirme çabaları bilgi ve deney alışverişi için yerel yönetim birimleri arasında bölge ve ulusal ölçekte birlikler kurulmalıdır.

8- Hiç bir kamu hizmetinin yapımı için birden fazla sorumlu yönetim bulunmamalı, her kamu hizmeti yapılabileceği en alt yönetim düzeyinde yapılmalıdır.

9- İl ve ilçe yerel yönetimlerinin yürütme organlarının yerel topluluk tarafından seçilmesi temel ilkedir. Ancak bir geçiş dönemi için vali ve kaymakamlar, il ve ilçe yerel yönetimlerinin yürütme organı işlevini, yerel meclislerin güvenoyunu sağlamak şartıyla üstlenebilirler. Belediye başkanları, belediye meclislerince seçilmeli, profesyonel yönetici il, ilçe ve belde yönetimi için asıl olmalıdır.

10- Yerel yönetim çalışmalarının kamu yararı doğrultusunda gerçekleşmesine yardımcı olmak üzere hemşhilerin bilgi edinme haklarına dayalı saydamlık ilkesine geçerlilik sağlanmalı; seçilmişleri geri çekme, yerel meclisleri referanduma zorlama, meclislerin özel toplantılarında soru sorma, meclis komisyonlarına katılma, yerel yönetim kararlarına iptal davası açma gibi katılım yetki ve olanaklar tanınmalıdır.

11- Merkezi yönetim yerel yönetim üzerinde yalnızca hukuka uygunluk denetimi yapmalıdır.

12- Merkezi yönetim tüm yetkilerini kullandığı halde yeterli kaynak yaratamayan yerel yönetimlere objektif bir mali denge sistemi aracılığı ile yardım etmelidir. Fon, bütçe ödeneği ve bunun gibi kaynaklardan yerel yönetimlere yardım adı altında yapılan kaynak aktarımı kaldırılmalı, tüm yardımlar yukarıda anılan sistem içerisinde yapılmalıdır.

13- İl ve ilçe sayısı 1/3 oranında azaltılmalı, belediyelerle ilgili alan reformu yapılmalıdır.

14- Yerel yönetimlerin harcamalarını yerel yönetimlerin sayıştayları denetlemelidir.

15- Yerel hizmetlere konu olan, halkın şikayetlerini iletebileceği Ornbudsman kurumu, her yerel yönetim çevresinde kurulmalıdır.

(*) Erzurum Valisi Sayın Recep Yazıcıoğlu'nun 20 Ocak 1995 tarihinde Trabzon Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi'nde AKV - Trabzon Kültürevi İşbirliğiyle düzenlenen seminerde yaptığı konuşmanın kendisi tarafından hazırlanmış metnidir.

Merkezi yönetimin ana işlevi genel güvenlik, ulusal savunma, yargı, ulusal ölçekli altapı hizmetleri ve dış politika; yerel yönetimin işlevi ise yerel kamu hizmetlerini yürütmek olmalıdır.

Kur'an ışığında şirk (III)

M. Nuri Kaynar

8- Şirk, elleriyle yazdıkları kitabı bu Allah katındandır diye insanlara sunmaktır: "Yazıklar olsun kitabı elleriyle yazıp, sonra da az bir menfaat temin etmek için, bu Allah katındandır" diyenlere onların yazdığından dolayı vay haline onları! Kazandıklarından ötürü vay haline onları!" (Bakara 79)

Ö- Şirk, Allah'tan başkasının da öldürüp diriltileceğine inanmaktır: "O'nu bırakıp hiçbir şey yaratmayan kendileri yaratılan ve kendilerine dahi ne zarar ne de fayda veremeyen; öldüremeyen, yaşatamayan (ölülere diriltilip kabirden) çıkaramayan bir takım ilahlar edindiler." (Furkan 3)

9- Şirk, Allah'a iftira ederek kendisine vahiy gelmediği halde "Bana vahiy geldi" demektir: "Allah'a karşı yalan uyduran, ya da kendisine bir şey vahyedilmemiş iken "Bana da vahyolundu" diyenden ve "Ben de Allah'ın indirdiği gibi indireceğim!" diyenden daha zalim kim olabilir? O zalimler ölüm dalgaları içinde, melekler de ellerini uzatmış: "Haydi canlarımızı çıkarın (Kurtarın), Allah'a gerçek olmayanı söylemenizden ve O'nun ayetlerine karşı büyüklük taslamanızdan ötürü, bugün alçaklık azabıyla cezalandırılacaksınız!" (derken) onların halini bir görsen!" (En'am 93)

10- Şirk, Allah'a cinleri ortak koşmak ve O'na oğullar kızlar uydurmaktır: "Cinleri Allah'a ortak koştular, oysa onları da o yaratmıştır. Bir de hiç bir bilgiye dayanmaksızın O'na oğullar ve kızlar yakıştırıp uydurdular. O ise nitelendirdikleri şeylerden münezzehdir!" (En'am, 100)

11- Şirk, Allah'ın gaybı Rasullerinden başkasına da açacağına inanmaktır: "Allah, gaybı bilendir. Gaybını kimseye açık tutmaz. Ancak, resulleri içinde razı olduğu kimseler hariç. Çünkü O, bunların önüne ve arkasına iz-

Şirk, Allah'a iftira ederek kendisine vahiy gelmediği halde "Bana vahiy geldi" demektir. Şirk, Allah'ın gaybı Rasullerinden başkasına da açacağına inanmaktır.

leyiciler dizer. Öyle ki, onların Rab'lerinden gelen risaleti tebliğ ettiklerini bilsin. Onların nezdinde onları kuşatmış ve her şeyi sayıp tesbit etmiştir." (Cin 26-28)

"De ki: (Mağarada kalanların) Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gaybı O'na aittir. O, ne güzel görmekte ve ne güzel işitmektedir. O'nun dışında onların bir velisi yoktur. Kendi hük-

müne hiç kimseyi ortak/şerik kılmaz. Sen Rabbinin kitabından vahyedilene oku! O'nun sözlerini değiştirecek yoktur ve O'nun dışında kesin olarak sığınılacak makam bulamazsın." (Khf:26-27)

12- Şirk, Allah'ın hükümranlıktaki ortağı olduğunu söylemek ve insanlara hükmetmeye kalkmaktır: Allah (c.c.), hükmünde kimseye hesap vermek zorunda olmayan tek hakimdir. "De ki: "Eğer biliyorsanız, her şeyin hükümranlığı elinde olan, her şeyi himaye eden ve fakat himayeye muhtaç olmayan kimdir?" "Allah'tır" diyecekler. De ki: "O halde nasıl aldanıyorsunuz?" (Mü'minin 88-89)

Şimdi şöyle bir soru akla gelebilir: İnsanlar, müslüman yönetici ve aydınlar hiçbir şeyde, kanun koyma, işleri idare etmede, düzenlemede, tüzükler oluşturmada, uyulması pratik hayatta gerekli şeyleri kanun ve maddelerle düzenleyemezler mi? Buna yetkileri veya yetkimiz yok mu?

İslam sisteminde, tek ve gerçek otorite olan Allah'a itaat edilmelidir. Bir müslüman herseyden önce Allah'ın kuludur. Diğer bütün özellikleri, bu niteliğinden sonra gelir. Bu nedenle bir fert veya toplum olarak bütün müslümanlar ilk olarak Allah'a bağlıdır, tüm diğer bağlar bu bağa boyun eğmek zorundadır. Çünkü tüm insanlar Allah'a verdikleri söze sadık kalmak zorundadırlar. Başka birisine bağlılık ve itaat ancak Allah'a itaati engel-

lemeyecekse kabul edilir. Bu asli bağılık ve ahde aykırı olan tüm öteki bağılık ve ahitler geçersizdir. (15)

Bize söylenen uymamız istenen kanun, emir, Allah'ın ayetleriyle çatışmıyorsa emre itaat edilir. Ama uymamız istenen kanun Allah'ın hoşgörmediği bir konu ise o emre, kanuna ve yetkili kimseye itaat edilmez. Çünkü o Allah'a muhalif hüküm koymuş, ilahlık taslamıştır. Hüküm ancak Allah'ın belirlediği sınırlar ve kanunlar içerisinde verilebilir. Allah'ın buyruklarına aykırı hüküm koyma yetkisine kimse sahip değildir.

Nisa Suresi 59. ayete bakılacak olursa orada: "Allah'a itaat, Resulüne ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin..." geçer.

Bu konuyla ilgili olarak Hz.Ebubekir'in şu sözü müslüman bir toplumun yöneticisinin nasıl olması gerektiği hakkında güzel bir örnektir:

"Sizin idareciniz olduğum halde, en iyiniz değilim. Güzel bir şey yaparsam bana yardım ediniz. Kötülüğe saptığım takdirde beni doğru yola yönlendiriniz. Devlet idaresinde Allah'ın emirlerine uydukça sözlerimi dinleyiniz. Allah'a ve Rasulüne muhalefet edersem, beni dinlemek zorunda değilsiniz."

Mutlak hükümler Allah'a mahsustur. Herşeye hükmeden O'dur: Geçmişte Firavunların ve günümüzde çağdaş firavunların dediği gibi "Tanrı gökyüzünü idare etsin, biz yeryüzünü idare ederiz" değil. Allah göklerin ve yerin sahibidir. "Göklerin ve yerin hükümleri O'na mahsustur. Hiçbir oğul edinmemiştir. Ve hükümlerinde hiçbir ortağı yoktur Herşeyi O yaratmış ve birdüzen içinde o takdir etmiştir." (Furkan 2)

"Müşrikler, Allah'ı bırakıp hiçbir şey yaratamayan ve fakat kendileri yaratılmış olan, kendilerine zarar da fayda da vermeye güçleri olmayan; öldürmeye ve yaşatmaya, yeniden diriltmeye güç yetiremeyen ilahlar edindiler." (Furkan 3)

"Hüküm yalnızca Allah'a aittir. Kendisinden başka hiçbir şeye kulluk etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler." (Yusuf 40)

Şirk ile İlgili Diğer Konular:

a) Şirkin Misali: "Size kendinizden bir misal verdim: (Bakın) size verdiğimiz rızıklarda; sizin ellerinizin altında bulunanlardan, sizinle eşit derecede (yönetim hakkına sahip olan) birbiriniz (in hakkına dokunmak)tan da çekindiğiniz ortaklar var mı (ki

tutup kendi mülkümüzde, saltanatımızda bize ortaklar atfediyorsunuz. Kendi kullarımızı, yaratıklarımızı bize eş koşuyorsunuz?) İşte biz, aklını kullanan bir toplum için ayetleri böyle açıklarız." (30 Rum 28)

b) Şirk Zulümdür: "Lokman, oğluna öğüt vererek demişti ki: "Yavrum, Allah'a ortak koşma, çünkü ortak koşmak, büyük bir zulümdür." (31 Lokman 13)

c) Heva ve Hevesi Putlaştırmak: "Heva ve hevesini ilah edinen ve Allah'ın ilmi olmasına rağmen sapıklıkta bıraktığı kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üstüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi ona Allah'tan sonra doğru yolu kim gösterecek, düşünmüyor musunuz?" (45 Casiye 23)

"Allah, inanıp iyi işler yapanları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar, inkar edenler ise (dünya hayatından biraz) zevklenirler, hayvanların yediği gibi yerler (sonunda) yerleri ateştir." (47 Muhammed 12),

d) Allah'a Çocuk İsnat Edenler: "Bu hususta ne kendilerinin ne de atalarının hiç bir bilgisi yoktur. Ağzlarından ne büyük söz çıkıyor. Onlar, yalandan başka bir şey söylemiyorlar." (18 Kehf 5)

"İnkâr edenler, belî bırakıp kullanımlarını kendilerine veliler yapmalarını (fayda vereceğini) mi sandılar? Biz kâfirlere cehennemî konak olarak hazırladık." (18 Kehf 102)

"Rahman çocuk edindi." dediler. Andolsun ki, "siz pek kötü bir cür'ette bulundunuz. Neredeyse o (sözün dehşetinden) gökler çatlayacak, yer yarılacak ve dağlar yıkılıp dağılacaktı! Rahman için çocuk iddia ettiklerinden ötürü. Rahman'ın çocuk edinmesi yakışmaz. Göklerde ve yerde bulunan herkes Rahman'a kul olarak gelecektir. Onlara hepsini kuşatmış ve onları saymıştır. Onların hepsi, kıyamet günü O'na tek başına gelecektir." (19 Meryem 88-95)

e) Allah'a Eş Koşmak Haramdır: "De ki: Rabbim, ancak kötülükleri, gerek açığını, gerek gizlisini; günahı ve haksız yere saldırmayı; hakkında hiçbir delil indirmedeği bir şey! Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi haram etmiştir." (7 Araf 33)

"Allah'a meseller vermeğe, (birtakım benzerler ortaya çıkararak Allah'ı onlara benzetmeğe ve O'nu koştuğunuz ortaklarla kıyaslamağa) kalkmayın! Çünkü Allah bilir, siz ise bilmezsiniz!" (16 Nahi 74)

"Allah'a ortak koşmadan, halis olarak

Uymamız istenen kanun Allah'ın hoşgörmediği bir konu ise o emre ve yetkili kimseye itaat edilmez. Çünkü o Allah'a muhalif hüküm koymuş, ilahlık taslamıştır.

Bir insan kendini yeterli görüp malı- mülkünün çokluğuyla büyüklük taslamaya, haddi aşmaya başladı mı kendini ilah konumuna koymuş, Allah'a ve kitabına, hükümlere şirk koşmuş olur.

Allah'ı birleyenler olun. Kim Allah'a ortak koşarsa o, sanki gökten düşmüş de kendisini kuş kapıyor veya rüzgar onu, uzak bir yere sürükleyip gibidir." (22 Hac 31)

Putlara Tapmak: "De ki: Allah'ı bırakıp size ne zarar ve ne de yarar vermeğe gücü yetmeyen şeylere mi kulluk ediyor sunuz? Oysa Allah bilendir (O'na kulluk etmeniz gerekmez mi?)" (5 Maide 76)

"Kim Allah ile beraber, varlığını ispat edecek hiç bir delil bulunmayan bir ilah'a kulluk eder onun hesabı, Rabbinin yanındadır (onu Allah cezalandırır) çünkü kafirler iflah olmazlar." (23 Mü'minin 117)

"Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek şeylere yalvarandan daha sapık kim olabilir? Oysa onlar, bunların yalvardıklarından habersizdirler." (45 Casiye 5)

g) Allah, Kendisine Şirk Koşmayı Affetmez: "Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan da gerçekten büyük bir günah işlemiştir." (4 Nisa 48)

"Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bundan başka herşeyi dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan da uzak bir sapıklığa düşmüştür." (4 Nisa 116)

h) Şirkten Sakınmak: "Allah ile beraber başka bir ilah'a dua etme, sonra azabedilenlerden olursun." (26 Şuara 213)

"Allah ile beraber başka bir ilah'a yalvarma. O'ndan başka ilah yoktur. O'nun yüzü (zâtı)ndan başka herşey helak olacaktır. Hüküm onundur ve ona döndürüleceksiniz." (28 Kasas 88)

"Yalnız O'na yönelin ve O'ndan korkun; namazı kılın ve (Allah'a) ortak koşanlardan olmayın." (30 Rum 31)

"Sana ve senden öncekilere şöyle vahyedildi: "Andolsun, eğer (Allah'a) ortak koşarsan amelin boşa çıkar ve ziyana uğrayanlardan olursun! " (39 Zümer 65) Ayrıca 60'dan 70'e kadar konuyla ilgilidir.

"De ki: Ben, Rabbinden bana açık deliller gelince, sizin Allah'tan başka yalvardıklarınıza kulluk etmekten menolundum ve âlemlerin Rabbi'ne teslim olmakla emrolundum." (40 Mü'min 66)

"Gece, gündüz, güneş ve ay O'nun ayetlerindendir. Ne güneşe, ne de aya secde etmeyin. Onları yaratan Allah'a secde edin. Eğer O'na kulluk ediyorsanız, (böyle yapın.)" (Fussilet 37)

"Allah ile beraber başka ilahlar uydurmayın. Ben size O'nun tarafından (gönde-

rilmiş) apaçık bir uyarıcıyım." (51 Zariyat 51)

İnsanlar Niçin Şirk Koşuyorlar:

Pekala bugün insanlar bu ayetleri okumuyor mu ki halen Allah'a şirk koşmaya devam ediyorlar. Bunun sebeplerini bir kaç maddede özetlemek gerekirse:

1- Büyüklük Taslamak: Bir insan kendini yeterli görüp malı, mülkü, ve cevaatının çokluğuyla büyüklük taslamaya, kanunlar koymaya, otoritesi bulunduğu mevkiiyle insanlara zulmetmeye, haddi aşmaya başladı mı kendini ilah konumuna koymuş olur ve koyduğu kanunları da uyulması gereken kesin hükümler olarak görür ve uyulması için insanlara baskı yaparsa Allah'a ve kitabına, hükümlerine şirk koşmuş olur.

Bunların misalleri Kur'an'da çoktur. Firavun bunların sembolleşmiş simgesidir. "O, insanlara: Ben sizin en yüce Rabbinizim demişti de Allahü Teala da O'nu Dünya ve ahiret azabına çaptırmıştı... Muhakkak ki bunda Allah'tan korkan için gerçekten bir ibret vardır." (Naziat 24-26)

Yine Firavun Musa ve iman eden diğerlerine hitabla: "Ben size izin vermeden mi O'na inandınız? (Yani, siz benim büyüklüğümü ve yüceliğimi bırakıp bana muhalif oluyor ve Musa'nın Rabbine mi yöneliyorsunuz?) Andolsun ki ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlamasına keseceğim, sonra hepinizi asacağım." (A'raf 123 - 124)

Firavun'un nasıl büyüklük tasladığı görülmektedir. Allahü Teala bir başka ayetinde de şöyle buyurmaktadır. "İnsan azgınlık etmektedir. Kendisini ihtiyaçsız görerek, şüphesiz dönüş Rabbindir." (Alak 475)

Görülüyor ki Firavun ve O'nun bugünkü temsilcileri, mal, mülk sahipleri istedikleri kadar övünüp, Allah'a rağmen azgınlıklarında devam etsinler er-geç " dönüş onadır." büyüklük taslamaları onları kurtarmıyacak...

2- Cehalet: İnsanların ve üzerine basa basa ısrarla müslüman olduğunu iddia edenlerin hergün ayetleri defalarca okudukları halde halen şirk içerisinde olmalarının bir başka sebebi cehalettir. Cahil insan araştırmaz, okumaz doğruyu bulmak, doğru bir inanca sahip olmak için gayret göstermez. Bunun doğal sonucu da kulaktan duyma birilerinin anlatılarıyla yaşantılarına yön verirler. Körükörüne itaat ederler. Atalarından, ne görmüş, nasıl görmüş, din olarak neyi öğrenmiş, din olarak ona ne

gösterilmişse onu kabul eder ve yaşantısını, itikadını ona göre oluşturur. Toplumumuzda özellikle halk arasında genel kabul görmüş bir şey vardır.

"Büyüklerimiz herşeyin iyisini bilir. Bizim ne haddimize onların söylediklerine muhalefet oluşturmak."

Kur'an körü körüne itaat: "Atalarımızdan böyle gördük" mantığını şöyle çürütüyor: "... Atalarımız önceden şirk koşmuşlardı, Biz de onlardan sonra gelen bir nesil olduk..." (Araf 173)

"Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" dense, "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuza uyarız!" derler. Peki ama ya ataları (o konuda) akledememiş (meseleyi yerli yerine oturtamamışlar) ve doğru yolu bulamamış kimseler olsalar da mı?" (Bakara 170) "Onlar bir fenalık yaptıkları zaman, babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize bunu emretti" derler. De ki: Allah fenalığı emretmez. Bilmediğiniz şeyi Allah'a karşı mı söylüyorsunuz?" (Araf 10)

"Onlara (cahillere) "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiği zaman: "Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz (onların gittiği) yola uyarız" derler. Ya şeytan onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiye? Yine mi uyacaklar?" (Lokman 21)

"Hayır; dediler ki: "Gerçek şu ki biz atalarımızı bu yol-ına-nc- din üzerinde bulduk, biz de onların izlerinde gidiyoruz." dediler. İşte böyle, senden önce de hangi memleketi uyarıcı göndermişsek mutlaka onun varlıklarını: "Biz babalarımızı bu yol üzerinde bulduk, biz de izlerine uyarız." dediler.

(Elçi de) ben size, babalarımızı, üzerinde bulduğunuz (din) den daha doğrusunu getirmiş olsam da yine babalarımızın yolunu mu tutacaksınız? dedi. Dediler ki: "Doğrusu biz seninle gönderilene kafiriz (inkar ediyoruz)" (Zuhruf 22-23-24)

Şirkten Sakınmanın Mükafatı:

"(Şirkten, günahlardan uzak durup, Allah'ın azabından) korunanlara söz verilen cennetin durumu şudur; içinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır ve onlar için orada her çeşit meyva; Rable-rinden de bağışlanma vardır. (Şimdi bu nimetler içinde yaşayanlar) ateşte ebedi kalan ve bağırsakları parça parça kesen sıcak suyun içildiği kimseler gibi olur mu?" (Muhamed 15)

"... Onlar, yalnızca dini yalnız Allah'a

has kılıp, hanifler olarak Allah'a ibadet etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Dosdoğru yol budur.

Kitap ehlinden ve müşriklerden inkar edenler, içinde ebediyyen kalacakları ateştedirler. İşte halkın en şerhileri bunlardır. İman eden ve doğruları yapanlar ise, bunlar halkın en hayırlılarıdır. Bunların, Rable-ri katındaki mükafatı içinde ebedi kalacakları altlarından ırmaklar akan Adn Cennetleridir. Allah onlardan razı olmuş. Onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Bu mükafat, Rabbinden korkan kimseler içindir." (Bey-yine 5-8)

Müşriklerin Genel Özellikleri:

1- Cahildirler, Allah'ı gereği gibi tanımazlar. (Zümer 67) 2- Delile dayanmazlar. (Yunus 36, Al-i İmran 151, Fatır 40), 3- Atalarının yolunu körü körüne taklit ederler. (Saffat 69-71, Bakara 170, Ahzab 64-68, Yusuf 40) 4- Ne yapacaklarını bilmeyen şaşkın kimselerdir. (Hac 31, Rad 33) Alimlerini ve din adamlarını Rab olarak benimserler. (Tevbe 31, 6- İlahlarının insanları çarpacağına inanırlar. (Hud 54) 7- Allah'tan başkalarına da dua ve kulluk ederler (Nisa 36, Yusuf 106) 8- Kalplerinde korku vardır. (Al-i İmran 151) 9- Tevhide çağrıldıkları zaman inkar ederler. (Mü'min 12) 10- Allah'tan başkalarına da teslim olurlar (En'am 163, Al-i İmran 64,79) 11- Allah'tan başkasının da gaybi bileceğini iddia ederler. (Kehf 26, Cin 26-28), 12- Allah'a karşı araçlar edinirler. (En'am 94) 13- Dinde kanunlar koyan ortaklar edinirler (Şura 21) 14- Açık delilleri ve hak dini yalnız başına hoş görmezler. (Tevbe 33, Rum 35, Saff 9) 15- Dinlerini parça parça ederler, taraftarları ile öğünürler. (Rum 31-32, Mü'minin 53) 16- Dini ayakta tutmayanlar, onda ihtilaf ederler. (Şura 13) 17- Şeytan onlara nüfuz eder, onlar da şeytani veli edinirler. (Nahl 100) 18- Mü'minlere şiddetli düşmanlık gösterirler (Maide 82), Onlara üzücü sözler söylerler. (Al-i İmran 186) 19- Allah'tan başkalarından gaybi yollarla fayda ve zarar beklerler. (Furkan 2-3, Yunus 106, Sebe 22) 20- Allah'a her yönüyle yönelmezler (En'am 79,161, Fussilet 6, Yunus 105) 21- Allah'ı severcesine O'na denk tuttuklarını da sever ve bağlanırlar. (Bakara 165) 22- Allah'ın ayetlerinde yüz çevirirler, ayetlere uymazlar (Kasas 87-88, Mü'min 69) 23- Ortak koşup veli edindikleri zatların Allah ile kendi aralarında aracı vesile olduğuna inanırlar. (Zümer 3-4)

Onlara "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiği zaman: "Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız" derler. Ya şeytan onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiye? Yine mi uyacaklar?" (Lokman 21)

**Müşrikler, Allah'ı gereği gibi tanımazlar, deli-
le dayanmazlar,
atalarının yolu-
nu körü körüne
taklit ederler,
alimlerini ve din
adamlarını Rab
olarak benim-
serler.**

Müşrik Mü'min ilişkisi: Rabbimiz, Kur'an'ı Kerim'inde nelerin şirk'e götüreceğini, kimlerin müşrik olduklarını bildirmiş, aynı zamanda mü'minlerin, müşriklerle olan ilişkilerinde de çeşitli uyarılarda bulunmuştur.

Bildiğiniz gibi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in kavmi ve içinde doğup büyüdüğü, peygamber olarak görevlendirildiği toplum müşrik, Allah'a şirk koştan bir toplum idi. Allah Rasulü gerek ilk dönemde tek başına ve gerekse daha sonraları tebliğini kabul eden mü'minlerle insanlara Allah'ı O'nun tek ilah olduğunu, onlara içinde bulundukları şirk'i anlattılar. Hanif dini kabul edenler olduğu gibi şirklerinde devam edip "biz atalarımızı bu yolda bulduk" diyerek körü körüne atalarını takip edip, ilahi mesajı reddedenler de oldu. Tebliği Müslümanlar bu uğurda çeşitli meşakatlere katlandılar. Müşrikler çok çok ileri giderek yahudilerin düştüğü hatanın aynısını yapmaya kalktılar. "Allah Resulünü öldürmeye teşebbüs ettiler" se de başarılı olmadılar.

İnsanın yaratılışından bu yana tevhid ve şirk'in mücadelesi kıyasıya sürmektedir. Mü'min-Müşrik tarih boyunca iki ayrı saf, iki ayrı hizip olarak bugüne kadar gelmiştir.

Mü'minler Müşriklerle olan ilişkilerinde "Rablerinin uyarılarına kulak vererek" dikkat etmelidirler. Her mü'min dininin bir davetçisi olduğu için çeşitli işlerimizde, diyaloglarımızda bilerek veya bilmiyerek şirk içinde olan arkadaş, akraba, komşu veya bir vesileyle görüştüğümüz insanlara anlatmak onları "Kur'an ile Uyar" mak, içinde bulundukları şirk'ten onları kurtarmaya çalışmaktır.

Şimdi Mü'minlerin Müşriklerle ilişkileri Nasıl Olmalıdır onu görelim:

Mü'minler: 1- Mü'minler müşrikleri Allah'ı birlemeye ve yalnızca Allah'a kuluk etmeye çağırırlar. (Al-i İmran 64; Yusuf 40) 2- Onlara öğüt verirler, şirk'in boş bir şey olduğunu anlatırlar. (Yusuf 38,39) 3- Mü'minler, müşriklerin ilahlarından korkmazlar. (En'am 80) 4- Müşrikler mü'minlere itaat etmezler. (Yunus 66, An'am 121, Bakara 135, Alak 19, Lokman 15) 5- Müşrikler, mü'minlere doğru davrandıkça mü'minler de müşriklerle doğru davranırlar (Tevbe 7) 6- Mü'minler, cehennemlik olduğu belli olan müşrik akrabalara

rı için Allah'tan mağfiret dileyemezler (Tevbe 113-115) 7- Mü'minler müşriklerle evlenmezler (Bakara 221) 8- Resul ve mü'minler, müşriklerle karşı koruyucu ve vekil değildirler. (En'am 107) 9- Mü'minler, müşriklerden yüz çevirip vahye uyarlar (En'am 106) 10 Savaşta: a) Sözleşme yapılan müşriklerle, onlar sözleşmeyi bozmadıkça aleyhlerine yol aranmaz (Tevbe 4) b) Mü'minlerle savaşan müşriklerin lideri yakalandıkları yerde öldürülür. (Tevbe 5) Tevbe edip, mü'min olurlarsa bağışlanırlar. (Tevbe 5) c) Müşrikler/mü'minlerle topluca savaşa girdiğinde, mü'minler de topluca savaşa girerler. (Tevbe 36) d) Antlaşma yaparlar daha sonra antlaşmayı bozup, Allah'ın dinine küfredelerse onlarla savaşılır (Tevbe 12)

Müşrikler: 1- Müşrikler mü'minleri şirk koşturarak çağırırlar. (Mü'min 42) 2- Müşrikler mü'minleri ilahlarının çarpması ile korkuturlar. (Hud 54) 3- Müşrikler, necis/pis oldukları için mescid-i Haram'a yaklaşılmazlar. (Tevbe 28) 4- Müşrikler, Allah'ın mescitlerini imar edemezler. (Tevbe 17) 5- Müşrikler, mü'minleri ateşe çağırırlar (2:221; 17:73-106; 9:7-12; 28:87; 60:1-9)

Sonuç

İslam, tevhid üzerine kurulmuştur. Bütün varolanı vareden bir ilah elbette ki uluhiyeti noktayı nazarında yaratıklarından bir şeyler isteyecek ve onlar için rehberlik yapan dinin kaynağını tevhid üzerine kuracaktı.

Kur'an önemine binaen odaklaştırdığı 'Tevhid-Şirk' kavramına çok geniş yer vermiştir. Konuyu çok daha geniş çerçevede ele almak mümkün ise de çıkarsamalarımızı bu kadarla özetlemeye çalıştık.

Burada önemli bir noktaya değinmek istiyoruz. Dr. Behçetî 'Kur'an'ı Anlama Metodu' isimli eserinde -Kur'an'ın metinsel ve mesaj açısından ayırtımını yaparak birincisinin değiştirilmesinin sözkonusu olmadığını, ikincisinin ise muhataba ve zamana göre değişebileceği- üzerinde duruyor.

Bu bağlamda böylesi önemli bir konuda son noktayı koymak haddimiz değildir. Tartışmasız doğrular Allah'ın insanlara -hidayet- furkan-rehber olarak gösterdiği vahiylerdir. Bize ait yorumlar tartışmaya açıktır.

(*) Mevdudi, Tefhimu'l Kur'an, cilt 1, syf 329 İnsan Y. İst. 1986.

Gümrük Birliği'nde hedef İslam

Mustafa Özel ile söyleşi

Son haftalarda gündemimizi büyük ölçüde meşgul eden Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişine ilişkin gelişmeler hususunda Yeni Şafak gazetesi yazarlarından iktisatçı Mustafa Özel'in görüşlerine başvurduk. Aşağıda kendisiyle yaptığımız söyleşiden pasajlar sunuyoruz.

Türkiye bizce İslam dünyası içinde dünya sisteminin kendi içine çekmeye çalıştığı en önemli ülkedir. Çünkü Türkiye'de müslümanlar 1) tarihi mirasları sebebiyle, 2) nüfusları sebebiyle, 3) sünni oluşları sebebiyle ciddi bir varlık gösterirlerse, Avrupa'ya coğrafi anlamda en yakın ülke olmaları sebebiyle problem teşkil edebilirlerse, bunun tüm İslam dünyasına yayılması çok daha etkili olur. Belki mesela bir İran'ın on misli olur. Onun için Türkiye'nin, Türkiye'deki müslümanların bu Avrupa Birliği projesini rahatsız edemeyecekleri bir konumda tutulmaları lazım. Mesela Gümrük Birliği vs. gibi süreçler normal şartlarda Türkiye ekonomisinin bir yıl dahi dayanamayacağı süreçlerdir. Ama böyle olmayacak. Gerçi Türkiye'ye bü-

yük imkanlar vermeyecekler. Türkiye'yi yaşamasın, ama ölmesin denebilecek bir noktada tutacaklar.

Benim umumi kanaatim, esas itibarıyla, Türkiye'nin Türkiye Cumhuriyeti olarak dahi, yani mevcut laik, seküler rejim içinde bile Avrupa Birliği'nin bir parçası haline getirilmesi hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Bunu okuduklarımdan, konuştuğum Avrupalılardan edindiğim intiba olarak aktarıyorum.

Bilemiyoruz, belki yirmi yıl sonra farklı şeyler olabilir. Ama esas olan Türkiye'nin ne ölçüde olursa olsun farklı bir yola girmemesi. Niçin? Türkiye'nin gücünün biraz fazla abartıldığı söylenebilir. Bu soru, bugün sorulması abes olan bir sorudur. Çünkü bugün dünya sistemi bir kaos içindedir, bir düzensizlik içindedir. Belli bir ağırlık merkezi yoktur. Yayılmıştır ve her tarafta yeni güç merkezleri oluşmaktadır. Bir kere en büyük güç merkezleri bile üç tane- dir. Ayrıca Çin bir güç merkezi olarak ortaya çıkıyor. Sıkıntılarını bir ölçüde hafifletip Orta Asya ve Kafkaslar üzerinde hakimiyetini kurabilirse Rusya'ya

ne bir ağırlık merkezi olacaktır.

Eğer sistem oturmuşsa küçük grupların, fertlerin, bazılarının eylemlerinin çok fazla etkisi olmayabilir. Sistem oturmuştur, çünkü, birşey söylersiniz, kimse ciddiye almaz. Birşey yaparsınız; küçük bir eylem, büyük bir eylem yaparsınız; fazla etkili olmaz. Ama sistem bizzat bir kaos içindeyse, bizzat hem jeo-kültürel açıdan, ideolojik açıdan (şimdi ne yapacağız? neyi oturacağız? gibi) hem fiili güç dağılımı açısından bir kaos içindeyse, ben şahsen düzgün konuşan bir köylünün bile sistemi tehdit edebilecek bir varlık gösterebileceği kanaatindeyim. Çok küçük bir cemaatin yapacağı ilmi bir faaliyetin, iyi örgütlenmiş bir cemaatin yapacağı bir kitap-kaset faaliyetinin, hele hele 60 milyonluk bir ülkedeki iktisadi, siyasi vs. faaliyetlerin sistemin istikametini çok değiştirebileceği kanaatindeyim. Çünkü sistemin içinde insanların yaşadığını düşünüyor ve biliyoruz. Yani sistem kendi içinde kendi insanların açık bir zihinle ve gönül ferahlığıyla kabul ettikleri bir sistem olsaydı, çok fazla etkileyemeyebileceği-

mizi düşünebilirdik. Ama böyle bir şey yok.

İnsanları manipüle etmek için olağanüstü bir güç harcıyorlar, olağanüstü masraflar yapıyorlar; gerçekleri insanlardan uzak tutmak için olağanüstü bir güç harcıyorlar. Bunlar hem masraflı şeylerdir, hem de yamalıdır. Ya da parçalanabilir şeylerdir. Tekamül eden insanlığın imkanlarından mazlum konumundaki insanlar da daha fazla faydalanabilirler. Dolayısıyla onlar kendilerine alan açtıkları müddetçe, açtıkları alan tıpkı bir taşın suya atılması gibidir. Taş sadece kendisi kadar bir yayılma göstermeyecek. Eğer beslenirse açılımı devam edecektir.

Burada önemli olan sisteme muhalefetin tek boyutlu olmadığına inanılmasıdır. Yani fertler de, topluluklar da tabiatları icabı bir tek boyutta varlık gösterebilirler. Biri ilimde, birisi iktisatta, birisi siyasette daha fazla varlık gösterebilir. Ama ne sadece iktisattaki, ne sadece siyasetteki, ne sadece ilim-kültürdeki faaliyetin, o alandaki muhalefetin sistemi etkilemeye yeteceğini düşünmemeliyiz. mümkün olduğu kadar bütün alanlardaki faaliyetleri koordine edebilecek, birbirine yaklaştıracak ve birbirinden güç alacak noktaya getirdiğimiz zaman, 60 milyonluk bir kitlenin, hatta Bosna gibi 1,5-2 milyonluk bir kitlenin sistem için muazzam derecede yıkım sayılabilecek ve insanlık içinde kurtuluş sayılabilecek bir model teşkil edebile-

ceği kanaatindeyiz. Çünkü sistemin içinde yaşayan insanlar daha yaşanabilir, daha yaşamaya değer bir hayatın nasıl aktığını görebilecekler, eğer bu mümkün olursa.

Dolayısıyla, Gümrük Birliği hususunda umumi olarak kanaatim odur ki, Türkiye'yi buna dahil etmekteki amaç Türkiyeli müslümanların başka şeylerle uğraşmamaları, başka bir tasarılarının olmaması, kendilerini başka bir mecraya yöneltmemeleridir.

Avrupa zaten tekstildeki bir kaç kota dışında Türkiye'ye karşı bir gümrük uygulamıyordu. Türkiye, satacak malı olmadığı için Avrupaya satamıyordu. Bizim bütün mallarımıza ağırlıklı olarak % 5'lik bir vergi koyuyorsa, biz onların mallarına % 35-40 vergi koyuyorduk. Şimdi onlar %5'i kaldıracaklar, biz de % 40'ı kaldıracakız. Yapılan iş budur. Dolayısıyla pratikte bizim tekstil sektörümüz dışında bize sağlayabildiği hiçbir fayda yoktur. Tekstile gelince... Türkiye'nin bütün işi gücü tekstil olsa ne farkedebilir? Gerçek sanayi ülkeleri tekstili yirmibeş sene önce terkettiler. On-onbeş yıl sonra otomotivi de terkedecekler. Yani bizim şu ana kadar yapamadığımız şeyleri bile, birer ikişer terk ediyorlar.

Bundan dolayı aklımda Gümrük Birliği'ne girersek Türkiye'nin hangi sanayisi yıkılır diye sormuyorum. Türkiye'ye birçok sanayi hiç gelmeyecek diye üzülüyorum. Gelemez çünkü. Yüksek katma değerli hiçbir şe-

yi böyle bir serbest pazar içinde yapamayız. Bu beni etkiler.

Mesela Japonlar da 1950'den '90'a kadar Avrupalıları da, Amerikalıları da pazarlarına sokmadılar. Ama içeride yüksek bir rekabet ortamı meydana getirdiler. Bu rekabet ortamı içinde Toyota'lar ortaya çıktı. Nissan'lar çıktı, JVC'ler, Sony'ler çıktı.

Biz de gümrükleri kaldırdık ama, bundan faydalananlar Koç vb. oldu. Ve rekabetçi bir konuma gelemedik. Şimdi diyoruz ki, "açalım kapıları gelsin Avrupalı, rekabetçi olacağız..." Nasıl oluruz? Bu mümkün değildir. Ancak bu Koç'u etkilemez. Koç zaten lisansördür. Bir örnek verecek olursak, Koç'un şu anda menkul kıymetler borsasında oniki tane şirketi var. Arçelik, Tofaş, Otosan vs. Bu on iki şirketin 1993 yılında ihracatları 150 milyon dolar kadardır. İthalatları 850 milyon dolardır. Yani Koç'un oniki şirketi 1993 yılında Türkiye ekonomisine 700 milyon dolar döviz kaybettirmiştir. Bu, bir çok şirkette böyledir. Sabancı'nın şirketleri istisnadır. Onun şirketleri küçük de olsa net döviz kazandırır. Ama gümrük Birliği Koç'a büyük zarar vermez. Gerçi biraz zaman kazanmak istiyor ama, sonuçta ne olacak? Koç yarın hisselerini Fiat'a satacak, Ford'a satacak; distribütör olacak. Lisansördü; dağıtıcı olacak; yine kârını elde edecek. Sonuçta Gümrük Birliği bu bakımdan pek farklı bir durum meydana getirmeyecek.

Bosna'dan Çeçenistan'a..

Cevat Özkaya

Dünyamız 1980'lerin ortasından itibaren geçen son on yıl içinde önemli altüst oluşlara sahne oldu. İnsanlık, on yıllara sığmayacak, tarihin akışını değiştiren olayları bu bahsi geçen kısacık zaman içinde yaşadı. Tarih, çok ender zamanlarda bu kadar ibret verici ve bu kadar hızlı bir biçimde yaşanmıştır. Kısaca, hatırlamak gerekirse; Sovyetlerde Presteroyka ve Glasnost hareketlerinin zaruri olarak uygulanmaya başlanmasıyla, Sovyetler'in içinde ve Sovyet hakimiyetinde bulunan Doğu Bloku ülkelerinde önemli olaylar ardı ardına sökün etti. Polonya'dan başlayarak, Doğu Almanya, Romanya, Macaristan, Bulgaristan gibi Sovyet peyki durumunda olan ülkelerin hemen hemen tümünde yönetimler çok kısa bir süre içinde ardı ardına devrildi. Berlin Duvarı yıkıldı ve iki Almanya birleşti. Nato'nun karşısında Doğu Bloku'nun askeri paketi olan Varşova Pakti çöktü, dağıldı. Ayrıca Sovyetler'in doğusunda bulunan büyük çoğunluğu Türk ve müslüman olan Sovyet Cumhuriyetleri, birlikten ayrılarak, bağımsızlıklarını ilan ettiler. Kısacası dünyanın ikinci süper gücü Sovyet Birliği gerek Sovyetlerin hakim olduğu coğraf-

yada, gerekse dünya politik arenasında bir büyük boşluk ve aynı zamanda büyük bir çekim alanı bırakarak tarih sahnesine veda etti.

Bu zorunlu veda, gerek Sovyetler'in içinde, gerekse Doğu Bloku ülkelerinde yeniden yapılanma mücadelelerini beraberinde getirdi. Sovyetlerin batısında bulunan Doğu Avrupa ülkelerinde güvenlikten ekonomiye kadar yeni bir yapılanma süreci başladı. Dağılan Sovyetler Birliği'nin mirasçısı olduğunu ilan eden Rusya bu ülkelere ilişkin hak iddiasında bulunmadı. Ancak Sovyetler Birliğini teşkil eden diğer bağımsız ve özerk cumhuriyetler üzerinde hak iddiasını bir biçimde sürdürdü. Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan gibi büyük bir çoğunluğu Türk ve müslüman olan cumhuriyetlerle Sovyetlerdeki özerk cumhuriyetlerin de katıldığı bir birlik kurma yoluna gitti. Gürcistan, Azerbaycan gibi cumhuriyetlerle, Tataristan ve Çeçenistan gibi özerk cumhuriyetler Birleşik Devletler Topluluğu adındaki bu birliğe katılmak konusunda istekli olmadılar. Fakat bu isteksizlikleri onlara pahalıya mal oldu. Gürcistan, Ab-

hazya savaşıyla, Azerbaycan Ermenistan'la olan savaşla adeta terbiye edilerek birliğe katılmak zorunda kaldılar. Tataristan baskılara dayanamıyarak birlik anlaşmasını imzaladı. Çeçenistan ise, üç yıl önce bağımsızlığını ilan ederek birliğe katılmayacağını fiilen beyan etti. Bu kısa hatırlatmadan sonra Bosna-Hersek ve Çeçenistan sorununa geçebiliriz.

Bosna: Hristiyan Denizinde Müslüman Bir Ada

Bosna-Hersek Yugoslav Federasyonu'nu oluşturan altı cumhuriyetten biridir. Yüzölçümü 51129 km², nüfusu 4.523.000, başşehri Saraybosna'dır. Nüfusun dağılımı ise %47 Müslüman, %31 Sırp, %17 Hırvat, %5 diğer şeklindedir.

Sovyetlerin çöküşü ile meydana gelen kaostan şiddetli bir şekilde etkilenen ülkelerden biri de Yugoslavya oldu. Hemen bütün Sovyet peyklerinde başlayan milliyetçilik akımları çok daha şiddetli bir biçimde Yugoslavya'da kendisini hissettirdi. Bu ülkede çereyan eden olaylar da; adeta Sovyetlerdeki olayların minyatür bir tekrarı biçiminde oldu. Önce

*Afganistanı değil, Hiroşimâ görmek isteyen
herçm bir Yeltsin...*

bir başkanlık krizi şeklinde başlayan olaylar çok kısa bir sürede Federasyonun dağılma sürecini başlattı. Öncelikle Slovenya bağımsızlığını ilan etti. Almanya'nın da gayretleri ile çok büyük bir hasar olmadan bağımsızlığını elde etti. Ardından Hırvatistan aynı yola girdi. Onun ödediği bedel Slovenya'dan biraz daha ağır oldu. Kendisini Yugoslavya'nın tabii mirasçısı kabul eden ve Yugoslav ordusunun %80'ini elinde bulunduran Sırbistan Hırvatistan'a savaş açtı. Slovenya ile kıyaslandığında binlerce ölüye mal olan bu savaşın sonunda yine Almanya'nın gayretleriyle Hırvatistan da bağımsızlığını kazandı. Aynı şekilde Makedonya, bir savaş sözkonusu olmadan bağımsızlığını elde etti. Ülkenin ortasında bulunan, büyük bir müslüman nüfusu barındıran Bosna-Hersek ise, bir referandum yaparak 1992 yılının martında bağımsızlığını ilan etti. Bu referandumda Bosnak Hırvatların ve Müslümanların tamamı bağımsızlık lehinde oy kullandılar. Ayrıca Bos-

na Hersek Birleşmiş milletlere de üyelik statüsünü kazandı.

Yugoslavya'nın kurucu liderlerinden olan ve daha sonra yönetimle ters düşen Milovan Cilas 1990'ın sonlarından itibaren Yugoslavya'da çıkacak bir iç savaşta en vahim çahşma alanının Bosna-Hersek olacağı korkusunu seslendiriyordu. Cilas bu öngörüsünde yanılmadı. Gerçekten de 1992 Nisanında Yugoslav Federal ordusunun %80'ine sahip olan Sırbistan silahlı ve ordusuz bir halka karşı amansız bir saldırıya geçti. Yapılan tahminlere göre bir hafta, azami bir ayın içinde Bosna-Hersek'in tamamına hakim olunacağı hesaplanmıştı. Ancak hesaplar tutmadı, savaşa son derece hazırlıksız yalanan Bosnaklar savaşın başlangıcında verdikleri ciddi kayıplara rağmen, tahminlerin üzerinde bir direnç göstererek bugünlere geldiler. Savaş içinde geçen bu üç yıl zarfında topraklarının bir kısmını Sırlara bırakmak zorunda kalan Bosnaklar 150.000 (Yüzellibin) kişilik bir ordu oluşturmaya başladılar.

Etnik temizlik, yani müslümanların Avrupa toprağından temizlenmesi iddiası ile başlayan bu savaş Avrupa'nın ortasında bugün de devam etmektedir. Özgür denen dünyanın bütün kuruluş, kurum ve kavramlarının bir imtihana tabi tutulduğu bir alandır bugün Bosna. Kendi kaderini tayin hakkı, sınırların değişmezliği prensibi, insan haklarının kutsallığı gibi evrensel olduğu söylenen prensipler artık dün olduğu kadar bugün gerçekliklerini muhafaza etmiyorlar. B.M., AGİT, NATO, Güvenlik Konseyi gibi kuruluşlar artık bir güven ifade eden kurumlar olmaktan ziyade, tereddüt ve çifte standart ifade eden kurumlar olarak algılan-

maktadır. Bu bağlamda dünyanın bugün işleyen düzeninin Batı değerlerinin Saraybosna'da görüldüğünü söyleyen batılı aydınların sayısı gidere artmaktadır. Olaya bu açıdan bakıldığında, Bosna'nın bilge devlet başkanı Alija İzzet Begoviç'in AGİT'de yaptığı veciz konuşmasındaki şu tespitlere katılmamak mümkün değil:

"Açıkçası çok kişi Bosna'da olanları hafife aldı. Başlangıçta olan bir bölgesel kriz idi. Daha sonra bir Avrupa krizi haline geldi. Ve hiç kuşkusuz şimdi bir dünya krizidir. Sonuç şu olacak: Ribarsız bir BM, mahvolmuş bir NATO, Soğuk savaştan sonraki ilk krize karşı koymayı becerememiş Avrupalılar. Avrupa ile ABD, Batı ile Rusya ve Batı ile İslam Dünyası arasındaki ilişkilerin asla aynı olmayacağı, farklı, çok daha kötü bir dünya meydana gelecek. Bosna'dan utanç verici bir çekilmeyle muazzam bir ayıp ve aşağılanmaya düşecek olan Batı dünyası yüzyıl böyle kapatacaktır diyenlerle aynı düşüncedeyim."

Sovyet Hapishanesinin Dikbaş Çorukları: Çeçenler

"Psikolojik olarak asla boyun eğmemiş bir halk vardı. Bir tanesi iki tanesi değil, bütün bir halk. Bunlar Çeçenlerdi." "Gulag Takımadaları" adlı eserinde Çeçenlerden böyle bahsediyor Rus yazar Aleksander Soljenitsin.

Gerçekten de tarihin ispatladığı bu dikbaşlılık Sovyetler'in dağılma sürecine girdiği dönemde de kendisini gösterdi. Ve Birleşik Devletler Topluluğuna kalmayı reddeden tek halk Çeçenler oldu. Bu, nüfus itibarı ile oldukça küçük olan halk, tarihi tecrübesi ile böyle bir başkaldırının sonucunun ne olacağını da biliyordu.

Tarihte Bir Gezinti

1850'li yıllarda Kafkasya'da uzunca zamandır süren savaşın en yoğun günleri yaşanıyordu. Ahulgeh Kalesinde Rus ordusu tarafından muhasaraya alınmış olan Kafkas Kartalı Şeyh Şamil'in ordusu yaman bir mücadele ve kahramanlık örneği veriyordu. Ancak, uzun süren savaştan her iki ordu da bitkin düşmüştü. Nihayet Çar ordusunun komutanı Şamil'e, oğlu Cemaladdin'i rehin vermesi şartıyla muhasarayı kaldıracağı teklifini iletmisti. Şamil'in naibleri bu teklife şiddetle karşı koydular. Böyle bir şey yapmaktansa ölmeyi yeğlediklerini ifade ettiler. Ancak Şamil farklı düşünüyor ve teklife sıcak bakıyordu. Yaptığı muhasebe sonunda teklifi kabul etmeyi uygun gördü ve Rus komutanına haber gönderdi. Şamil'in naibleri, Kafkas dağlarının bu gürurlu insanları olaydan olağanüstü bir üzüntü duyuyorlardı. Nihayet o meş'um an gelip çatmıştı. Şamil, oğlu Cemaladdin'i karşısına almış ve durumu ona izah etmişti. Oğlunu kucaklayarak Rus subaylarına teslim etti. Şamil'in naibleri korkunç bir yenilmişlik ve aşağılanmışlık psikolojisi içinde gözyaşlarını içlerine akıtırlarken, Şamil iri, heybetli gövdesiyle kibleye dönerek şöyle dua etmişti "Ey Peygamber Musa'yı Firavun saraylarında büyüten Allah'ım, Çar'ın saraylarında benim oğluma sahip çık." Firavun saraylarında büyüyen Hz.Musa ile günü arasında bağlanı kurabilen bu islami bilinç, o mağlubiyet ve aşağılanmışlık duygusunu birden ortadan kaldırmıştı. İşte bugün Çeçenistan'da verilen mücadele, böyle asil ve verimli bir kaynaktan bes-

Ve... Rus tank ve askerinin işini bitirmiş neşeli bir mücahid...

leniyor.

Soljenitsin'in dediği gibi baş eğmeyen bu insanlar, özgürlük tutkularının bedellerini fazlasıyla ödeyerek bugüne kadar gelmişlerdir. 1859'da Şamil'in teslim olmasından sonra korkunç acılara maruz kaldılar. 1917 Bolşevik devriminden sonra nisbeten rahat geçirdikleri birkaç yılın akabinde Çar zulmüne rahmet okutacak komünist zulmüyle karşı karşıya kaldılar. Nihayet yüzyıllardır farklı biçimlerde de olsa devam eden bu bağımsızlık savaşı, İkinci Dünya savaşı sırasında 1944 yılının başlarında toplu bir kalkışmaya dönüştü. Çeçenlerin bu isyanı bastırıldı ve yaklaşık 780.000 Çeçen Sibirya'ya sürüldü. 1944'den 1957'ye kadar geçen bu sürgün döneminde tahmini olarak 400.000 Çeçen hayatını kaybetti. Diğerleri ise, 1957 yılında büyük bir inatla yurtlarına dönmeye başladılar. Evlerine Rusların, Ermenilerin yerleşmiş olduklarını gördüler. Ancak, yılmadan ve belirli bir strateji takibederek, aynı şehirlerin etrafında evlerini kurmaya başladılar. Hi-

yerarsık bir toplum yapısına sahip oldukları için Sovyetler içinde kolaylıkla teşkilatlandılar. Okuma yazma oranlarını artırdılar, ticaret yapmaya başladılar. Ve nihayet gayet bilinçli bir biçimde nüfuslarını artırdılar. 1957'de 400.000 olan Çeçen nüfusu 1994'de 1.200.000'e çıktı.

Bağımsızlık Mücadelesi ve Dudayev

Rusya federasyonu kendi patronajında B.D.T.'yi oluşturmaya başladığında bu birliğin gönüllü bir birliktelik olduğunu vurguluyorlardı. Çeçenler bu birliğe katılmayacaklarını ifade ettiler. Çeçen ihtiyarlar şurası bağımsızlık kararı verdi ve ardından kendilerine Dudayev'in liderlik yapabileceği konusunda ittifak ettiler. O sırada, Dudayev Estonya'daki Rus birliklerine komuta ettiği dönemde halka ateş açtırmadığı için emekliye sevk edilmiş olarak Estonya'da oturuyordu. İhtiyarlar şurasının görevlendirdiği bir komisyon Estonya'ya giderek, Dudayev'e şura tarafından Çeçen

bağımsızlık hareketinin lideri seçildiğini bildirdiler. Dudayev kararı kabul etti. Ve Çeçenistan'a geldi. Uluslararası gözlemcilerin gözetiminde yapılan bir seçimden sonra, halkın büyük çoğunluğunun desteğini alarak Cumhurbaşkanı seçildi.

Dudayev hemen bağımsızlığın gereklerini yerine getirmeye başladı. Ruslar, kritik bölge olarak değerlendirdikleri için Çeçenistan'a ciddi bir Rus askeri ve silah yığınağı vardı. Dudayev öncelikle bu Rus asker ve resmi yetkililerini silahsız olarak Çeçenistan dışına çıkardı. Daha önce Ruslar tarafından işletilen petrolere el koydu ve bu petroleri Ruslara ihraç etti. Ayrıca Dudayev Kafkasya'nın bir ve bütün olarak kurtulabileceğine ilişkin fikirleri ile diğer Kafkas halklarını ciddi bir biçimde etkiliyordu. Bu andan itibaren Rusya ile Çeçenistan arasında alttan alta süren bir savaş fiilen başladı. Ruslar öncelikle Çeçenleri bölmek için Çeçen muhalefetini desteklemeye başladılar. Bu arada eski parlamento başkanı Çeçen asıllı Ruslan Hasbulatov'u Çeçenistan'a gönderdiler. Çeçenistan'ın içinde Dudayev'in eski savunma bakanı Ruslan Labazonav da iç muhalefetin başını çekiyordu. Bu muhalifler, Ruslar'ın desteğinde Dudayev yönetimine karşı askeri bir hareket başlattılar. Dudayev yönetimi Grozni'ye dönük bu askeri saldırıları her seferinde püskürttü. Rus destekli muhalefet çok ciddi kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldı. Bu yoldan bir sonuç alamayan Rusya Çeçenistan'a Rus ordusunu göndermekten başka bir çözüm üretilmedi. Böylece 12 Aralık'ta Rus ordusu Çeçen topraklarına girdi. Yapılan hesaplara göre çok az bir kayıpla ve çok kısa bir süre içinde Çeçenistan'a hakim olmayı umuyorlardı Ruslar. Ancak savaşın baş-

langıcından itibaren bir ay geçmiş olmasına karşın, Çeçen direnişinin sembolü olan başkanlık sarayı henüz Ruslar'ın eline geçmiş değil. Karşılıklı olarak ölü sayısında farklı rakamlar verilmesine rağmen binlerce Çeçen sivilin öldüğü kesin. Bunun yanında sadece Mozdok üsünden 1000 civarında tabutun Rusya'ya gönderildiği 800' ünün de gönderilmek üzere beklediği ba-

ğımsız kaynakların verdiği haberlerden anlaşılmaktadır. Nihayetinde Ruslar Çeçen bağımsızlığının sembolü olan başkanlık sarayını düşürseler de Çeçen savaşı bitmiş olmayacaktır. Belki de çok başka bir biçimde ikinci Kafkasya savaşını ateşleyecek kıvılcımlar Çeçen dağlarından Kafkasya'ya saçılacaktır. Umulur ki, bu savaş Kafkas halklarının hayrına olsun.

Burma üsülü etnik temizlik

Burma'nın, Rojinya Müslümanlarını Arakan Batı eyaletinden etnik temizlemeye tabi tutma politikası, çok sayıda müslümanın geçtiğimiz aylarda Bangladeş sınırına sürülmesiyle yine gündemi ısıtıyor. Bunun yanında sadece Mozdok üsünden 1000 civarında tabutun Rusya'ya gönderildiği 800' ünün de gönderilmek üzere beklediği ba-

Üç yüz Rojinya Müslümanı, ellerinde kendilerine ait eşyalarla ve az bir miktar para ile birlikte, Burma askerleri tarafından atalarına ait olan Kawolong'dan Bangladeş sınırının yakınındaki Mongdow'a tahliye ediliyor. Bu son tahliye ile birlikte 1994 yılı içinde, Rojinya Müslümanlarının 1300 yıldır yaşamakta oldukları dar, dağlık Bengal Körfezi'nin sahili boyunca uzayıp giden Arakan'dan sınır dışı edilen insanların sayısı beşbine ulaştı.

Burma'nın tahmini iki milyonluk Rojinya nüfusunun, çeyrek milyonundan fazlası, 1970'lerde askeri cuntta yönetiminin Burma'yı dört milyon müslümandan temizlemeyi amaçladığı zamanlarda sınır dışı edildiği bilinmektedir. Rojinya müslümanlarının yaşadığı bölgelere Budistler yerleştirilmiştir. Camiler tapınaklara ve dükkanlara çevrilmiştir. Bir Rojinya Müslümanı eğer Burma'ya geri dönmeyi tasarlıyorsa bunu tamamen kendi sorumluluğunda yapar; çünkü geri dönmelerin bir çoğu Burma'nın sınır güvenliği muhafızları NASAKA tarafından vurulmaktadır.

Burma Hükümeti'nin mülteciler için Birleşik Devletler Yüksek Komiserliği tarafından da takip edilen

kişinin kendi memleketine jade programı, Rojinya mülteci temsilcileri tarafından tamamen bir gözyağına gösterisi olarak tanımlanmaktadır. Bir temsilcinin de belirttiği gibi Burma askeri cuntası, eğer müslümanları geri kabul ettiğinden daha hızlı sınır dışı etmeye devam ederse uygulanan programın pek hükmü kalmayacaktır.

Rojinya temsilcilerini üzen en önemli nokta ise, içinde bulundukları kötü durumdan dolayı uluslararası bir ilginin oluşmamasıdır. Rojinya Dayanışma Örgütü'nün sözcüsünün de ifade ettiği gibi uluslararası medya, Milli Demokrasi Derneği'nin beş yıldır göz hapsinde olan lideri Aung Song Suu Kyi ile bile daha çok ilgilenmektedir. Etkili ve güçlü bir diplomatik temsilin yokluğu ile birlikte Rojinya basını, İslam Dünyası tarafından da bir öncelik ifade etmemektedir. Dayanışma Örgütü'nden görevliler Bangladeş Başkanı Khuledi Ziya'yı geçen ayki İslam Konferans Örgütü zirvesinde, kendi halkını rahatsız eden krize gerekli önemi vermemekle eleştirdiler.

Rojinya Dayanışma Örgütü'nün sözcüsü, İslam Dünyasının yıllardır süregelen bir krizden haberdar olmasının kendi hataları olmadığını ve ayrıca direnme güçlerinin zayıfladığını, çünkü İslam Konferansı Örgütü'nün yapması gerekeni yapmadığını belirtti.

Impact'ten çev. Barış Altınbaş

Alıntı ve değiniler..

Haz. İlhan Gündoğdu-Savaş Yaylı

Barbi bebek ve ..

Barbileri bilirsiniz. Yaklaşık 30 santim boyundaki bir plastik bebek, yüzündeki yapay gülümsemeyle yeryüzünün dört bir yanında nice küçük kızın çocukluğunu paylaşmıştır. Dünyaya dağılmış 10 milyonlarca Barbi, yüz milyonlarca giysisiyle kimbilir kaç milyon genç kızın ergenliğinde iz bırakmıştır.

Alvin Toffler, 1970'lerde yazdığı "Şok" adlı kitabında Barbi bebeklerle ilgili şok edici bir gelişmeye dikkat çekti. Bebekleri üreten firma o yıllarda eskisine göre daha ince gerçek kirpikli bir model piyasaya sürmüştü. Yeni Barbi insana daha çok benziyor, beli de bükülüp, dönebiliyordu. Şirket, yeni bebeği pazarlarken, küçük kızlara bir çağrı yaptı ve eski bebeklerini getirenlere, yeni bebeklerini oldukça düşük fiyattan verileceğini duyurdu. Bu çağrı üzerine Batı'da milyonlarca küçük kız, eski Barbi'sini kapıp oyun cağılara koştı ve sevgili bebeğini yenisiyle değiştirdi.

Oysa onların anneleri hatta anneanneleri, çocuklukları boyunca tek bir bebeğe sıkı sıkı sarılıp yatmışlar ve parçalanıncaya kadar da ondan ayrılmamışlardı.

Toffler, yeni kuşaktaki bu davranış değişikliğini "dramatik bir gelişme" olarak niteliyor ve günümüzün tüketim toplumunda insanların nesnelerle olan ilişkilerinin giderek artan bir geçicilik kazandığına dikkat çekiyor.

Bu "kullan-at" toplumu olma-ya zorlandığımızdan beridir kültürel bir deformasyon yaşıyoruz. Bayramlarda hediye edilen kenar

işlemeli, kar rengi mendiller, kağıt peçetelere yenik düştü düşeli, nesnelerle kalıcı ilişkiler kurmakta zorlanıyoruz. Bugün artık defilelerde kağıttan gelinlikler sergileniyor. En özel günlerimizin hatıraları, buruşturulup, atılabilir birer nesneye dönüştürülüyor. Çeyiz sandıklarındaki naftalin kokusu, yerini, ağır bir sentetik tadına terk ediyor.

Bilinçaltımızı temizliyor, belleğimizi yitiriyoruz.

Son seçimde en çok oy alan partiler henüz çocuk denecek yaşta. Birileri eski partilerimizi yenileriyle değiştirirken, hiç ses çıkarmadık çünkü... Artık hiçbir partiye aidiyet hissiyle bağlı değiliz. Her seçimde parti değiştirmekten çekinmiyoruz. Kamuoyu yoklamaları halen "kararsızlar"ın en büyük seçmen kitlesini oluşturduğunu gösteriyor. "Yüzer -gezer" oylar patlama yapıyor. Tıpkı gelip geçici ilişkiler, kanal-

dan kanala zıplayan izleyiciler, skorlara göre takım değiştiren taraftarlar gibi.. Bu günlerde sadece promosyon kampanyasına bakarak gazetesini değiştiren onbinlerce insan var. Verilen kuponun cömertliğine göre şu ya da bu gazete-ye tercih ediyorlar. Her sabah gözünü aynı gazeteyle ve sevdiği yazarlardan gelen mektuplarla açan okur tipi can çekiyor.

Hangimizin doğduğu ev hala ayakta? Kaçımız doğup büyüdüğümüz kentin hoyratça yıkılıp dökülmesinden tedirgin oluyoruz? Dahası nasıl olup da sırdaş olduğumuz bir kentin ortak anılarını bir kalemde silip, bir kağıt havlu gibi buruşturup atarak, yeni kentler peşine düşüveriyoruz?

Sadece bir kültürü değil, bir ortak geçmişi de kullanıp atmakta bir an tereddüt göstermiyoruz. Paylaşılan acılar, yaşanan sevinçler, anılarla yüklü evler, buralar, anında kutulara doldurulup, uzak

Fransa'yı da Şeriat'ten Diyanet Korumayacak!

Resmî makamların 4 ile 5 milyon arasında söyledikleri, gerçekte ise 10 ile 12 milyon civarında oldukları tahmin edilen Fransız müslümanlarını zaptı rapt altına almak için Fransız Hükümeti bir tür Fransa İslam Diyanet İşleri Başkanlığı kurdu ve başına da Paris Camii rektörü Delil Ebubekir'i getirdi. Fransa'nın Hristiyan Katoliklik mezhebinden sonra ikinci büyük dini olan İslam, yeni alınan kararla hem resmîleşmiş hem de belli bir teşkilata kavuşmuş oldu.

Fransız haftalık L'epoint dergisinin verdiği habere göre, yetkililer bu kararı "şeriat" akımının güçlenmesi karşısında mecburen almak zorunda kaldılar.

Dergide şöyle denildi: "İçişleri Bakanı Charles Pasqua bundan böyle Din İşlerinden Sorumlu Bakan Vazifesini de yürütmüş olacak. Cezayirli şeriatçının Fransa'da estirdikleri ağır tehdit karşısında harekete geçen Pasqua, Fransa Müslümanlarına bir 'Cumhuriyet' statüsü kazandırmaya karar verdi. Bu teşebbüse yanlış olarak 'Fransız tipi İslam' adı da veriliyor." *Vakit 20 Ocak 1995*

Avrupa Basını: Köktendincilik Önlendi

Türkiye'nin Avrupa Gümrük Birliği'ne girişinin kesinleşmesi Avrupa basınında geniş biçimde yer aldı. Gazeteler, Yunan engelini bertaraf edilmesi ve Türkiye'nin AB'nin yanına çekilmesiyle köktendinci tehlikenin önlendiğini ve birliğin güney kanadının güvence altına alındığını yazdılar.

Financial Times: AB Dışişleri bakanlarının Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi konusunda görüşbirliği sağlamalarında en büyük etken Rusya, İran ve Irak'a karşı NATO'nun güney kanadını koruyan Türkiye'deki siyasi ve ekonomik istikrarsızlık oldu. Almanya, Belçika ve İspanya'nın sessiz kaldığı Fransız formülüne karşılık İngiltere ve diğer üyeler "Kıbrıs'ta taraflar arasında anlaşma olmadan AB ile üyelik görüşmelerine başlanması konusunda ihtiyatlı olmak gerektiğini savundular.

Liberation: 60 milyon nüfusuyla, birliğe üye olan diğer ülkelerin iş tahmin kabartan Türkiye'nin köktendinciliğin kucağına düşmesi önlendi. Yunanlıların Türkiye konusunda her teklifi veto etmesi Almanya'yı rahatsız etmeye başlandı. Almanya Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel, Bakanlar Konseyi toplantısında, Yunanistan'ın vetodan vazgeçmesi karşılığında tekstil alanında Atina'ya taviz verilmesini önerdi.

Hürriyet, 8 Şubat 1995

kentlerin kimliksiz adreslerine taşınabiliyor. Kitlese bir hafıza kaybı, modern çağın en yaygın hastalığı haline geliyor.

Can Dündar, Yeni Yüzyıl, 19.2.1995

Cevheri: "Türkiye Laiklikten Hiç Zarar Görmemiştir"

Devlet Bakanı Necmettin Cevheri, laikliğin din ve inanç özgürlüğüne aykırı bu ilke olmadığını belirterek, "Türkiye bugüne kadar laiklikten hiçbir zarar görmemiştir" dedi. Türk Kadınlar Birliği üyeleri, Devlet Bakanı Cevheri'yi makamında ziyaret ederek, anayasa'nın 24. maddesinin değiştirilmemesi için destek istediler. Kabulde konuşan Devlet Bakanı Cevheri, Türkiye'de devletin din ve inanç özgürlüğüne engel olmadığını, aksine katkıda bulunduğunu kaydederek, "24. madde konusunda sizden farklı düşünmüyorum" diye konuştu.

Akşam 21 Ocak 1995

Türkes: Irkçılığa lanet olsun

MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş, dünyanın tarih boyunca ırkçılıktan çok çektiğini ifade ederek, "Dünya, bugün ırkçılık yüzünden kan ağlıyor. İşte Yugoslavya örneği gözümüzün önünde. Irkçılığa lanet olsun" dedi.

Türkiye'de de etnik ırkçılık senaryolarının uygulamaya konulmaya çalışıldığını dile getiren Türkeş, PKK terörünün etnik ırkçılığa dayandığını belirterek, Türkiye'deki terörün arkasında Patrikhane ve Yunanistan'ın bulunduğu öne sürdü.

Zaman 22 Ocak 1995

Emekli Generallere Göre 'Askeri Darbeler Ala'nın Vasiyeti'

Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde konuşan emekli generaller, Türkiye'de yapılan darbeleri, Atatürk'ün vasiyeti üzerine gerçekleştirdiklerini söylediler.

Amiral ve generaller, darbe

konusundaki eleştirilere sert tepki göstererek, "İnsaf ve vicdan sahibi hiçbir insanın, hiçbir Türk vatandaşının darbeleri eleştirmemesi" gerektiğini söylediler.

Vakit, 26 Ocak 1995

Güneydoğu'da Her İle Cezaevi

Şırnak'a fabrika yerine cezaevi yapılması ile ilgili tartışmalar sürerken, yoğun göçlerle nüfusun arttığı, işsizliğin had safhaya ulaştığı Diyarbakır'a üçüncü bir E tipi cezaevinin yapılması kararlaştırıldı. Toplam bin tutuklu ve hükümlüyü alabilecek olan Siirt ve Midyat cezaevlerinin ise bu yıl içinde hizmete sokulacağı bildirildi.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Öztörün, sanık sayısında artış nedeniyle yeni cezaevlerine gereksinim duyduklarını belirterek, "9 binin üzerinde siyasi tutuklu ve hükümlü var. Halen Diyarbakır DGM'de 3 bine yakın sanık yargılanıyor. Tutuklu ve hükümlüləri koyacak yer bulamıyoruz" dedi.

Cumhuriyet, 1 Şubat 1995

Prof. Saylan'a Göre Şamanizm Çağdaşlıkmuş

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Güngören Şubesi'nin açılışında konuşan Dernek Başkanı Tükan Saylan, savaş çıkırtkanlığı yaptı. Atatürk devrimlerine karşı "karşı devrim" tehlikesi olduğunu savunan Saylan, "Bu devrimi gerçekleştirmeye adım adım yaklaşan şeriatçileri durduralım, onlara karşı fert fert direnelim" dedi.

Müslüman kadının giydiği giysileri de "tiyatrodaki kostümlere" benzeten Saylan, Türk kadınının Avrupalı olduğunu iddia etti. Osmanlı toplumunu sürüye

benzeten Saylan, "Ne mutlu bize ki Orta Asya'dan atalarımızın getirdiği Şamanizm'in izleri hala üzerimizde" şeklinde konuştu.

Vakit, 7 Şubat 1995

Nesin: Evren'in Akli Dengesi Bozuk

Yazar Aziz Nesin, 12 Eylül hukuku ve 1982 Anayasası'nın mimarı 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in akli dengesinin bozuk olduğunu ileri sürdü. Nesin, 12 Eylül döneminde egemen olan Milli Güvenlik Konseyi yönetimi için "bir deli ve 4 arkadaşı bir kuyuya taş attılar: Şimdi bunu parlamento bile çıkaramıyor" dedi.

Birleşik Sosyalist Parti (BSP) tarafından düzenlenen "12 Eylül hukuku Anayasası Tartışmaları" paneli, Ankara Sanat Tiyatrosu'nda gerçekleştirildi. Panelin açılış konuşmasını yapan yazar Aziz Nesin, peygamberin "Her devlet, layık olduğu yönetime kavuşur" hadisini anımsatarak "Biz fazlasına bile layıkız. 12 Eylül mimarı ve akli dengesi bozuk olan bir adama, yüzde 92.5 oy vermişiz. Ben aptal deyince kızmaya ne hakları vardı bana?" diye konuştu.

Cumhuriyet, 12 Şubat 1995

Mafyanın Yasası Bozuldu

Yeraltı dünyasının kendine özgü yasaları, Uğur Kılıç'ın vurulması olayında yıkıldı. Bu kesimin kendi içinde uyguladığı yasalara göre:

Kadına silah çekilmez.

Kız çocuk öldürülmez.

Cenazelerde saygılı olunur. Silah kullanılmaz.

Cenazelerde el sıkışılır, başsağlığı dilenir.

Cenazeye mutiaka çiçek gönderilir.

Hürriyet 22 Ocak 1995

Gorbaçov: "Müslümanlar için Terörist Demek Büyük Fitnedir"

Geçtiğimiz günlerde Birleşik Arap Emirliklerini ziyaret eden Gorbaçov, "el-Müslimün" gazetesine verdiği özel demecinde şunları söyledi: "Batılı basın ve yayın organlarında Müslümanların terörist olduğu yönündeki yayınlar yanlış. Bu konuda Batılı siyasilerin görüşlerine de katılmıyorum. Müslümanları terörist kabul etmek dünya barışına ve milletlerarası yardımlaşmaya darbe vurmaktır."

İslam'ın insanlık tarihine çok zengin bir kültür mirası bıraktığını kaydeden Gorbaçov şöyle devam etti:

"İslam, asırlardan beri insanlığa kültür ve medeniyeti taşımıştır. İslam'ın öğretileri, insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı öngörür. Bunun aksini düşünmek tarihi gerçekleri görmemek ve bilimsel gerçeklerden uzak olmak demektir. Bu tür yanlış eğilimler, dünya barışı için de tehlike arzeder."

Milli Gazete, 7 Şubat 1995

Taçoý, Kendini Dine Adadı

Her yıl Kurban Bayramlarında büyük bir deri savaşı veren Türk Hava Kurumu Başkanı Atilla Taçoý, bugünlerde kendini dine adadı. Taçoý, son zamanlarda kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen iftar programlarına katılmaya son derece özen gösteriyor.

B.Vakit, 18 Şubat 1995

'Atatürkçülük, Artık İslam'a Fren Olmıyor'

CIA eski Danışmanı ve Amerikan Rand Firması Ortadoğu ve Türkiye Uzmanı Paul Henze: 'Atatürkçülük, artık İslam'a Fren Olmı-

Jordi'ye Ne Yazayım?

Geçenlerde CNN televizyonunda izlediğim bir talk-show tüylerini diken diken etmeye yetti.

Özel bir niyetle izlemediğim için ekranda konuşan iki adam başlangıçta fazla ilgimi çekmedi.

Sadece programcının karşısında oturan ve soruları cevaplayan orta yaşlı adamın, Amerikan Merkezi Haberalma Teskilatı CIA'da önemli görevler yapmış olduğunu duydum.

Programcı bir ara "Eskiden Sovyetler Birliği'nde bir çok ajanınız vardı." dedi. "Rusya'yla dost olduk ve siz ajanları çektiniz. Peki bu ajanlar şimdi nerede?"

Sonra gülererek ekledi: "Siz ajanları bir yere yığarsanız orası kanşacak demektir. Söyleyin bakalım, hangi ülke kanşacak?"

Yetkili hiç duraksamadan "Türkiye!" dedi.

Önce yanlış duyuyorum sandım. Ama adam kesin ve net söylüyordu: Türkiye!

Programcı da şaşırmıştı.

"Türkiye'de nereden çıktı?" der gibi mırıldandı.

Yetkili: "evet Türkiye" dedi. "Önümüzdeki dönemde dünyanın en çok kanşacak ülkesi Türkiye'dir. Siz bunun henüz farkında değilsiniz ama şu anda Türkiye, gizli servislerin ajandasında 1 numaraya yerleşmiştir."

Sonra Güneydoğu'yu Ege'yi anlattı ve "Zaten dünya ajanları da o bölgede toplandı" dedi.

Zülfü Livanelli, Milliyet, 5 Şubat 1995

En Büyük Güven Ordusu

Silahlı Kuvvetler yüzde 83 ile birinci, parti ve politikacılar yüzde 17 ile sonuncu sırada

Remark Araştırma Şirketi'nce yapılan araştırmaya göre, Türk halkının yarısı mahkemelere, gazetelere ve hastanelere, dörtte üçü ise siyasi parti ve siyasetçilere güvenmiyor.

Eğitim düzeyi yükseldikçe kurumlara duyulan güven azalıyor. Kadınlar erkeklere kıyasla bu kurumlara daha fazla güven duyuyor. Daha çok seyredilen özel TV'lere TRT'den daha az güven besleniyor.

Türkler Kime Güveniyor %

Türk Silahlı Kuvvetleri	83
PTT	72
Polis/Emniyet Teşkilatı	70
Okullar	66
Noterler	65
TRT	61
Türk Hava Yolları	60
Anayasa Mahkemesi	56
Özel Radyolar	54
Özel Televizyonlar	51
Mahkemeler	46
Gazeteler	45
Hastaneler	44
Belediyeler	42
Emekli Sandığı /SSK	41
Devlet Daireleri	37
Sendikalar	36
Vergi Daireleri	37
Gümrük Teşkilatı	32
Meclis	25
Siyasi Partiler/siyasetçiler	17

Y.Yüzyıl, 20 Şubat 1995

yor

ABD dış politikasına önemli ölçüde yön veren Rand Firması'nın Ortadoğu ve Türkiye Uzmanı Paul Henze tarafından hazırlanan raporda, "Atatürkçülük belli bir dönem için İslami güçlerin frenlenmesi amacıyla hizmet edebildi. Ancak İslami hareketin güçlendiği bir dönemde, "Kahrölsun Şeriat" çılgınları atan Atatürkçülerin fonksiyonsuz kalması kaçınılmazdır" denildi.

Vakit, 20 Şubat 1995

İğrenç Teklif

Örtüsüzlüğe Karşı Burs İmkânı: Yaşadın başladığı ilk günlerde iş başında olan okul yönetiminin kamuoyunun yoğun baskısına dayanamayarak iş başına getirilen Demir Tiryaki'nin örtüde öğrencilere, "Başınızı açın, size burs ayarlayayım" diyerek rüşvet teklif ettiği anlaşıldı. Okul müdürü Demir Tiryaki'nin örtüde öğrencilerle önceki hafta yaptığı görüşmede, "Para için mi örtünüyorsunuz? Bakın size şimdiden bir kaç burs imkanı tanıyalım. Hiç problem yaşamadan yolumuza devam edelim" talebinde bulunduğu ortaya çıktı.

Vakit, 22 Şubat 1995

Türkes: "En Önemli Felaket, Bölücü Terör ve Fundamentalizmdir"

MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkes, bölücü terör ve fundamentalizmin Türkiye'nin önündeki iki önemli felakett olduğunu belirterek, çözümü hukukun üstünlüğü ve çok partili demokratik sistemde gördüklerini bildirdi. MHP İstanbul İl Teşkilatı'na Balımanlı Casino Grand'da düzen-

lenen iftar yemeğinde konuşan Türkes, bölücü terör ve fundamentalizmin Türkiye'nin önündeki iki önemli felaket olduğunu kaydederek, Türk milletinin bunları tesirsiz hale getireceğini ifade etti.

Cündüz, 26 Şubat 1995

Arafat da Çiller Gibi: Ben Gidersem Şeriatçılar Gelir

Yaser Arafat'ın İsrail tarafından gerekli düzenlemeler yapılmaz ve meşru istekleri yerine getirilmezse, meydanı İslamcılara bırakacağı ve Tunus'a gidip yerleşeceği bildirildi. FKÖ liderine yakın bir yetkili "Arafat Gazze'yi terkedip Tunus'a dönmeyi ciddi ciddi düşünüyor" dedi.

Vakit, 28 Şubat 1995

Prof. Türkan Saylan: "Laikliğin Bedelini Ödemeye Hazırsınız"

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Genel Başkanı Prof. Türkan Saylan Türkiye'de son zamanlarda laiklik konusunda kafa karıştırdığını belirterek "2. Cumhuriyetçiler ve şeriatçılar, laikliği bilinçli olarak sapırtıyorlar" dedi.

Prof. Saylan şeriatın bireylerin dünyasal ve dinsel yaşamını düzenlediğine dikkat çekti. Müslüman ülkeler arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin tek laik ülke olduğunu ifade eden Saylan laikliğin rejimin temelinde var olduğunu, şeriat yanlılarının bunu yıma-ya çalıştıklarını ifade ederek, "Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy ve Onat Kutlar'lar bunun için öldürüldü. Ancak bizler, laikliğin bedelini ödemeye hazırız" dedi.

Yeni Şafak, 24 Ocak 1995

Etkinlikler, seminerler, paneller...

"Kurtuluş İslam'da" Gecesi Büyük İlgi Gördü

Pınar Yayınları'nın 18 Ocak 1995 tarihinde Üsküdar Altunizade Kültür Merkezi'nde gerçekleştirdiği "Kurtuluş İslam'da" adlı gece yoğun ilgi gördü.

Program Zarf Macit'in okuduğu Kur'an-ı Kerim tilaveti ve Sinan Ağırman'ın sunduğu mealle başladı. Kur'an-ı Kerim'in me-

Cemaat nedir?

Kur'an'dan beslenmelidir, her sahada sürekli eğitim verilmelidir, akide birliğine sahip olunmalıdır, mücadele belli bir metoda dayanmalıdır, mücadele topyekun olmalıdır, organik ve teşkilatlı bir mücadele yürütülmelidir.

Cemaat, kuru kalabalıklara dayanmamalı, nitelik asıl olmalıdır, düzenli toplantılar yapılmalı, organizasyonlar gerçekleştirilme-

Kemalettin'e, bestesi de Melih'e ait "Unutmadık" adlı ezgi seslendirildi.

Daha sonra marş ekibi sahnede yerini aldı.

Gecenin ana konuşmasını yapmak üzere kürsüye gelen Prof. Dr. Burhanettin Can, Kur'an'da Zulüm kavramını işleyen bir konuşma yaptı. İfadelerini Kur'an'la temellendiren Can, konuyu özet olarak şu başlıklar altında sundu:

Zulüm kavramı: Zulmün anlamı, cahiliye anlayışında zulüm kavramı, etkileştiği diğer kavramlar.

Zulmün sınıflandırılması: İnsan ile Allah arasındaki ilişkide, nesiller arası ilişkide, insanlar arası ilişkide zulüm ve insanın kendi kendine zulmetmesi.

Zalimlerin bazı temel özellikleri. Ülke ve medeniyetlerin yıkılışında zulüm faktörü.

Zulme karşı mücadele bağlamında ise şu noktalar üzerinde durdu. Zulme karşı savaşmak müminin görevidir, zulmeden kavme tebliğ yapılmalıdır, zalimlerden başkasına kin ve düşmanlık yoktur, Allah uğrunda savaşmamak zulümdür, zalim olmayan Ehli Kitap'la en güzel tarzda mücadele etmek gerekir, zalimlerden kurtulmak için dua faktörü ihmal edilmemelidir...

Daha sonra sahneye gelen, gecenin sürpriz konuğu ve aynı zamanda en küçük davetlilerden biri olan Ömer Yıldız'dan, kendisinin çaldığı org eşliğinde marş ve ilahiler dinlendi.

Küçük Ömer'den sonra sahneye çıkan Ömer Faruk Ermiş'ten yine org eşliğinde "Bir Güneş Doğuyor" adlı marş seslendirildi. Marştan sonra H.Hüseyin Karabağ'ın sergilediği skeç davetlilere neşeli dakikalar yaşattı.

Son olarak da Pınar yayınlarının hazırladığı Türkiye Düzeni ve İslam başlıklı slayt gösterimiyle gecenin programı sona erdi.

Prof. Dr. Burhanettin Can

alini müteakiben kürsüye gelen Metin Çiğriççi, içinde yaşadığımız toplum şartlarının teşkilatlı cemaatli bir mücadeleyi zorunlu kıldığını anlatarak konuşmasında şu ana başlıkları işledi:

1- Teşkilatlı-cemaat halinde bir mücadele şarttır.

2- Cemaatleşme, Kur'an'ın imanı bir ilkesidir.

3- Gerçek bir cemaatin vasıfları bağlamında;

lidir, cemaat dirençli olmalı, ye'se düşmemelidir.

4- Diğer cemaatlerle ilişkiler nasıl olmalıdır?

5- Cemaatin karşılaşılabileceği tehlikeler nelerdir?

Metin Çiğriççi'nin konuşmasından sonra Nurullah Genç'in "Uyan Artık Yiğidim" adlı şiirini Kemalettin Kaplan okudu, Melih Yüksel de sazıyla eşlik etti.

Şiirden hemen sonra sözleri

"Protestantlık ve İslam" Söyleşisi

25 Şubat 1995 Cumartesi günü Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde "Beyin Fırtınası" etkinlikleri çerçevesinde, yönetici-tarışmacı olarak Abdurrahman Arslan, konuşmacı olarak Prof. Dr. Orhan Türkdoğan, müzakereci olarak sosyolog Ergun Yıldırm'ın katıldığı "Protestanlık ve İslam" konulu söyleşiyi sizler için izledik.

Söyleşinin yöneticisi Abdurrahman Arslan genelde Protestanlık üzerinde durduğu konuşmasına Yeniçağ'ın başlangıcı ile kapitalizm ve protestanlığın etkinliklerinin birlikte görüldüğünü belirterek başladı. Arslan, zenginlik ve gelişme paralelinde gündeme geldiğini söylediği protestanlığın, aynı zamanda ulus-devletin inşasında da büyük oranda katkısı olduğunu ifade etti. Milliyetçiliğin, özellikle Alman milliyetçiliğinin doğuşunda da yine Protestanlığın katkısı olduğuna değinen Arslan, buna delil olarak Luther'in "Yönetmek için varedilmiş bir ırkız" sözlerini getirdi. Arslan, kurulan ulus-devletin ahlak jandarmalığını yaptığını savunduğu Protestanlığın, Hristiyanlığın tarihteki 2. tecrübesi olarak da ifade edilebileceğini söyledi.

Modernitenin kendini "yeni", kendinden öncekileri "eski" olarak tanımladığına değinen Arslan, yeryüzü cenneti kurulması amacı ile, savunulan hayat biçiminin ideal olarak sunulduğunu belirtti. Ortaçağın rahimliliğini yaptığı modernitenin, Avrupa'da dinin kırılmaya uğradığı dönem olduğunu dile getiren Arslan, Antony Giddens'in bu dönem Avrupa'sında 525 ayrı mezhepten sözettiğini ilave etti.

Protestanlığın Ortaçağ insanını kurtarıp özgürleştirme çabası olarak ortaya çıktığını belirten Arslan, Luther'in "Katolik Roma

yeryüzünde görülmüş ve görülecek en büyük gaspçısıdır" sözlerini hatırlatarak, protestan önderlerin halkı mevcut düzene, gelenek ve yasalara başkaldırmaya çağırdığını anlattı.

Başlangıçta ideal olanı tercih eden Protestanlığın, sonraları mevcut gerçekliği ideale benzettiğini savunan Arslan, bunun sonucu kilise hayatının olağanüstü dünyevileştiğini, hristiyanlığı yaşama düzeyinin de gittikçe düştüğünü belirtti. Böylece Luther'in "İnsanların özgür olunca, din uğrunda mücadele edecekleri" umudunun da boşa çıktığını hatırlatan Arslan, özgürlüklerin yeni özgürlüklerin istenmesini doğurduğunu söyledi.

Otoriteye başkaldıran Protestanlığın kendine has bir otorite icat etmek zorunda kaldığını vurgulayan Arslan, artık Kilise'nin değil İncil'in otorite kabul edildiğini söyledi. Ancak, Batılı bir düşünürün "Şimdi insanlar, İncil'de neyi bulmak istiyorlarsa onu arıyorlar." sözünü hatırlatan Arslan, asıl otoritenin İncil'i yorumlayanlar olduğunu savundu.

Konuşmasının sonunda Arslan, genelde, bir din olarak Protestanlığın, modern dönemin manevi boyutu, mevcut toplumsal gerçekliğe o dinin kendisini uydurma süreci olarak tanımlanabileceğini dile getirdi.

Söyleşiye konuşmacı olarak katılan Orhan Türkdoğan konuşmasında Protestanlığın Batıda bir ekonomik sistem kurmasından hareketle, Türkiye'nin ekonomik sistemine İslam'ın etkisinin ne olabileceği sorusuna yanıt arayacağını belirtti.

Kapitalizm'den ilk bahseden Adam Smith'in bir ahlakçı olduğuna değinen Türkdoğan, onun Merkantilist sistemin insani değerleri mahvedişini gördüğünü ve buradan hareketle Kapitalizmin moral değerlere dayanması

tezini savunduğunu söyledi. Bu kapitalizmin servet kazanan, sömüren, israf eden bir kapitalizm olmadığını belirten Türkdoğan, ancak moral değerlere sahip olan toplumların ilerleme yolunda gidebileceği görüşünü dile getirdi.

1909'da Weber'in "Toplumların ilerleme paradigmasında din önemli unsurdur" görüşü ile Marksist karşıt yerini aldığını belirten Türkdoğan, Weber'in önceliği Protestanlığa verirken özellikle, sanayileşmenin zirveye ulaştığı Almanya, İngiltere ve Amerika'da sanayilerin esas unsurunun Protestanlar olmasından etkilendiğini anlattı.

Weber'in, Protestanlığın Kapitalizmin itici gücü olduğunu da ifade ettiğini belirten Türkdoğan, bunun bir meta-ekonomik yaklaşım olduğunu vurguladı. Protestanlığın, dışardan Kapitalizme pompalandığını söyleyen Türkdoğan, Weber'in "İşi kutsal olarak yönetip tasarruf sağlayan, üretim olanaklarını çoğaltan kişiyi" "zahid" olarak tanımladığını hatırlattı. Türkdoğan, Weber'in ve Smith'in menfaatperest "Homoeconomicus"u zahid kabul etmeyeceğini de ilave etti.

Kapitalizmin, ön tarihinde Merkantilizm, Oryantalizm ve Emperyalizm'e dayandığını, 18.yy. sonrası Pozitivizmin Kapitalizmi biçimlendirdiğini anlatan Türkdoğan, 20.yy ile beraber giderek sekülerize edildiğini anlattı.

Türk ekonomisini 1908 yılına göre ikiye ayıran Türkdoğan, 1908 öncesinde Osmanlı ekonomik sisteminin genelde İslam içerikli olduğunu, İttihat ve Terakki ile 1908'de ekonomide millileşmenin görüldüğünü belirtti. Bu arada 1839'da başlayan laikleşme sürecinin de devam ettiğini ilave etti Türkdoğan.

Cumhuriyet döneminde 1. ve 2. İktisat Kongrelerinde ekonomimi-

zin moral değerler yönünün olmadığını görüldüğünü anlatan Türkdogan, Weberci görüşle yaklaşıldığında meta-ekonominin Türkiye'de bulunmadığını dile getirdi. Weber'in "Ekonomi kılıfı, Protestanlık kılıfıdır" sözüne dayanarak Türk ekonomisinin köklerinin nerede olduğunu soran Türkdogan, manevi yönden yoksun bir ekonomiye sahip olduğumuzu yineledi. Türkdogan bunun nedenini de, 1839'da başlayıp günümüze dek süren laikleşme ve sekülerizasyon ile moral yapının dışlanması olarak açıkladı.

Tüsiad'ın bugünlerde "İşadammın Ahlak Anlayışı" ile ilgili kitap çevirdiğini, Müsiad diye bir kuruluşun oluştuğunu ve İslam ekonomisi ile Türk ekonomisine yaklaşımlarda bulunduğunu anlatan Türkdogan, bunların Türk ekonomisinin birtakım altyapı işaretleri olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı.

1969'da "Siz kimsiniz?" diye sorulan İzmir Sümerbank işçilerinin hepsinin "Müslümanız" dediğini hatırlatan Türkdogan, yine PIAR'ın Türkiye Cumhuriyetlerinde yaptığı araştırmada da kendini din ile (İslam) tanımlama oranının %98'de olduğunu söyledi. Türkiye'nin küçük yerleşim birimlerinde görülen yardımlaşma ve cemaat ruhunun İslam kaynaklı olduğunu belirten Türkdogan, kendisini de önce "Müslüman" sonra "Türk" olarak tanımladı.

Konuşmasının sonunda hedefinin Türk ekonomisine İslam iş ahlakını sokma yollarını bulmak olduğunu açıklayan Türkdogan, bunun artık zaruret halini aldığını, seküler gidişin felaketinin bugün ödenmekte olduğunu anlattı. Ekonomik krizin seküler ekonomi olduğunu yineleyen Türkdogan, IMF ile belini düzelden tek ülke olmadığını da ilave etti.

İslam dininin ekonomi-politi-

Güngören Şubemiz Açıldı

Araştırma ve Kültür Vakfı'nın Kağıthane ve Üsküdar şubelerinden sonra Güngören şubesi de açılmış bulunuyor.

25 Ocak tarihinde resmen faaliyete başlayan AKV Güngören Şubesinin açılışına kalabalık bir davetli topluluğu katıldı. Değişik kültür ve meslek guruplarından insanların oluşturduğu davetliler topluluğu arasında işçilerin ağırlıkta olduğu dikkati çekiyordu.

Açılış konuşmasında yönetim kurulu başkanı Prof. Dr. Şefik Dursun vakfın şimdiye kadar yapmış olduğu faaliyetleri özetledi. "Ülkemizde ve İslam dünyasında meydana gelen olumsuzluklara karşı bir ve beraberce karşı koyabileceğimizi, va-

kıların da bu tür faaliyetler için uygun alanlar olduğunu" belirten konuşmasından sonra kürsüye gelen vakfın kurucularından Prof. Dr. Burhanettin Can zulüm boyutlarına varan yaşadığımız şartların değiştirilmesi konusunda mücadele yollarını gösterdi. Olaylara duyarsız davrananlara; 'Ak Oküz', 'Kara Oküz' ve 'Sarı oküz' darbtı meseli ile güzel bir cevap verdi. Ak oküz ile Kara Oküzü kurdun yemesine ses çıkarmayan Sarı Oküzün sıra kendisine gelince verdiği cevap çok anlamlı idi. "Ben Ak Oküz yendiği zaman ölmüşüm de farkında değil miyim!"

AKV Güngören şubesinin bundan sonraki faaliyetlerinde başarılar diliyoruz.

ğinin güçlü olduğunu, bundan yararlanılması gerektiğini savunan Türkdogan, amacın 1839'dan sonra yaşanan çağı atlayıp, o devirle bugün arasında lehim yapmak olduğunu söyleyerek sözlerini noktaladı.

Söyleşiye müzakereci olarak katılan Ergün Yıldırım, kısa konuşmasına Protestanlığı, Kapitalizm'in dinsel söylemi veya modern söylemin dine yansımaları şeklinde tanımlayarak başladı. Ekonomik paradigmadaki kullanılacak dini terimler arandığını, Protestanlığın fonksiyonunun da bu olduğunu belirten Yıldırım, Protestanlığın dünyevi bir cennet oluşumuna tanrısal bir destek olduğunu dile getirdi. Protestanlık,

gün, Kapitalizm ve modernliğin itici gücü değil, sonucu olduğunu da iddia etti Yıldırım.

Weber'in gelişmeyi, sanayileşmeyi Protestan ahlakı ile açıklamasının, Batı'dışının gerikalmışlığını İslam'a bağlamasına yolaçtığını anlatan Yıldırım, Cumhuriyet dönemi Türk aydınının gerikalmışlığın nedeni olarak hep İslam'ı görmesini örnek gösterdi.

Bazı modernist müslüman aydınların Lutherci tavırlar içinde İslam'ın Protestanlığa benzer yapısını keşfe (!) girişmelerinde amacın, kalkınma modellerine indirgemiş bir İslam bulma olduğunu savunan Yıldırım son dönemde bu çalışmaların yoğunluğuna dikkat çekerek konuşmasını bitirdi.

Kitap dünyası...

Ağabeyime Mektuplar

"Aşyalı Ozan" Mengüşoğlu, elinizdeki mektupları 'Ağabeyime' yazmış. O, ağabeyinin kim olduğunu birinci mektubunda tanımlayadursun, siz o meçhul ağabeyin kendiniz olduğunu düşünün; ağabey sizsiniz ve mektupların üzerinde sizin adresiniz var.

Mengüşoğlu, dikkatimizden kaçan; önemsemediğimiz, esgeçtiğimiz konuları şairane bir hassasiyetle yakalamış ve gözlerimizin öüne sermiş. Bazen düşünce hayatımızın yapı taşları olan temel kavramlara netlik kazandırıyor, bazen İslami anlayışımızı hurafelerden arındıran, tashih eden alimlere göndermeler yapıyor, bazen kimi sanat anlayışlarını irdeliyor, eleştiriyor, bazen de değişimden, bireyselleşme'den, dünyevileşme'den söz ediyor ozan.

"Ağabeyime Mektuplar" da kendinizi bulacaksınız; düşünüp hissettiğiniz, ama ifade edemediğiniz şeylerin ifadesini veya kendinizce dilendirdiğiniz hususların ozanca anlatımını göreceksiniz.

Metin Önal Mengüşoğlu, Pınar Yayınları, 94 sayfa.

Balkanlarda İslam

Balkanlar ve İslam.. Bu iki kelime, yanyana anıldığında, akla ilk gelen hüzdür. Bir zamanlar İslam beldesi olan bu diyarda, bugün azınlık durumuna düşmenin hüznü. Ve bir de Arnavutluk, Bulgaristan ve Batı Trakya'da yaşanmış olanların; son olarak, Bosna dramının hüznü. Tüm bu ilğimize rağmen,

Balkanlarda İslam konusunda yeterince bilgisi olduğunu kim söyleyebilir?

Kitapta, Balkan asıllı bir uzman olan Aleksandre Popoviç, "Balkanlarda İslam"ın dününü ve bugününü inceliyor ve "yarın"ına dair öngörülerde bulunuyor. Çok konuşulan bu konuda, bilmediğimiz bir çok olguya dikkatleri çekiyor. Ve bize, temelli, ayakları yere basan yorumlar ve tahliller yapma imkânını sağlıyor.

Aleksandre Popoviç, İnsan Yayınları, 398 sayfa.

Kur'an'da Hidayet ve Dalalet

Hidayet ve dalalet problemi dün olduğu gibi, bugün de insan zihnini meşgul etmeye devam etmektedir.

İnsan hem hidayeti hem de dalaleti idrak edebilecek güç ve kabiliyetle yaratılmıştır. Her insanın fıtratında bu iki özellik vardır ve hayra ve şerre aynı seviyede kabiliyetlidir. İnsan bu iki fiilden birisini seçebilme gücüne sahip olarak yaratılmıştır.

Allah (CC) insanın kendi hür tercihine göre sonucu halketmektedir. Hiçbir zaman Allah Teala kullarına doğru yolu tam ve bütün açıklığı ile beyan etmeden onları saptırmaz.

"Biz ona iki yol gösterdik. O ya şükredici olur, ya nankör." (İnsan 2).

"Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur, kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkar başkasının yükünü üstlenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz." (İsra 15)

"Ayetlerimizi yalanlayanlar,

karanlıklar içinde kalmış, sağır ve dilsizlerdir. Allah dilediği kimseyi şaşırtır, dilediği kimseyi de doğru yola koyar." (Tevbe 115)

Eser, "Allah'ın saptırması ve hidayeti nedir?" "Hidayet çeşitleri, hidayete ulaşmada engeller, dalalet sahaları, saptırıcı amiller ve ameller nelerdir?" gibi sorulara Kur'an ve Sünnet'in bakış açısıyla cevaplar bulmaya çalışmaktadır.

Ramazan Altıntaş, Pınar Yayınları, 432 sayfa.

Laiklik, Siyaset ve Değişim

Laiklik, Türkiye'de toplumun siyasal tartışma gündeminden bir türlü inmeyen bir mütearife. Hem kavram, hem de kurum olarak Batı sosyal ve siyasal gelişmesinin bir sonucu; bizde ise ithal ve iktibas yoluyla gündemimize girmiş, Tek Parti yönetimi sırasında anayasal bir ilke haline getirilmiştir. Ne anayasada ne kanunlarda ne de teoride ve toplum hafızasında herkesin üzerinde ittifak ettiği bir tanım yapılabilmektedir. Bundan dolayı da toplum nezdinde itibar ve istikrar kazanamamış şu kadar yıllık uygulamasına rağmen kurumlaşmamıştır.

Toplumumuzun hızlı bir değişim süreci yaşadığı ve başta devlet olmak üzere bazı yapıların bu değişime ya ayak uyduramadıkları yahut direndikleri bir dönemde, siyasal ve sosyal sorunlar üzerinde düşünen, ve istikrarlı bir toplumsal yapının kurulabilmesi için kafa yoranlara bu küçük çalışmanın yararlı olacağını, en azından bazı konularda farklı düşünülebileceğini göstereceğini ummaktayız.

Devlet Dursun, İnsan Yayınları, 250 sayfa.